

planinski

V E K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

112. LETO / OKTOBER 2007 / 3,12 EUR / 750 SIT

Revija
Planinske zveze
Slovenije

10

PRILOGA

*Poti nad
dolino
Kolpe*

Intervju:

**Irena Mrak, alpinistka
iz »Kluba 8000 m«**

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A, LJUBLJANA
tel: 01 585 26 30
e-mail: pohodnik@univet.si
www.pohodnik-si.com

MEINDL
Shoes For Actives

Meindl Air Revolution 2.0
pohodni čevlji za planinske ture,
trekinge, hojo po brezpotjih -
tudi v slabem vremenu

Meindl Air Revolution 7.1
gorniški pohodni čevlji,
za zahtevnejše ture,
zimske vzpone

Active Light Hiker
tehnične pohodniške
nogavice z vlakni
CoolMax

Comfort Trekker
pohodne nogavice
za hladne dni,
27 % merino volne

Endurance
Summit
tehnične pohodne
nogavice

Endurance Trail
lahke pohodne
nogavice

Thermal Liner
podnogavice s
termalnimi vlakni

Bridgedale

JESEN JE ŽE TU. ZA PRAVILNO ODLOČITEV VAM BODO NOGE HVALEŽNE.

KUPUJETE NOVE ČEVLJE?

DA SE NE BI ZANAŠALI ZGOLJ NA NAKLJUČJE,
PRED NAKUPOM PREVERITE!

Ali je ležišče noge dovolj udobno? Ali se dobro prilega stopalu?

Ali podplat ni pretog? Kakšno je trenje na skalnati podlagi?

Koliko opore ima gleženj?

Kako se bo čevlji odzval na nagibanje stopala navznoter in navzven?

V kolikšni meri bo blažil sunke pri hoji po grobi podlagi?

Če vam je čevlji prav v trgovini, ali vam bo tudi na turi?

O vsem tem lahko pri nakupu le ugibamo. Šele na prvi turi bomo po večurni hoji lahko ugotovili, ali smo denar za obutev vrgli stran ali pa smo ga dolgoročno dobro investirali.

Kupci pohodniške obutve Asolo so v privilegiranem položaju. Prvo turo v novih čevljih lahko opravijo še pred nakupom. V testnih centri ASOLO vas čakajo modeli čevljev ASOLO, da jih preizkusite!

ASOLO

www.asolo.si

POWER MATIC 400GV

PRISM GTX

MYTHOS GTX

ALPINIST GV

**TESTNI CENTRI
ASOLO
SO V TRGOVINAH:**

3S Šport, Kamnik,
Perovo 25.
www.3s-sport.com
Annapurna Way Ljubljana,
Krakovski nasip 4
www.annapurna.si
Alpin Sport, Bohinj,
Ribčev Laz 36
www.alpinsport.si
Aktivni planet, Bovec,
Trg golobarskih žrtev 19
www.aktivniplanet.si

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

107. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak,

Uroš Vidovič

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5170 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR (7500 SIT), 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,12 EUR (750 SIT). Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

Slika na naslovnici: Bavški Grintavec

Foto: Oton Naglost

Nam pridete naproti?

Pri svojem uredniškem delu si skorajda vsak dan dopisujem z bralci in avtorji. Pred dnevi sem prejel pismo bralca, ki ponuja prispevek o vzponu na manj znan štiritisočak. Seveda nas zanima, saj predloge piscev zelo redko že vnaprej zavrnemo. Če avtorja ne poznamo, lahko odkrijemo še kako zvezdo, kdo ve? Vendar je bilo že v tem kratkem pisemcu toliko slovničnih napak (mnogi svojih pisem pogosto sploh ne preberejo za sabo!), da se prispevka kar bojim. Pustimo zdaj ob strani, da je že prvo pismo nekakšno spričevalo, ki pove marsikaj o (ne)natančnosti človeka. Priznam, da v tem času neverjetne naglice pogosto tudi sam v množici elektronskih pisem ne upoštevam vseh pravil (kar sicer velja zgolj za dopisovanje z uredniškimi kolegi). Z večino prispevkov je kar precej uredniškega dela. Zlasti s tistimi, ki opisujejo poti zunaj meja Slovenije. Tu se je treba poleg obdelave besedila posvetiti pravilnosti navedb toponimov, kar spet zahteva veliko časa. Potem sledijo še lektoriranje, ponovni pregled popravkov (tudi lektorji se lahko kdaj zmotijo ali kaj dopolnijo), dogovarjanje z avtorji o slikovnem gradivu, priprava slik v visoki ločljivosti, napisov k njim in tako naprej in naprej...

Uredniška politika pa ni samo pisanje in urejanje člankov, pač pa je mnogo več. Zanimive teme sami predlagamo in jih načrtujemo. To je aktivna uredniška politika, ki pa nam je ne uspe vedno izvajati, kakor bi si želeli. Ta naša politika ima tudi »črne luknje«. Priznajte, da v Vestniku obravnavamo res raznovrstne teme, vendar je nekaterih še vedno premalo. Izdajatelj nam včasih upravičeno očita, da bi o tem ali onem lahko pisali več, da bi v uredništvu lahko več naredili za to. No, tu bi nam prišla prav vaša pomoč. To je klic iz naslova.

Avgusta smo objavili zanimiv prispevek o zgodovini organizirane planinstva v Baški grapi, pred tem pa dva podobna o Ratitovcu. Takšnih besedil si v bodoče še želimo, takšnih imamo premalo in takšne sami težko napišemo. Prispevke, predvsem novičke iz delovanja posameznih društev, nam pošiljate pogosto. Ti prispevki pa pre pogosto »dišijo« po zapisnikih, tak – nekoliko pust slog pisanja – pa bralcev ne pritegne, čeprav je vsebina v resnici zanimiva, le predstavljena ni tako. Manj pa je na voljo člankov, ki bi poleg povzetka delovanja društva, pomembnih obletnic, otvoritev obnovljenih koč in podobnega – torej prispevkov društev o razvoju planinstva na posameznih območjih – širše obravnavali planinstvo v nekem okolju in vpliv organiziranega planinstva na življenje v njem. Za tako pisanje se je treba posvetiti tudi arhivom, izprašati posameznike, ki imajo informacije, prebrati veliko gradiva in na koncu vse skupaj vreči na papir. Se vam ne zdi, da bi takšni članki obogatili našo revijo in tudi planinsko organizacijo? Poiščite v svojih okoljih ljudi, ki imajo smisel in veselje za pisanje, in jih pritegnite k sodelovanju. Od nas lahko pričakujete vso pomoč, tako pri uredniškem delu kot pri preverjanju dejstev, iskanju slikovnega gradiva in še čem.

Tudi delovanje komisij in odborov, ki so po moji oceni eden glavnih vsebinskih temeljev in gonil delovanja planinske organizacije, je v naši reviji premalo razpoznavno. Jasno mi je, da v množici vsakodnevnih nalog, ki jih imamo vsi po komisijah, skoraj vedno zmanjka časa, da bi svoje dejavnosti in dosežke predstavili še planinski javnosti. To zahteva dodatno delo, dodaten čas. Pa bi imeli veliko pokazati! Zato velja vabilo tudi vam: vsaj tu in tam si vzemite čas in nekaj svojih najpomembnejših nalog predstavite še drugim. Če vam to ne bo uspelo, pa povabite nas ali nam priskrbite takšno gradivo, da bomo lahko napisali mi.

Pred vami je nova priloga, tretja letos, tokrat iz naših logov. Verjamem, da vam bo všeč, saj odkriva naše hribe, ki niso prav visoki, so pa še zelo prvobitni, naravni. Za naslednje leto imamo že nove načrte, pobude in zamisli za teme novih prilog pa nam lahko pošljete tudi vi. Veseli jih bomo. Srečno!

Vladimir Habjan

PLANINSTVO 4-43

Po starih poteh

Nada Kostanjevic

Vojskarska planota

Olga Kolenc

Kobilna glava (1853 m)

Borut Mencinger

Letni časi gore

Marjan Bradeško

Kako zraste ...

Boris Štupar

Dve pohodniški živalski sliki

Milka Bokal

Nevarnosti

Dušan Škodič

Presolana

Marjeta Štrukelj

O vinerjih in luzerjih

Lado Brišar

Gorska pravljica

Olga Kolenc

Planinski večer, posvečen

dr. Mihu Potočniku

Irena Mušič

NA TURO 44-48

Po poteh Vinske Gore

Tomaž Kumer

GALERIJA 49-51

Jesen

Oton Naglost, Peter Strgar

INTERVJU 52-56

**Če nekaj *moraš* početi,
neha biti fajn**

Mateja Pate

ALPINIZEM 57-63

O vojaških alpinističnih odpravah

Janez Kavar

Samo za norce in konje

Milan Vošank

NAŠA SMER 64-66

Lomastijeva smer v Malem

Koritniškem Mangartu

Pavle Kozjek

NOVICE IZ VERTIKALE 67

PISMA BRALCEV 69

LITERATURA 71

NOVICE IN OBVESTILA 73

Kako poznamo naše gore?

Po starih poteh

Nedavno je bilo še tako

✍ Nada Kostanjevic ✎ Mirko Bijuklič

Tistih nekaj popoldanskih nedeljskih uric, ki jih lahko ukradem, ne morem prav daleč. Pa tudi leta ne pustijo več. Na Triglav vem, da ne bom več šla, še na Urško ali na Snežnik (hrvaški ali slovenski) ne. Saj se pred trinajsto uro ne morem izmotati iz doma, iz dolžnosti, ki jih imam do pastorka Mije, do invalidne sotovalke. K sreči jo je ob nedeljskih popoldnevih prevzela Mija, tako da mi je ni več treba vlačiti s seboj na štoparska potovanja. Lahko se zanesem, da bosta posedali pred domom in prepevali in ne bosta pustili, da bi ju neodgovorni stanovanjci dražili. Oh, ali veste, da sem se neke nedelje odpravila kar na Vojsko? Medvedka, ki me je že davno uvrstila med pokojne, se je kar zavzela ... Klatila sem se po Vojskarški planoti, prišla skoraj do Razazije, zamenjala samo osem avtov, a sem vseeno zamudila večerjo in naredila svoji pastorki obilo skrbi. Ne, tega ne smem več, moram biti do pol šeste zvečer doma ...

Po kosilu k Snežnikarju

Ura je odbila eno, ko sem se ustavila pri tabli na koncu Idrske ceste, ki pove, da je tam konec Ajdovščine. Takoj mi je ustavil lep avto in v njem urejen človek srednjih let. Zaupala sem mu, da sem oskrbovanka doma in da - pohajam. Sumničavo je pogledoval proti oblačnemu nebu, spraševal, ali imam dežnik, koliko sem stara in ali ne bi raje šla do Črnega vrha, kjer so strehe - on gre do Kanjega dola ...
»Peljite me tja, rada bi videla, kaj je s Snežnikarjevo

hišo, odkar sta teti umrli.« »Slišal sem zanju, a skrbi me za vas!« »Ne bojte se, nisem razvajena. Končno, čeprav so domačije na redko posejane, bom kakšno streho že našla. Saj pravijo, da v Vrhpolju, če dežuje, gredo pod streho!« sem se pošalila. Ni imel posebno veliko zaupanja in ga je vseskozi skrbelo zame. Vsa čast ljudem, ki jih skrbi, če vidijo starega človeka - ali »človekinjo« - samega! Povedal mi je, da je tudi njegova sestra oskrbovanka doma. Francka je! Oh, ta Francka, čeprav sedemdesetletna, je bolj uslužbenka kot oskrbovanka, skrbi za bolnike, pomaga povsod, vodi molitev ... ni čudno, da je tudi brat tako skrben. V prijetnem pogovoru sva se znašla že na javorniški cesti, na prevalu. Pod njim se začne nova (hm, trideset ali štirideset let stara) cesta do Snežnikarjeve domačije. V davnih sedemdesetih letih jo je opisal Lado Božič iz Idrije, takrat so tam živele tri samotarke. To je bila - in je seveda še zdaj - edina hiša brez elektrike daleč naokoli ...

Odpravila sem se po tej cesti. Nič ni zaraščena - a je že pet let, odkar je zadnja Snežnikarica umrla. Skozi lepi gozd sem videla eno izmed treh kanjedolskih dolin. Tam ni nobena domačija več živa, a so vse naseljene - vikendi, tudi delovni vikendi, saj tam krompirja ne napada koloradar, pa tudi živino kdo prižene gor past; vodo imajo iz cistern.

Gozd je bil samoteren in tih. Potem sem bila že na planem, pred Snežnikarjevo domačijo. Dolinica pod njo je bila vzorno pokošena,

njivica krompirja lepo obdelana. Kolikokrat je Malka sedela pred domačijo in pasla kokoši, da jih ne bi odnesel skobec. Kolikokrat je pasla svojo ovco in kravico! Strma streha je dajala toliko vode, da je nikoli ni bilo treba dovažati. Da, in ob tej gozdni cesti sem videla tudi nekaj posekanega drevja – torej tudi gozd izkoriščajo. A tistih nekaj stopnic pred hišo so prerasle koprive. Vseeno sem vstopila – vrata so bila odklenjena. Groza! V veži lepo zložena polena, a »hiša«, v kateri sta se zadrževali sestri Malka in Pepca, je bila razdejana! Peč, s katere je 95-letna Pepca pred sedmimi leti padla in si zlomila kolk (to je bilo zanjo usodno), je bila cela, na njej budilka in lepo zložena ženska obleka (za katero?), a vsi predali so bili izvlečeni, razmetani – je kdo iskal denar? V zidni omari pa še celi zavojčki testenin, kozarci, skodelice. Skobeljnik (brez katerega nekoč ni bilo gorjanske hiše) je zmanjkal. Pa ni bil dosti vreden, uporabljal ga je še Pepčin oče. Tud kolovrat, s katerim so Snežnikarice predle, je odpotoval. A ga ni škoda, saj je bil star le kakih štirideset let – izdelal ga je mojster iz Kanjedolske doline. Lepa povečana Pepčina slika še sloni ob peči. Le kam pa je šla tista slika, ki sem jo videla pred sedmimi leti, ko sem bila zadnjič tu? Ko je škof Metod obiskal otroško kolonijo v Kanjem dolu, je prišel k ženicama in je z njima – žagal drva. Pepci sem obljubila, da ji to sliko ukradem – zdaj jo je pa ukradel nekdo drug ... V kuhinji tudi razdejanje. Le ena kuhalnica je bila še tam – nekoč sta Snežnikarici pokupili vse kuhalnice in koše, ki so jih gorjani izdelali pozimi, in jih nosili prodajat v dolino. Zdaj kuhalnic tam ne dela nihče več, v dolino pa vozijo avti ...

Pa na Šajsno Ravan

Z grozo sem ušla iz mrtve hiše. Kam pa zdaj? Ali naj se spustim na javorniško cesto, do duhovniškega vikenda? O ne, pot do tja je zarasla. Grem raje na Šajsno Ravan. Čudno ime ima – le kje ga je dobila, saj je vse prej kot ravna! Ja, to pot je Malka Snežnikarjeva premerila vsak teden dvakrat – enkrat je šla v trgovino, drugič pa k maši. Začetek je hudo zarasel – saj se mi ni ljubilo vzpenjati po skrbno pokošeni kotanji. No, šla sem skozi nizek boršt in končno sem bila zunaj, na sedlu, s katerega je kot na dlani videti Šajsno Ravan (le kaj je zakrivila, da jo kličejo ravno!) in ne le Ravan! Videti je bilo Godovič, Vrh nad Rovtami, Medvedje brdo, Jelični vrh ... pod mano pa štiri domačije na Šajnsni Ravni. Tri so bile bolj na kupu, obkrožali so jih strmi, a vzorno pokošeni travniki. Na nekaterih pa je bilo videti staro travo, električnega pastirja ter ovčje bobke. Traktorske vlake in posekana drevesa. Čok čudnih oblik je sameval in verjetno čakal, da ga kateri izmed gospodarjev obdela za okras. Saj tam imajo vse hiše čudne okrase, polno rož in celo skalnjake. Četrta domačija je bolj na zahodu, na njej gojijo športne konje. Snežnikarica mi je pravila, da je konj zanjo grda žival, torej so ji bili športni konji ravno tako zoprni kot meni! Na strmem travniku sem našla nekaj lepega modrega svečnika. Nabrala sem ga le malo, ponj bi morala še po strmini dol – a kdo bi me pobiral. Kar brez besed sem občudovala krasen razgled. Traktorska vlaka, lepo prehodna, je peljala k četrti domačiji, jaz pa sem se znašla na markirani stezi z Javornika.

Prva kanjedolska domačija ima na jugu (in proti bregu) starinski, kamnit vhod – Kanji dol št. 11, ves okinčan z rožami, vsa okna so polna rož, vrt pred hišo kar kipi od cvetja. Ob hiši je plastična cisterna, v katero se steka deževnica s strehe, in – obvezni betonski mešalec, brez katerega ni gorske hiše. Ko pa sem stopila na severno stran, sem kar ostrmela. Hiša je bila vpeta v starinsko, a moderna, lepo urejena, z zvoncem in poštnim nabiralnikom, ličnimi majhnimi okni, vse moderno, a nevpadljivo. Saj bi vstopila, a kaj, ko sem morala čim prej v dom – kdo ve, ali mi bo kdo ustavil?

In hitro spet nazaj v dom

Spet sem stala na cesti, na križišču je bila obnovljena kapelica, na en zid je nekdo naslikal fresko nekega svetnika, ki se mi ni legitimiral, a sem se mu vseeno priporočila v varstvo. V skrbno zaklenjeni, s svežimi rožami okrašeni kapelici je stala Marija. Po nekaj korakih ceste sem videla znamenje, pri znamenju kažipot, zapustila sem cesto in se po gozdni potki odpravila do Črnega vrha. Lepa je bila – prava gorska steza – a na žalost so jo odkrili motoristi; k sreči ta dan ni bilo nobenega. Prišla sem

do vrha proge, ki je nekoč krasila travnik nad hotelom Bor. Danes je tam dom upokoencev, bolj nobel je in bolj na samem kot naš. Kmalu sem bila na magistrali, dol v Črni vrh bi morala hoditi še petnajst minut (uboga Malka!), pa sem se raje lotila štopanja proti Ajdovščini. Mlada planinca sta me »vrgla« do Cenca, tam pa sem štopala – saj je vseeno, ali pridejo s Špičastega vrha, z Javornika ali iz Ljubljane ... Ustavili so mi trije patri iz Križa. Tistega Križa, za katerega se kregamo, ali naj bo Sveti ali Vipavski. Pa bodi Vipavski. Patri so peljali otroke v dom duhovnih vaj v Kanji dol. Ali veste, da je bila

 Peter Strgar

nekoč tam celo montažna enorazredna osemletka? Danes redke otroke s Strmce, iz Kanjega dola in z Javornika vozijo starši z avti!

Patri v Križu so le trije – a vendar držijo vse pokonci, krasno knjižnico, čudovito cerkev, da, celo majhno pristavo, ki sicer ni tako vzorno obdelana, kot je bila nekoč, ampak kulturno poslanstvo je pomembnejše. Saj niso vsi od tod in radi poslušajo, če jim kaj povemo o teh krajih ...

Da, tam je domoval veseli in temperamentni Janez Svetokriški, čigar pridige o poklicih so še danes tako aktualne! Italijani so poskusili tja spraviti italijanske patre. O njihovih jezikovnih spodrseljajih kroži veliko anekdot. Osovraženi pa niso bili, saj so vendarle držali z ljudstvom.

Za fašizma so neki domači fašisti hoteli v Vipavi narediti dvorano za ples in prireditve. Prosili so domačega duhovnika, Slovenca, naj jo blagoslovi – a prebrisani duhovnik je rekel: »Pojdite v Križ po Talijana.« Ta je prišel, ko pa je izvedel, čemu bo dvorana namenjena, je zarenčal: »Plesna dvorana se ne blagoslovi!«

No, kriški patri so me »vrgli dol« pri menzi Primorja. S šopkom cvetic sem priromala pred naš »predjamski« grad. Moji sotrpini so me nevoščljivo gledali. Saj, dokler me bodo moje okončine nosile, bom še šla!

 Dan Briški

Vojskarska planota

Hudournik, Planinca in Školj

✍ in 📷 Olga Kolenc

*Tu, na tej planini,
kjer izvira reka mojega življenja,
se ulegla bom v poletno travo!
Ti ne veš, kako sem tega lačna.
(Olga Kolenc)*

Glede na zgodovinske vire si le težko predstavljam, kako je bilo našim prednikom ob naselitvi na več kot 1000 m visoki, neobljudeni Vojskarski planoti v idrijskem hribovju. Konfiguracija terena, hladno alpsko podnebje, težka dostopnost in oddaljenost ter v zimskih mesecih popolna odrezanost od sveta so takrat sestavljali skupek komaj znosnih življenjskih razmer.

Školj v zeleni preobleki

Planota kot nostalgija

Čas je prinesel svoje, Vojsko je prek internetnega spleta obšlo svet in svet je prišel na Vojsko. Na tej planoti sem uzrla luč sveta, zato mi je najdražja. Vsako drevo, vsak kamen, grm in jasa imajo svojo vrednost. Vsaj tako so me učili starši in to se me drži še danes. Moj ded je na kraju, na katerem so pozneje postavili hišo - moj dom -, po tehtnem razmisleku »žrtvoval« dve stari bukvi, kajti škoda je bilo vsakega metra rodne zemlje, saj je bil za preživetje velike družine še kako dragocen. Po travi se zato ni hodilo; mama je ročno pobrala skoraj vsako bilko, ki se je izmuznila grabljam ... »Tako daleč

smo na glavi nosili seno,« je mimogrede vedno znova pojasnila ... Voda, ki se je ob pomoči bledega zimskega sonca čez dan nacurljala z zasnežene strehe, je bila ob sušni zimi in praznem vodnjaku zelo dragocena ... In tako naprej, ena sama ljubezen do narave in maksimalen izkoristek njenih skromnih dobrin. Nebo tam zgoraj, na naši planoti, se mi je zdelo neskončno globoko in modro. Končalo se je nad blagimi zelenimi hribi, ki zaokrožajo Vojskarsko planoto, in videti je bilo, kot da se tam svet konča. Vse, kar se je dogajalo za tem obzorjem, je bilo zelo zelo daleč. Kresnice v jasnih nočeh, majske in junijske trave, ki so cvetele po hribčkih okoli naše hiše, po katerih je ata spomladi trosil seneni drobir, so še danes nenadomestljiv botanični vrt mojega življenja. Ta vrt nosim s seboj, ne glede na to, na kateri konec sveta me zanese moj nemirni duh.

»Moja« Planinca, 1170 m

Planinca je najvišji vrh Vojskarske planote. Izpred moje domače hiše do njenega vznožja je približno petnajst minut hitre hoje. Lastniško in ljubosumno se vedem do nje, čeprav vem, da to ni lepa vrlina! Pravzaprav pa skoraj nimam biti na koga ljubosumna. Nobene poti ni, ki bi vodila nanjo, nekaj starih zaraščenih kolovozov pa se tako ali tako slepo izgubi med grmovjem. In prav zato ostaja Planinca skrivnostna, zadržana lepotica in srčno si želim, da bi taka tudi ostala. Do nje sem razvila poseben odnos. Zelo poredko se povzpnem nanjo, prav zato, da je ne bi razvrednotila. Energija, ki jo začutim, ko se pretikam skozi njene strme, zarasle senožeti, me navdaja s strahom in spoštovanjem. Strme, nekoč košene travnate strmali, po katerih sem se na enem izmed športnih dnevorov leže kotalila kar v nedeljski beli srajčki, so se že povsem zarasle. Padajo do zaselka Ogalc, pri katerem strmina popusti, pa vse do Gačnika, kjer se celotna planota v zložnem spustu konča. Skromen in miren potok, v katerega se odteka večina voda s planote, se v dolomitskih skalah, ki padajo proti Trebuši, naenkrat prebudi in

»Moja« skala v Planinci

ustvari čudovite znane in težko dostopne slapove Gačnika.

Planinca z zgornje strani je v bistvu podaljšek planote Vojščice, na kateri je grobišče NOB. Mama nam je ob večerih neštetokrat pripovedovala grozljive zgodbe iz tiste usodne noči, ko je tam padel IX. korpus. Cesta se zložno nadaljuje proti Hudourniku, Planinca je od tam videti samo še kot majhen kucelj. In prav ta kuceljček je včasih prekipeval od mamljivega vonja jegličev in šmarnic, danes pa jih na žalost lahko vidimo le še na nekaterih skritih krajih med grmovjem. Nedeljski sprehalci in lahki dostop so žal naredili svoje. Sam vrh Planince je precej dolg – raven in razpotegnjen hrbet. Včasih je vodila po njem stezica, zdaj pa se je povsem zarasla in je treba povsem na slepo slediti grebenu. Pod samim vrhom, na južni strani, naletimo na studenček s stalno temperaturo, ki nikoli ne presahne. Izvira izpod korenin mogočne razvejene bukve in po nekaj metrih ponikne v prepustno podlago. Na vojskarski strani je veliko brezno, podzemna jama, in največja zanimivost studenčka je prav višina, na kateri izvira in ki da razmišljati, od kod se napaja. Tam so koticiki – jaz jim pravim svetišča –, o katerih se ne piše in ne govori. Zato, da jih kdo ne bi oskrnil. Tam blizu je »moja skala« s svojo magično močjo, na katero le redko splezam. Vojskarska planota je od tam kot na dlani. Zavem se svojih korenin, svojega izvora, svoje nevidne popkovine.

Po dolgem času me je spet zaneslo tja gor, na skalo. Spokojno tišino je zmotilo le nekaj oddaljenih klicev ptic, brenčanje žuželk. Spomini so se prebudili. Za hip so v raztresenih hišah spet oživeli ljudje, ki jih že davno ni več. Ponudili so mi roko, vprašali so me, kako mi gre, in postavili predme hlebec dišečega, pravkar pečenega kruha ... Tu je bil sosed sosedu vedno najboljši prijatelj. Najbolj si ga potreboval v stiski; pa naj je zbolel človek, živina, gorela hiša ali je zapadel globok sneg. Nihče drug, le najbližji sosed ti je v tistih časih lahko pomagal. Kolikor je seveda pač mogel in znal, ali pa ti je le prisluhnil in te tolažil. Pa še ta je bil včasih zelo oddaljen, tudi debelo uro hoda.

Misli so me odnesle, Planinca pa je bila še vedno na svojem starem mestu. Ostaja skrivnostna in večno mlada. Tu in tam se potikam tudi po njenem grebenu. Za velike praznike, bi rekli pri nas. Le redki izbranci mi lahko sledijo. Na ta strahospoštivi odnos me vežejo tudi izkušnja iz otroštva ter domišljjske pripovedi domačinov, ki jih že zdavnaj ni več. Pripovedovali so o srhljivih in nenavadnih srečanjih, ki so jih doživeli, če jih je na poti skozi Planinco slučajno ujela noč. Poslušala sem jih z odprtimi usti in velikimi otroškimi očmi. Mama nam je velikokrat pripovedovala o skrivnostnih lučeh, ki ob določenih nočeh - menda ob spremembah vremena in ob pravi luni - »hodijo« po Planinci. Videval jih je že davno pokojni sosed, ki je živel na ravnini pod njo. Prav zaradi teh pripovedi me je bilo vedno zelo strah, kadar sem morala v temi sama domov. V hitrem teku nisem upala pogledati ne na levo ne na desno, samo v tla.

Nekega večera pa se je zgodilo. Štela sem kakih enajst let. Bilo je marca, dan je bil kratek in večerilo se je, ko sva z mamo hiteli z Vojškega proti dva kilometra oddaljenemu domu v Logu, proti zaselku Ogalce. Voda, ki se je čez dan talila od snega, je ponekod prekrivala staro zmrznjeno podlago in ovirala hojo. Planinca je kazala rjava, gola rebra, saj se je sneg na izpostavljenih mestih plazil in zaradi sončne lege tam tudi najprej skopnel. V mraku je bilo razločiti še zadnje zaplate in velike sive skale, ki so še podžigale mojo že tako bujno domišljijo. Napočila je »ura strahov«. Z mamo sva se držali pod roko in pod nogami drobili brozgo, mokrota nama je že prehajala v čevlje.

Naenkrat zagledam na Planinci povsem običajno luč. Bila je čisto pri miru, malce nad hišo Za robom, ki povsem sama stoji na tem koncu. Čez nekaj trenutkov pa je lučka oživila. Najprej je počasi potovala čez golo pobočje, se ustavila, pa spet potovala; lepo je bilo videti, kako je potovala za debli dreves. Kot da bi se sredi teme z lučjo v rokah sprehajal človek. Prispela je na gornji del hriba in se ustavila. A ne za dolgo. Nastali sta dve, bili sta malo manjši in začeli sta se dobesedno igrati. Švigati sta začeli po dolgem in počez, navzgor in navzdol po vsem hribu, in to z bliskovito hitrostjo. Koža se mi je naježila, stisnila sem se k mami in zahlipala: »Mama, na Planinci so luči!« Obstali sva in gledali, nato pa sva brez besed pospešili korak. Morda jih je opazila že sama, a položaj je znala umiriti na prav poseben, le njej lasten način. Razgled nama je zakril gozd, toda tik pred domom naju je čakala še naša ravan, s katere se Planinca znova razkrije v vsej svoji veličini. Mrak se je zgostil, a o lučeh ni bilo več nobene sledi. Niti pol ure pozneje, ko sva znova zbrali pogum in odšli na ogled. O dogodku sva molčali, saj bi nama ata rekel, da je strah na sredini votel, okrog ga pa nič ni! Še danes si želim podobnega videnja, vendar se ni nikoli več ponovilo ... Pozneje sem iskala odgovore; slišala in brala sem različne razlage o tem povsem naravnem pojavu, ki se menda imenuje »kitajski ogenj«.

Hudournik, 1148 m

Že samo ime pove vse. S te strani prihaja »huda ura« - slabo vreme, čeprav ne vem, ali je to zares povezano s tem imenom. Kot sem že navedla, se zahodni del Planince prevesi na vojskarsko stran in nadaljuje proti nekaj metrov nižjemu Hudourniku, ki kot odsekan pada ravno na nasprotno stran - proti Oblakovemu vrhu. Njegov vrh je majhna, zaobljena travnata vzpetina, v zgodnjem poletju prepolna šmarnic in dišečih trav. Izpostavljen skalnat rob ponuja čudovite razglede na vse strani; na verigo celotnih Julijcev od Kaninskega pogorja, Krna, Triglava, Vogla in Črne prsti pa do Kamniškega Storžiča, Kočne in Grintovca ... Vse je kot na dlani, človek bi kar poletel. Skalni masiv se nadaljuje do najbližje, malce višje Maslince - 1163 m -, vendar ne vem, zakaj

Krpcijska ravan, v ozadju Planinca

nismo nikoli hodili nanjo. Občasno prihlača mimo kakšen medved; zadrži se v okolici, pusti za seboj kakšno sled ter spet izgine. Malo nas spomni na to, da je še vedno gospodar gozda. Trave po senožetih so tisto leto precej manj prehojene in pomečkane, gob pa kljub slabi letini najdem več. Navsezadnje je za moje pojme še vedno najučinkovitejši čuvaj narave.

Hudournik je tisti pravi hrib z moškim značajem, pravo nasprotje skrivnostne Planince. Morda sta mož in žena ali pa večna ljubimca, ki se povsem brezpogojno ljubita? Njegove mogočne, trdne skale zaključujejo planoto in so kot obrambni zid, ki se navpično dviga iznad globoko zarezano doline Kanomlje in Hotenje. Svet se tam povsem razmeji; jasno razločimo neverjetno, skoraj pravljичno naguban teren. Že kot otroka me je vedno povsem uročil pogled na Utre, na njegove mehke, svetlo zelene strmal. To je prvi od tam viden, ozek in podolgovat greben, ki se dviga na drugi strani doline. Nato se nadaljujejo nova zelena predgorja, ki čuvajo v svojem objemu vse povprek raztresene majhne bele hišice, in vselej se spomnim na Otona Župančiča: »Hiše so hišice, okna so okenca ...« To so Jagršče, Šentviška planota, Kojca, Porezen, Blegoš ... Turistka iz

Francije, navajena ravnine, se menda ni mogla načuditi panorami, ki jo je videla tu. Vedno, ko se vrnem s tujih gora, obiščem Hudournik. Tudi on ostaja enak, le moj odnos do njega se spreminja, pridobiva vrednost. Tako lep, tako domač je, v vseh letnih časih. Daje mi svobodo, brez ljubosumja, ko ga znova zapuščam in hodim po novih poteh.

Školj, 1129 m

Ime Školj ima v mojem srcu popolnoma drugačen, skoraj hladen čustven naboj. Vedno se mi je zdel zelo oddaljen in nekam tuj. Dviga se na nasprotnem koncu vasi in poleg Štrangela - 1110 m, Bendijskega vrha - 1038 m ter Kotlovskega vrha - 1168 m zaokroža planoto. Sonce, ki vstaja izza Štrangela, najprej obsije prav Školj. Tam se ob hladnih zimskih jutrih svetloba igra s paletto rumenih odtenkov in vdahne življenje mrtvi pokrajini. Poletje ga popolnoma razneži; vonj planinskih trav, pa petje murnov in včasih, ko še ni bilo strojev, oddaljeni klici koscev in grabljič. Vsak letni čas je popolnoma drugačen; tako po barvi in vonju kot po globini neba, pa po klicih osamljenih ptic, ki so povsem drugačni spomladi kot jeseni ...

Prvi spomini mi spet sežejo v zgodnje otroštvo. Izpred dva kilometra oddaljenega doma so mi s prstom večkrat pokazali proti Školju – stavbo, v katero bom hodila v šolo. In ker je bilo to zame vse tako tuje in daleč, je pozneje zaradi domotožja naskrivaj pritekla tudi kakšna solza. Ostal mi je spomin na prvi šolski vzpon nanj in prvi prosti spis o njem, ko smo z učiteljico razčiščevali, ali se prav piše »v« Školj ali »na« Školj. Tako sem si vsaj nekaj za vedno zapomnila, in sicer, da grem »na« in ne »v« goro! Središče vasi je namreč tik pod njegovim vrhom. Zelo idilično; na nasprotno stran padajo travnata pobočja, na katerih je, že odkar pomnim, obstajalo smučišče. Zelo veliko se je tam dogajalo v mojih otroških očeh; občudovala sem pogum tistih, ki so »lovili« velika, okorna sidra in se spuščali po pobočju kar v smuku, takrat še največkrat kar z doma izdelanimi lesenimi smučmi. Da ne govorim o skakalnici na senčni strani hriba, nedaleč od šole. Odskočna miza je bila kar v strmini nad cesto, tako da so skakalci poskrbeli za pozornost in navdušenje mimoidočih. Najlepsi so bili športni dnevi. Otroški vrišč se je razlegal na vse strani Školja; lačni, premočeni, utrujeni in zagorelih lic smo se popoldne vračali domov. Z leti je prišel napredek; ozračje na smučišču in v takratnem Planinskem domu Rudar se mi danes zdi primerljivo z ozračjem katerega koli sodobnega smučišča. Povsod so bile prislonjene dolge vrste smučí, pa palice in pancernji, med katerimi se je sprehajala razposajena družčina v pisanih kombinizonih. In tisti tako mamljivi vonj po planinskem čaju in kuhanem vinu, pa harmonika in velike gramofonske plošče, s katerih so odmevale popularne, zdaj že zimzelene skladbe. Po nedeljski maši smo prav počasi srebalí tisti svoj čaj in si želeli, da bi vse skupaj trajalo čim dlje.

Školj pa menda v svojih nedrih skriva tudi zaklad. Stari ljudje so pravili, da je tik pod njegovim vrhom zakopan kotliček, poln zlatnikov. Kdo naj bi bil človek, ki ga je zakopal, in od kod mu denar, sem žal pozabila. Menda je izdal le

Hudournik počiva

to, da se je s kraja, kamor ga je zakopal, videlo strešno konico ene izmed redko posejanih hiš. Ob takih pripovedih se je nam otrokom vselej burila domišljija; vsak zase si je v mislih predstavljal, kako bi prišel do zlatnikov ...

Povsod je lepo – a doma je najlepše, pravi star pregovor. To velja še posebno za nas, ki se raztreseni širom po Sloveniji in celo v daljni tujini radi vračamo na svoje izhodišče. Oči dobijo »novega malarja«, ko se z nostalgijo v srcu dvigam po ozkih serpentinah vse više in više na svojo rojstno planoto ... In potem me čaka toliko dela ... Tam je nešteto mehko uhojenih stezic iz mojega otroštva, ki jih moram vedno znova preveriti, če se niso slučajno že vse zarasle ... ○

Kobilna glava (1853 m)

Koliko jih je?

✍ in 📷 Borut Mencinger

Tolminsko Kobiljo glavo smo srečno pripeljali do konca. Sredi poletja je nekaj znank in znancev opazilo, da me je nekaj pičilo in sem začel dopisovati v Planinski vestnik. Sledili so seveda vprašanja in pokroviteljske pripombe, kot na primer: »Ja, lepo, lepo. Kaj pa zdaj zanimivega pripravljáš?« itn. itn.

Cela čreda?

Beseda da besedo, misel se naveže na misel, več glav več ve in podobne prastare modrosti, ki menda še vedno veljajo v sodobni komunikologiji, so pripeljale do tega, da sem zvedel za Kobilno glavo v Kamniški Bistrici. Pri tem pa me je kar spreletelo ob misli: kaj pa, če je teh

konjskih prikazni širom po Sloveniji še veliko? To bi pomenilo, da niso nič posebnega. Polotil se me je nemir, češ da sem udaril mimo in da je kobiljih glav cela čreda. Po udih me je zajel nadvse neprijeten občutek, da sem se trmasto zaplezal, tako da bo zdaj težko sestopiti nazaj k primorski Kobilji glavi in opustiti vse neutemeljene domneve in otročje fantaziranje o nečem izjemnem - v resnici je zadeva tako vsakdanja, da je škoda tratiti papir.

Skratka, zadevo je bilo treba čim prej razčistiti in preveriti. Z nekoliko pospešenim utripom sem segel po Atlasu Slovenije in odprl Kazalo imen na kartah. Prav hitro sem ugotovil, da so v Atlasu označene oziroma zapisane samo tri Kobilje glave.

Kobilna glava, za njo Brana

Na strani 101/B2 je »naša« Kobilja glava pri Tolminu.

Na strani 163/C3 je Kobilja glava pri Postojni. Na strani 216/B1 pa Kobilja glava na Hrvaškem pri Gerovem.

Že dodobra pomirjen, ker sta v Atlasu Slovenije na slovenskem ozemlju le dve Kobilji glavi, sem se takoj obrnil na ing. Špelo Habič na postojnskem Zavodu za gozdove, če ji je slučajno znano, kakšna je »njihova« Kobilja glava. V nekaj dneh sem dobil odgovor, da je to neizrazit poraščen grič, visok 749 m. Dalo bi se reči, da sestavlja vzhodni del Postojnskih vrat. Morda je bil kdaj izrazitejše oblike, recimo pred desetletji, v časih intenzivnega pašništva in goličav okoli Postojne.

Zadeva se je torej razčistila kar sama od sebe in zdaj me je toliko bolj zgrabila radovednost, kaj je s »kamniško« glavo, saj gorsko okolje Kamniške Bistrice obeta precej več kot sorazmerno nizko kraško predgorje. Sprva je kazalo slabo, saj nisem našel nobene Kobilje glave, ne na običajnem ne na najpogostejšem zemljevidu, kot so izdaje Planinske založbe v merilu 1 : 50.000 in 1 : 25.000. Potem pa se mi nenadoma zasveti pred očmi: Kobilna glava, 1853 m, na karti Grintovci, 1 : 25.000, izdani pri Planinski založbi s številko 85 v letu 1987.

Nekaj je že, a premalo. Treba bo pogledati še v literaturo, v tej pa je zagotovo največja avtoriteta France Malešič. Ob pomoči fantastičnega

Kobilna glava

izuma – elektronske pošte – sva bila bliskovito skupaj in ljubeznivo mi je postregel s podatki in citatom iz Vodnika PZS, Kamniško-Savinjske Alpe 2004 – urednik France Malešič!

Odlično! Bolje se ne bi moglo zasukati! V Vodniku piše pri geslu 282. Kogel, 2100 m. Kogel je s severne strani precej neizrazit vrh v kraškem svetu Velikih podov, na jugovzhodno stran pa prepada z navpično, 200 metrov visoko steno. Na vzhodni strani ga omejuje Gamsov skret, Š-277. Jugozahodno od Kogla se proti Koncu spuščata strmi grapi, imenovani Veliki in Mali Hudi graben, nad njima pa je na južnem robu Velikih podov zanimiv dvojni vrh (Kobilna glava, 1853 m, in 70 m severozahodno od nje Jurjevška butica, 1820 m).

Mar lahko kar vsakdo »zajaha« kobilo?

Osnovne podatke sem torej dobil, za to se iskreno zahvaljujem Francetu Malešiču. Ne morem pa mimo misli, s katero France Malešič zelo obzirno sporoča svoje stališče do posegov v gorski svet. Takole piše: »V zadnjem času se stopnjuje zanimanje za brezpotja in se ob vsaki podrobnejši omembi takšnih območij tjakaj namenjajo tudi povsem neuki izletniki. Svet okrog Kobilne glave pa je odmaknjen, zapleten in težaven.«

Brez skrbi, spoštovani doktor, glede tega sva povsem enakega mnenja. Tudi sam menim, da morajo nekatera območja v gorskem svetu ostati in včasih tudi spet postati področja miru. Mnogi planinci med vriskanjem po vrhovih in grebenih pogosto pozabijo, da so tam zgoraj pravzaprav gostje, saj tam prebivajo živa bitja, neprimerno bolje prilagojena za stalno življenje v teh razmerah. Res je, da je človek s svojo tehniko veliko močnejši, toda ne gre za to, kdo bo koga, šlo naj bi za dolgoročno sožitje.

Kljub vsemu sem si brez ambicije, da bi vse videl in vse vedel, sklenil ogledati kamniško Kobilno glavo tudi v naravi. Obrnil sem se na Podjetje za gojitev divjadi Kozorog Kamnik in prijazno so mi dodelili poklicna lovska čuvaja Ivana in Aleša Zamljena iz Županjih njiv.

»Stvar je čisto preprosta, zato bo šel z vami kar moj sin Aleš. Jih ima sicer šele okrog dvajset, a pozna vsak kamen v Bistrici – tako kot jaz. Vse, česar je treba, sem ga naučil.«

Tako je kratko in učinkovito po telefonu naročil vse potrebno oče Ivan Zamljen. Torej le še ni povsem izumrla znamenita tradicija neprekosljivih bistriških vodnikov in hkrati poklicnih lovcev, ki so desetletja in desetletja zanesljivo vodili »turiste« po Kamniško-Savinjskih Alpah in hkrati tudi požrtvovalno pomagali pri reševalnih akcijah. O tem je največ in najbolj dokumentirano zapisanega v knjigi Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom, ki jo je uredil France Malešič.

V naslednjih dneh je sledilo zanimivo srečanje s »ta mladim« Zamljenom - Alešem. Fant je takoj prešel k stvari z vrsto podatkov: res je v Kamniški Bistrici Kobilna glava, to pa je isto kot Kobilja glava. Primorci pač rečejo Kobilja, Gorenjci pa Kobilna, pomeni pa isto. Vrisana je samo v karti Grintovci 1 : 25.000. Ni je težko najti, saj se dviga približno severno nad stezo, ki vodi iz Bistrice na Kokrsko sedlo. Včasih so jo imenovali Jurjevčeva glava ali celo Jurjevčeva betica, menda po nekem pastirju. Jurjevec je sicer znano pobočje pod potjo, ki pelje od Zoisove kočice na Kokrskem sedlu proti Velikim podom.

»Če hočete, gremo vse skupaj pogledat,« je bil ustrežljiv Aleš. In sva šla. Najprej sva se pognala v kratko strmino v vznožju Brane - k Lepemu kamnu. To je gromozanski na pol prekran balvan z lovsko opazovalnico ali prežo na vrhu. Kamen je tako velikanski, da je na njem prostora še celo za povsem normalno veliko leseno lovsko kočico. Kakor se je širil ljudski glas, so tu nekateri zloglasni gosti maršala Tita, med katerimi je po ubijalski strasti prednjačil romunski diktator Ceausescu, zganjali (ne)lovške orgije nad gamsi, o katerih priče še danes nerade govorijo.

Sklenila sva, da si ne bova kvarila lepega dneva z obujanjem starih grdobij, zato sva splezala na prežo. Zgoraj se je odprl čudovit razgled po celotnem Koncu - koncu Kamniške Bistrice. Aleš mi je začel živahno razkazovati vso panoramo gora, ki naju je obkrožala. Ko mi je pokazal, kateri vrh je Kobilna glava, sem kar malo razočaran, saj kaj posebno konjskega ali celo »kobilnega« ni bilo videti. Kljub vsemu sem naredil nekaj fotografij, upoštevajoč kriminalistično prakso, da se v sliki množice pogosto odkrije obraz zločinca. Ta »obraz« naj bi bila Kobilna glava. Znova sem ugotovil, da vrh, ki

mi ga je kazal, nima prav nič »kobilnega«. Aleš pa mi je zagotavljal, da je od zgoraj, s poti, ki pelje od Kokrskega sedla proti Velikim podom, pravi pogled na Kobilno glavo. Pripravljen me je bil voditi tudi tja gor, naprej od Cojzove kočice, vendar ni bilo več volje, saj je bilo do tam gori še tri ure hoda, opoldansko sonce pa je nesmiljeno žgalo.

Naj ima »kobilna glava« svoj mir!

Ampak kar »brez muje« se vrniti domov se mi pa spet ni zdelo prav. Vleklo me je tja pod Kogel, ker sem mislil, da bi se od tiste strani dobro videla Kobilna glava. Aleš sicer ni bil prepričan, da bo od tam kaj boljši pogled za fotografiranje, a ker je do Trate pod znamenito Koglovo steno dobro uro hoda, zvečine po gozdni senci, sva sklenila poskusiti. Ko sva prečkala oba Huda grabna - Velikega in Malega -, sva se takoj strinjala, da tudi tu ne bo uspeha, saj je bilo na hrbtu med obema grabnoma drevje previsoko. Verjetno so Kobilno glavo poimenovali v tistih časih, ko je bila v našem gorskem svetu drevesna meja manj izrazita.

Med hojo v dolino sem imel več časa za razmislek. Sama od sebe so se mi začela zastavljati vprašanja - drugo za drugim: kakšen smisel ima »odpiranje« mirnega kotička tam zgoraj? Ali ni takih prostorčkov vedno manj? Ali kdaj pomislimo, da je morda prešerno vriskanje veseljakov v gorskem svetu za tamkajšnje živali grozljivo vreščanje, ki povzroča nepotrebne strese pri živalih »poslušalcih«? Zakaj komaj opazna sprememba mikrookolja povzroči preselitev nekaterih živali ali kar celih populacij?

Hkrati se mi je ponujalo nekaj najpreprostejših odgovorov: pustimo gamsom, da v miru poležavajo v gostem rušju; naj se kotijo beli planinski zajci in naj se v svojih skritih gnezdih valijo ruševci in belke; naj paradirajo po prepadnih grebenih kozorogi; ni treba, da trdi človeški čevlji pohodijo vsako tratico redkih cvetic.

Pri tem sem kaj hitro začutil, da bo neprijetnih vprašanj več kot odgovorov.

V žepu sem že imel listek z Aleševim podrobnim opisom dostopa na vrh Kobilne glave. Nič zato, saj ga lahko doma sežgem v kaminu - kajti ne bom ga potreboval - ne bom hodil po temenu Kobilne glave! Le zakaj? Povejte mi en

Letni časi gore

Od zime do zime

✍ in 📍 Marjan Bradeško

Spokojno brezčasje bo prešlo, kot se bo stopil sneg

(Zimski mir na Stegovniku)

Bledo zimsko sonce je bilo za slemeni, ki so senčno dolino vkovala v zmrzal. Iz Dola nad Jezerskim, iz kopnega vznožja, so se najini pogledi uprli v obsijano teme Stegovnika, ki je nad prepadnimi stenami nosil belo snežno pokrivalo. Neverjetno miren, tih dan je bil. Nikjer nikogar, brezvetrje. Srež se je pojavil brž nad zadnjimi hišami in ko sva više gori prišla do travnate uravnave med mogočnimi smrekami, je sneg že zaškripal pod nogami. Pod Močnikovim sedlom je bila že prava zimska pravljica, še nepredelan pršič se je kristalno svetil, koder so se sončni žarki uspeli pretipati skozi košato smrečje. Potoček je bil že skoraj v celoti vkovan v led, le skromno je še požuboreval nekje pod zimskim oklepom. Tih sva hodila, pa spet malo poklepetala. Razumela sva - tako lepo je bilo, narava v vsej prvinski lepoti in miru. Gozd, ki ga imamo vsi tako radi, sneg, tišina. Še psiček, ki je tekal sem in tja, je svoje stopinje neslišno puščal v snegu, le sopenje, ko je pritekkel k nama, je motilo tisti mir. Bliže robu, ko se smreke znižajo, je sneg postal trši, posebej tam, kjer ga je veter utrdil, in med žicami nekdanjega lovišča sva lezla na vršno sleme. Na južno stran je bila potka sem in tja kopna, sicer pa je bil sneg ravno pravšnji, da še ni bilo treba derez. Greben je bil lepo zalit in na severni strani se je celo udiralo. Kmalu so bila pred nama samo še neskončna obzorja, polna slepeče zimske beline in prozornih senc - največje je v dolino metal Storžič s svojimi sosedi. Sedla sva na nekaj redkega kamenja, ki ga sneg ni prekril, in malicala. Nekaj konzerve je dobil še štirinožni spremljevalec. Bila sva prijatelja, ki sta se vzpela na vrh, ki sta imela rada vse tiste vence gora, ki so sijali od vzhoda do zahoda. Ni bilo

nitni sapice. Pogovarjala sva se o nekem poletju, ko je nevihta zagodla nad Košuto ravno v trenutku, ko smo dosegli vrh Stegovnika. Kako smo takrat hiteli navzdol, da bi čimprej prišli v gozd! In uspeli, nevihta se je takrat celo posušila, še preden je uspela priti nad nas. Zdaj pa je bila tu le gluhotata zimskega popoldneva. Popolna umirjenost v naravi, zdelo se je, da tudi v duši. Sestopila sva po ojuženem snegu proti zahodu, se spustila skozi okno in se preko sedla med smrekami obrnila na senčno stran ... Bilo je tiho, nevarno tiho, mrak je lezel med smreke, in mraz je dušil še zadnje vode, ki so mezele iz napol kopnega pobočja. Zdelo se mi je, da se je ves svet umiril. A se je le zdelo.

Življenje se širi v kolobarjih

(Pomlad na Krstenici)

Ne spomnim se več, odkod me je takrat pot prinesla na Debeli vrh. A vem, da so bile Hribarice še lepo zalite s snegom, tudi velika kotanja na vrhu, s katerega sem užival svoje srečne urice, je bila še napolnjena z ostanki zime. Le topel veter, ki je iz zelenega dna Planine v Lazu vel gor po pobočju, je nepreklicno naznanjal pomlad. Od zimskih delov tiste ture se spomnim še imenitnega spusta po severovzhodnem pobočju na Lazovski preval oziroma na stezico, ki se vije proti Mišeljskemu prevalu. Kar na čevljih sem »odsmučal« po snežnem jeziku mimo tistih rdečih razbitih skal pod grebenom. Številni zavoji v snegu so še dolgo potem, ko sem že stal na potki, kazali na dovršenost mojega početja v snegu, katerega površina je ravno prav odjenjala - bila je kot maslo, namazano na kruh. Poznopomladanski turni smučarji vedo, kaj to pomeni. Z Lazovškega prevala sem se odpravil dol do planine Jezerca in pri izvihu zajel nekaj

Kugljev spomenik v Trenti

📍 Dan Briški

vode. Toplo dopoldne je vse bolj žejalo. Sneg je tam ležal le še v vznožju Ogradov, Stogi so bili na južnih pobočjih že povsem kopni. Po skoraj ravni stezici sem jo mahnil proti Krstenici. In prav malo pred planino doživel tisti značilni gorskopomladni prizor – ko na hladnih tleh v večji kotanji leži še globok sneg, iz njega pa raste bujno zeleneče bukovje, jerebrike ... Le ob deblih je v širokih kolobarjih sneg že stopljen, vse do korenin, kajti drevje že »greje«, diha, utripa od porajajočega se življenja. Prizor, za katerega bi lahko dejal, da je kičast. Pa je v naravi vse prav – slepeča belina snega se nekako zlije z živozelenim listjem v podobo, ki ji ni kaj dodati. Tople sapice, ki prinašajo pomladni dah v nosnice, povedo, da tako mora biti – in tudi, da ne bo več dolgo tako. Saj bo sneg skozi ruševje kaj kmalu izginil v kamnito podlago, listje pa bo dobilo temnejši nadih. In ko bo zacvetela še travna preproga Krstenice, bo zmaga življenja dokončna.

Pred toplim lesom stanu na Krstenici sem potem mežikal soncu v pozdrav, z zastrtimi očmi sem čutil pomlad, in kljub malce težkim nogam sem s prebujajočim svetom pokal od moči. Noge so me odnesle navzdol, sape v zelenih macesnih Na Vrhju so majale rdeče storžke, strmina nad Vojami je bila ena sama zgodnja pomlad. Ko sem pritekkel v zeleno dno Voj, me je pozdravilo zgodnje poletje.

Preteča podoba dobi prijazen izraz

(Poletna nevihta pri slapu Strešica pod Jerebico)

Trava ob cesti v Logu pod Mangartom je bila v jutranjem hladu še vsa mokra in pot je krenila prav preko travnika. Noge so bile brž mokre. Noter pod mogočne stebre Jerebice smo se namenili, slap Strešica naj nas bi osvežil v vročem poletnem dnevu, ki se je obetal. Stezica se je prebila iz struge na rob starodavnih senožeti, ob bukovem gozdu je lezla navzgor in privedla do idiličnega prostorčka ob Černutovem stanu. Čeprav še lepo vzdrževan, vendarle najprej spomni človeka na čase, ki so minili. Koprive kažejo, da je bilo tam gori nekoč bolj živahno. Po krajši malici, prostor kar kliče po njej, smo med listjem počasi in zložno korakali med vse bolj stisnjena pobočja, noter v suho strugo. Po njej smo med balvani prišli do širokega

razcepa, kjer se združita dve grapi. Levo je bil potreben le še kratek vzpon in že smo stali v mogočnem kotlu, kamor pada Strešica. Ime je slap dobil po zagozdeni skali v ustju. Skala trikotne oblike, postavljena na glavo, je kot nekakšna strešica nad črko. Z nekaj domišljije bi zato slapu lahko rekli tudi »šlap«. Piš vode, ki je v tistem času bolj pršela kot padala, je prijetno hladil. Medtem se je čez nebo že navlekla nekakšna koprena, zrak je postal težak in vlažen, bilo je soparno in vroče. Urška in Mojca sta me počakali pri razcepu, sam pa sem zavil v drugo strugo in sledil nekakšni stezici, boljše gamsji stečini, visoko navzgor pod Nemške glave. Včasih sem hodil po produ, med balvani, na nekaterih mestih pa je struga tako ozka, da se stezica povzpne nadnjo. Precej prepadno je v grapi, pojavi se tudi voda, v manjših slapičih se preliva preko skalnih stopenj, dokler nižje doli ne izgine v pesek.

Nekam temačno je postalo – pa ne zaradi ozke struge. Na nebu so se zgostili temni nevihtni oblaki, tako hitro in nenavadno zgodaj, bilo je šele pozno dopoldne. Hitro sem obrnil in odbrzel navzdol, a je hitenje v tistih podrtih pobočjih kar težavno. Bolje nekaj več previdnosti. Še preden se bil nazaj na razcepu, je dvakrat glasno zagrmelo, prav nad stenami Jerebice. Zvok se je najprej splazil nekje ob steni, potem se je divje odbil in izzvenel nekje v praznini nad Koritnico. Vsi trije smo jo jadrno udrli navzdol, a bilo je prepozno. Nebo se je vse bolj oglašalo, ne le z grmenjem, v oblakih je namreč pričelo divje bučati, neprenehoma so se mlele ledene gmote nad nami. Strašljivo temno je postalo, prav preteče. Prve kaplje, pomešane s sodro, so padle na nas prav na najožjem delu struge. Potrebovali smo streho, zaščito, saj je bilo jasno, da iz tistega truščca lahko pride le velika toča. Stisnili smo se pod rahlo previsno skalo, toliko, da je debela sodra letela mimo nas. Vse bolj je lilo, divji ples oblakov ni ponehal, grozovito so se vrtinčile megle, hrumelo je brez prestanka. Tisti trenutek sem se spomnil, da smo v strugi, in brž začel iskati najkrajšo pot iz nje, če bi se naliv nadaljeval. Živo sem še imel pred očmi nesrečo, ko je v Švici naliv preprosto odplaknil nekaj ljudi, ki so se znašli v soteski. K sreči se je nebo začelo umirjati, še preden se je dodobra razbesnelo, presenetljivo hitro je moč nevihte pojenjala, tako hitro, kot je narasla. Sodre ni

bilo več, le dež je še padal, pa še ta se je počasi spremenil v pršenje. Pošteno sem si oddahnil, saj je bilo hrumenje v oblakih prej videti zares nevarno. Ko smo bili nazaj pri stanu, so nad nami že zasijale prve krpe jasnine.

Megla je oglušela

(Nenavadni mir Rutarskega Vršiča)

Gosta megla je prekrivala Zgornjesavsko dolino, macesni v Martuljku so bili ovešeni s težko vlago, in ko smo ob potoku krenili v sotesko, je s sten in orumenelih trav kapljalo naravnost za vrat. Ni si bilo mogoče misliti, da nas bo le nekaj sto metrov više v popolnem miru jeseni pričakal kristalen dan. Ko smo prilezli iz soteske in se na Jasenih ustavili pri kapelici, je megla nad nami že dobivala nekoliko sinji nadih. Skozi gozd smo jo ubrali na Zaprete in proti Belemu potoku, vlage je bilo še vedno veliko. Lovska potka, postлана z mehкими iglicami, nas je počasi pričela dvigati v bok Rutarskega Vršiča. Megla je postala modra, rumeni macesni so vse bolj žareli in nenadoma, kot bi odrezal, sta bili le še dve barvi nad nami – žareči macesni na modrem nebu. V višini oči pa nepregledna bela ploskev, popolnoma mirna, lahko bi rekli, da lepo uležana. Po robu smo kaj hitro dosegli vrh in v popolnem brezvetrju uživali mir. Mir, kot ga lahko prinese le jesen. Ko zadnje cvetje že oveni, ko od slane zadeto zelenje v čudnih barvah poleže v vse smeri in

pokonci stoje le še čvrste orumenele trave. Prosojna modrina senc Kukove špice, Široke peči in drugih martuljskih gora, ki je ležala med nami in mogočnimi stenami, je bila nekoliko hladna - divje, razbrazdane stene je spremenila v sivi kamniti zid, za katerim je sonce z zlatom obrobilo le še najviše grebene. Zrli smo v beli stožec Špika, na katerega smo se odpravljali naslednji dan. Karavanaška slemena na sosednji strani so bila prijazna, v toplih barvah so sijale senožeti nad Srednjim vrhom, rumenilo macesnov je povsem zakrilo druge gozdne barve. Bil je dan, ko se je zdelo, da je ves svet pod nami utihnil v gluhoti megle.

Po že nekoliko pomrznjeni strmini smo se spustili Za Ak. Hladna, senčna krnica je bila le še spomin na poletne bele prodove in slepeče žarke, ki po dobri turi lijejo nate. Tam, v tisti senci, je bilo že vse nared za zimo. Odšli smo v dolino in že v poznem večeru iz Kranjske Gore krenili še proti Krnici. Tam smo se namenili prespati. Megla se je medtem večinoma posušila in v ugašajočem večeru je nad nami sijalo jasno nebo. Obetala se je mesečna noč. Pišnica je šumela v hlad prihajajoče noči, utrujeni koraki so nemo odmevali v noč, ki je medtem že legla pod ostenja Prisojnika. Drobná lučka se je končno prikazala na oknu kočé v Krnici.

Ko smo v temi vstopili v kočó, nam je Janez povedal, da se je tistega dopoldneva v gluhoti megle nad Blejsko Dobravo zrušil helikopter, v katerem je umrl naš alpinist in himalajec Aleš Kunaver. ●

Poletje na Krstenici

Peter Strgar

Kako zraste ...

Odmev o tavanju v gorah in spreminjajočih se poteh

✍ in 📷 Boris Štupar

*Pretanjena vrh neštetič členkov,
najbližji do najdaljšega vodi;
oko vsepovsod razbira znamenja
in planika govori vse jezike.*

Prerejeno po amerškem filozofu in pesniku
Emerson Ralph Waldu.

V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je precej močan snežni pršni plaz – puhalica –, ki je prihrumel z Jurjevca, dodobra spremenil podobo Konca. Kakšne stare fotografije bi prinesle prav lepo primerjavo s kombiniranimi snežnimi plazovi v letu 2006.

Ko prideš v Konec, je to zaprt svet, obdan z gorami. Že samo ime ljudem podaja dejstvo, da je od tod naprej svet zahteven, nedostopen in se je treba pripraviti za dostop na okoliške gore.

Grintovci, v megli skriti Konec

Dogodek v Koncu pred desetletji

Moji prvi otroški vtisi teh gora so zaradi posledic puha prav sladki. Marljivi gozdni delavci so opustošenje pospravili in pred zasaditvijo novih smrek se je na opustelem območju čez nekaj let razraslo malinovje. Maline smo nabirali otroci za v usta, starejši pa za sok, ki so ga včasih kuhali sami. Sadežev je bilo na pretek in precej dni v avgustu smo preživeli v Koncu. Neko popoldne pa je tišino zmotil fant, ki je pritekkel do nas. Obut v gozdarje, skoraj brez obleke. Še danes ne vem, ali je pritekkel iz Žmavčarjev ali izpod Trate. Kot veliko čudo smo ga opazovali, kako je lovil sapo, preden je lahko povedal, kaj se mu je pripetilo. Na hitro je razložil, da sta s študentskim prijateljem sestopala. Prijatelj je nekje padel in se močno poškodoval. Ker ni

vedel, kako se temu kraju reče, je vso pot zaznamoval s kosi oblacil. Ko je v nahrbtniku zmanjkalo rezervnega perila, se je pričel slačiti in tako zaznamoval pot za reševalce. Nekako so študenta malo oblekli. Oče je vedel, kako ukrepati, in hitro smo se z botrovim avtomobilom odpeljali v dolino po pomoč.

Oče je poznal Tinčka (brata Tine in Tone Štritof sta bila gozdna delavca, izvrstna poznavalca okoliških gora, ki sta sodelovala pri skoraj vseh reševalnih akcijah v okolici bistriške doline, med drugim tudi pri iskanju mojega strica na severnem pobočju Brane). Z družino je živel v Štritofovi bajti (na mestu nekdanje kmetije še danes stoji lesena hiša, kjer prebiva Tinetova žena), ki je poleg družinskega bivališča nekaj časa služila tudi za obveščevalno točko in skladišče opreme za kamniške gorske reševalce. Medel spomin še prikaže prihod Tineta na hišna vrata in študentovo opisovane dogodka. Otroci smo se kljub radovednosti morali umakniti. To je bilo še v povsem drugačnih časih, zato nisem nikoli iskal podrobnosti o tej nesreči in posledicah. So pa spomini in kasnejša srečanja s Tinetom in Tonetom Štritofom

ter njunimi sorodniki pustili spoznanja o sozvočju življenja teh ljudi z gorami. Vseskozi pa ostaja grenak prizvok, da si se premalo naučil in spoznal od domačinov, ki so, žal, že odšli.

Zgodbe pa se ponavljajo. Takšne ali drugačne. Vsak novi rod prinese svoja spoznanja in zapise. Otroci odrastejo in verjetno zaradi krajev, kjer živijo, tudi pomagajo raznoraznim »bloudkom«.

Današnje zgodbe nad Koncem

Zgodba Iz mojega dnevnika Darje Grad (Planinski vestnik 8/2007) je kar zanimiva in vsebuje tudi nekaj sinhronosti (skritih za marsikoga), prikazuje pa še en pogled na dogodek, ki sem mu bil na koncu tudi sam priča. Zaradi dobrega zaključka je kar primerna še za kakšno osvetlitev, razmislek in še kaj.

Danes se pripeljemo v Bistrico skozi široka vrata, ki jih ponuja asfaltna cesta. V Koncu se markirana pot, ki pelje na Kokrsko sedlo, za

Razdejanja

planince z avtomobili šele prične. Obstajajo pa še lovske steze, prehodi in brezpotja. Alpinisti s(m)o v stenah potegnili vrsto smeri in s pridom izkoriščamo ozke steze za dostope. S pojavom gorništva pa sta se pojavila tudi precejšnje obiskovanje in opisovanje teh prehodov. Poleg lovskih koč, ki so praviloma še skrite v gozdu, so se planinskim kočam pridružili bivaki za alpiniste in ostale obiskovalce. Verjetno bo kmalu treba zamenjati z novim še bivak pod Grintovcem.

Ker nobenemu začetniku ni jasno, da se je treba za vsako novo pot pripraviti tako in drugače, je najbolje, da tudi sam izkusiš kakšno neumnost in kdaj pa kdaj zaideš. Potem lažje razumeš nove obiskovalce in nisi tako kritičen do njih. Napake niso samo škodljive, lahko so tudi vir novih spoznanj. Gore nam na svoj način povedo, kje ležijo njihove skrivnosti. O skrivnostih pa se lahko tudi podučimo, saj je bilo spoznanj v gorah in pod njimi že povsem dovolj, in ni se treba vsakemu učiti na svojih

»Odlom« na Slemenu

lastnih izkušnjah. Obiskovanje alpinističnih in drugih z gorami povezanih šol je samo začetek, skrb za razvoj pripravnikov in pravočasno osamosvajanje pa je druga zgodba.

Zgodbe v Koncu in nad njim tako niso samo sladke, včasih so tudi precej grenke in tragične, tako kot na oni strani Konca in povsod po gorah. Kako bo iz malega zraslo veliko, pa je lahko prav prijetno, lahkotno branje in vendarle tudi opozorilo pred dogodki, ki se jim lahko ognemo. So to sence stvari, ki se utegnejo zgoditi, ali tistih, ki se morajo zgoditi? Zakaj si ne bi ob poti pod Trato ogledali spominske plošče in že iz Gregorinovega, skoraj umetniškega, ali Malešičevega kronološkega opisa (ki ga je podal Lojze Erjavšek) dogodka davnega leta 1936 spoznali, kakšne so lahko človeške poti po gorah, ne pa da znova in znova sami sebi odgovarjamo, presojamo neke dogodke na takšne in drugačne načine:

- Morda pozornemu bralcu opisovanje nekega dogodka prikaže, kaj vse se nam lahko zgodi, in imamo kljub vsemu lep pogled na doživetje.
- Morda komu ni jasno, koliko igralcev se je v tej zgodbi zvrstilo, saj niso bili samo trije nadobudni mlajši pripravniki, kot je napisano na začetku, ampak se vseskozi pojavljajo novi igralci.

- Morda je nasprotujoč zapis: »Ja, kar po srednji poti.« In v naslednjem odstavku: »Naj omenim, da je cela tura čisto brezpotje.« Opozorilo o nepriljubljenosti na turo.
- Morda tudi takšna samokritičnost »Skratka, trop zbeganih kozličev brez mame« ni slaba.
- Morda si še sami predstavljate kaj o tem.

Zdavnaj bi že nehal brati o takšnih prigodah, če ne bi bil v dogodek vsaj delno vpleten. Konec zapisane zgodbe (»Hvala!!!«) bi bil lahko za reševalce (Franc, Genadij, Jernej, Boris) povsem dovolj. Puncama, ki sta prebivakirali noč na Skuti, smo malo pomagali pri sestopu, malo smo jima na obziren način dopovedovali, kako naj drugič izpeljeta turo. Ker gremo v gore radi peš, smo tako ali drugače prihranili stroške za helikoptersko reševanje (stroške sodišča), pa še pripravnika smo vzeli s seboj, da se je lahko kaj naučil. Pripravnik je sicer starejši kot tokratni reševalci, pa vendarle prav pride. Če bi nas poklicali že prejšnji dan, bi vse opravili že zvečer, brez prezebanja in zjutraj bi morda šli v službo.

Tako pa ob nadaljnjem prebiranju dnevniškega zapisa in drugih člankov v Planinskem vestniku zaslediš še marsikaj. Vestnik včasih postane celo revija za »izgubljene« ljubitelje gora. Število člankov, ki opisujejo zgrešene poti, je kar precejšnje. Vse skupaj ob veliko večjem številu obiskovalcev gora ni zaskrbljujoče, je pa zanimiva tema za opazovanje dogodkov v gorah. Če vsi skupaj in vsak posebej na svojem področju zaznamo napačne pojave, bo že kar veliko narejenega in zanamcem ne bodo ostali samo zgrešeni zapiski.

Spremembe na terenu in poteh

Pot in prehod čez Gamsov skret sta lahko opravljena tudi malo nižje, spodaj, ob jeklenicah, ki so jih uredili lovci, pa čeprav to zelo nerad napišem, ker to že skoraj vsi vedo. Zaradi velikega skalnega podora, zdrsa na zahodni strani Slemena je markirana pot, ki privede popotnika iz Legarjev (bivak pod Grintovcem) preko Velikih podov, v tem delu porušena. Novo so speljali višje, kljub temu da lahko glede na plasti ob primernih pogojih prav kmalu vse skupaj zgrmi v dolino. Koliko ljudi je

Posledice plazov v Koncu

tavalo in iskalo novo pot, bo ostalo skrivnost, pripovedovanj pa je veliko. Stare markacije je ob spremembi trase nujno izbrisati na celotnem poteku, sploh pa tam, kjer se priključi še kakšna stečina. Koliko pa je to v praksi izvedljivo in zahtevno, je seveda drugo vprašanje. Tako kot vprašanje, zakaj se niso odločili poti usmeriti na Umik Slemena (kot je včasih že bila). Odgovor si je najlažje razlagati s tem, da je atraktivnost poti precej okrnjena, če je speljana nižje. Ali pa tako kot v dnevniku: »Saj so v modi ferate, ne pa kakšne steze, strme kot packa, drčljive,« opiše pot čez Žmavcarje. Kje pa je tu kaj adrenalina! V planinskem vodniku Kamniško-Savinjske Alpe (Andrej Stritar, Sidarta, Ljubljana, 2003), kjer je kar nekaj cvetk, je na strani 90 sicer lepo narisana skica, kjer vrisana pot poteka samo malo nad prehodom k Umiku Slemena, vendar z resničnim stanjem pred odlomom ali po njem nima kaj dosti skupnega. Ima pa lahko nek simboličen pomen, višji klic.

Kako hitro se po poti pride do bivaka, je ob novih rekordih teka na Grintovec vprašanje, ki nikakor ni več potisnjeno v ospredje. Meje se

spreminjajo, dopiškkih kontrol v gorah ni in ne vemo, kaj bo iz tega še zraslo.

Kakor je zanimivo branje mojstrov tukajšnjih sten, Modica, Režka, Gregorina, domačinov in drugih, ob opisovanju prvenstvenih vzponov, je lahko to tudi poučno. Odnos mentorjev do pripravnikov, ki v tej zgodbi manjka, je velikokrat porinjen v ozadje in je lahko nova zgodba za te in druge zapise.

Današnje hitro opisovanje zgrešenih poti je odraz razmer, ki vladajo. Pa naj bo to v družbi, planinski organizaciji ali pri nas posameznikih. Marsikdo že sam ugotovi, da moraš včasih za opis vprašati dobrega poznavalca. Za ustvarjanje lepe poti je ob pametni, preudarni izbiri potrebna tudi rovnica. Stezice, ki so čedalje bolj shojene, so preveč izpostavljene naravnim vplivom, sploh moderne, ki vodijo kar naravnost. Opisovalci v raznoraznih vodničkih naj se le potrudijo, opišejo naj težave takšne, kot v resnici so, skice naj bodo točne, imena pravilna in čez čas naj se vrnejo na potko, si ogledajo morebitne poškodbe, spremembe, jih odpravijo, o njih obvestijo planince ali celo varuha, če kakšnega kje najdejo. ●

Dve pohodniški živalski sliki

✍ Milka Bokal

Človekov odnos do živali razkriva njegov značaj. Srečanja z živalmi v hribih, v katerih človeka prevzemajo malce izbrana občutja, pa dopolnijo doživljanje gorskega sveta.

Srečanje z »malo miško«

Pred nekaj leti je bilo. Potepanje po bohinjskih gorah naju je utrudilo in noč je minila v trdnem spancu. Jutranje zračenje sobe v Ukancu pa nama je prineslo nenavadno presenečenje. Odprem vrata in na pragu tik ob njih zagledam drobno sivo živalco z dolgim repkom.

– Joj, miška! zakličem Dragu, ki kmalu priteče.

Svizec

Prvemu navalu vznemirjenja sledi trezno opazovanje. Vrata so bila odprta. Kaj če drobna miška steče v sobo? Kakšne težave bo povzročila, saj ji v naklonjenosti do vsega živega ne bova »nič hotela«?! Hitro zapreva vrata in si nepredvidenega gosta od zunaj natančneje ogledujeva. Resda je podoben miški, ampak miška to le ni, soglasno ugotoviva. Repek ni gol, pokrivajo ga košate dlačice, tudi razpoznavnih ušesc ni, očki pa so prav debeli. Živalca je popolnoma mirna sprejemala najino proučevanje. V hipu pa naju preblisne misel, da je to poljši mladiček. Gledava, od kod bi nesrečnež prišel pred najina vrata. Nisva prevelika poznavalca živalskega sveta, za polhe pa le veva, da radi živijo na podstrešjih. Ozreva se kvišku in

📷 Oton Naglost

v napušču zagledava majhno luknjo. Skoznjo je padel negodnež na trda tla. Še dobro, da se mu ni kaj zgodilo! Tedaj Draga preblisne za žival odrešilna misel:

– Nazaj ga bom dal.

Mehko pobere telesce. A glej, to hitro oživi. Spretno se mu izmuzne iz dlani, smukne mu po roki navzgor, zleze na hrbet, celo na glavo sili. Korajža pa taka! Najbrž si res želi v svoje domovanje. Kar nekaj truda je bilo treba, da je bil polhek spet v človeških dlaneh, tako trdno se je oklepal gostujočega človeka. Drago ga dvigne do odprtine v napušču. Kazalo je, da je polhek začutil domače okolje in najin namen. Preudarno se je z nožicami oprl na stranske stene odprtine in hitro smuknil v temno notranjost. Tako! Živalca je spet doma. Še zamašiti je treba prepadno luknjo, da radovednež ne bi spet padel v beli dan. Bližnji smrekov storž je bil pravšnji za to. Veselo se nasmehneva drug drugemu in nekaj blagega nama je sijalo z obrazov.

V otroštvu so me učili, da žival, ki ji rešiš življenje, na sodni dan prosi za milostno tehtanje prestopkov, ki jih je oseba, ki je žival rešila, zagrešila v svojem življenju. Upajmo, da bo ta polhek k temu prispeval svoj delež in da mu morebitni človeški vonj, če se ga je navzel, ni preprečeval, da ne bi bil ob vrnitvi spet gostoljubno sprejet pri svoji poljšji družini.

Ovca

Drugo nevsakdanje srečanje z živaljo pa smo doživeli letos na strminah pod Kredarico. Vročina je pritiskala in pot je lil po telesu. Steza pa se je kar vila sem in tja in je ni hotelo biti konca. Pogledi so se željno upirali v sleme Triglavskega doma, ki se je oddaljen kazal nad skalami. Kar nekaj časa je še do tja. Vrsta pohodnikov se je danes napotila k njemu. Višje, na blagem ovinku se je kolona strnila v gručo, ki se kar ni razpustila. Zbirala se je okrog nečesa, silila v središče in slišali so se veseli, spodbudni glasovi. Le kaj imajo! Potem se skupina počasi spet zvrsti v gosji red in prikaže se predmet občudovanja: lepo rejena, postavna bela ovca z debelo

volno. Zdaj je ostala sama ob stezi in čakala novih občudovalcev. Tudi mi se ji približamo in občutki navdušenja nad živaljo privrejo na dan. Trepljamo jo po glavi, okrog ušes, po hrbtu, govorimo ji dobrikajoče besede. Na koncih dolgih vlaken volne se začutijo drobne znojne kapljice. Tudi živali je vroče. A očitno je ovci kljub temu človeška bližina godila. Mirno je stala tam in prenašala našo pozornost. Toda treba je bilo iti naprej. Tedaj pa se naši občudovanki izvije predirljiv, skoraj užaljen beket. In še eden in še eden. Razlegal se je po gorskem peščenem sončnem morju, kot da bi sporočal: Ne hodite od mene, dolgčas mi bo. Pa naj še kdo reče, da si živali ne želijo pozornosti in da so brez občutkov. Za naklonjenost človeka jih najbrž imajo. Vsaj nekatere. Tale ovca v poletni vročini je dokaz za to. ●

Jagenjček se krepil

Marjan Bradeško

Nevarnosti

Je bolj nevaren Triglav ali češnjo?

✍ Dušan Škodič

Že veliko let prej, preden je razlomljen kot lesena gajbica obležal pod domačo češnjo, je Tončkove starše prvič močneje zaskrbelo. Bilo mu je šest let. Z dežnikom starega očeta se je pognal s strehe domače garaže. Imel je krompir. Tri zlomljene špice na dežniku in otečen gleženj, to res ni visoka cena za takšen podvig. Ampak to je bil šele začetek!

Mladostni začetki

Pri trinajstih se je na smrt zaljubil. Ime ji je bilo Veronika, bila je njegova razredničarka, ki je poleg pouka vodila tudi planinski krožek na šoli. Prišla je na začetku šolskega leta od nekod iz Štajerske in kmalu prevzela mentorstvo, saj

med preostalimi učitelji ni bilo več nobenega pravega zanimanja za to dejavnost. Manjkali ni na nobenem izletu in da bi naredil vtis, je vedno nosil največji nahrbtnik, katerega dna mu niti do konca skrajšane naramnice niso dvignile nad kolena. Zato so se vsi po vrsti norčevali iz njega, a ni ga motilo. V njem se je vedno našlo priboljškov, ki jih je našel pri stari mami, ki je planinstvo po neki svoji logiki primerjala z gozdarstvom ali morda lovom. Namesto kruha, slanine in pollitrške steklenice vina, ki jih je v mladih letih pripravljala za malico očetu, revirnemu čuvaju, je Tončku v nahrbtnik narinila kup napolitank, suhega sadja, piškotov in tetrapakov sadnih sokov. S kramo, ki se jo je že na prvem počitku dodobra znebil in si z njo kupil trop kvazi prijateljev, mu žal ni uspelo pridobiti Veronikine naklonjenosti. Vedno, kadar so malicali, se je njegova simpatija usedla korak ali dva stran in tiha ter zazrta v daljave nekje za obzorjem grizla svojo večno žemljo s sirom. Ponujene sladkarije je po pravilu brez besed odklanjala, a v Tončku je to le še okrepilo pričanje, da je ravno on tisti žarek, ki bo posvetil v njeno razočarano dušo. Drugače niti

Triglavsko kraljestvo

☞ Tone Škarja

☞ Oton Naglost

ni moglo biti, nikoli je še niso videli s kakšnim moškim. Toda še pred koncem šolskega leta je prišlo razočaranje. Veronika se je nenadoma spremenila, v šolo je hodila obsijana od sreče in po pouku so opazili, da je na cesti prisedla v nekega fička. Hitro se je razvedelo, da se je od vojakov vrnil njen fant, ki je nekje v južni Jugoslaviji služil domovini, menda celo pri elitnih, padalskih enotah. To je bil za trinajstletnika udarec, ki mu nikakor ni bil dorasel. Naj se mu je zdelo še tako nepošteno, proti visokemu, atletsko grajenemu fantu s tankimi brčicami je bil manjši od mravljinca, ki se je na nekem izletu na Sleme sprehajal po njeni flanelasti srajci, pa dekline zaradi zaverovanosti v Jalovčev kristal ni opazilo, da se ji je prikradel v dekolte. Samo on ga je opazil in ga v mislih naščuval tja, kamor je poslej očitno silil le še njegov konkurent. Kako se je smejal, ko je skočila in si nekoliko nerodno razpela srajco. Dobil je krepko klofuto, ki mu je zaprla režeča se usta.

Prva smola

Tik pred počitnicami je planinska skupina za nagrado odšla na izlet v kobariški muzej. Nadaljevali so z ogledom trdnjave v Klužah,

za konec pa je bila predvidena vrnitev skozi Trento, obisk izvira Soče in nato pot čez prelaz Vršič domov. Pridružil se jim je tudi tisti njen padalec, ker ga je zanimal vojaški muzej, v šolskem kombiju pa je bilo prosto ravno še eno mesto. Pri trdnjavi v Klužah je prav on predlagal, da bi šli skozi neki dolg rov in se povzpeli še pol ure više, do zgornje trdnjave, ki da je nekaj posebnega. Res so se spravili do tja in oba z Veroniko sta imela polne roke dela, da sta jih obdržala skupaj, ko so se podili in skrivali po opuščeni hodnikih, v katerih so koraki tako čudno odmevali od zidov in talnih ploščic, da človek ni dobro vedel, od kod prihajajo in kam se izgublajo. Ob vrnitvi so opazili ob poti še bunker, izpod katerega se je v globino vila kača zarjavelih jeklenih skob. Veronikin fant jim je razložil, da so morali po teh skobah med prvo svetovno vojno plezati vojaki, ki so jih kruti oficirji za kazen ali iz ošabnosti po tej izpostavljeni poti pošiljali v zgornjo trdnjavo po raznih nepomembnih opravkih. In da je ta pot danes smrtno nevarna in se po njej ne dá več, jim je še rekel na koncu. Nato so odšli. Oni! Ker Kana-ljev Tonček se je nekaj korakov naprej naredil, kot da mora za grm na malo potrebo, in nihče ni opazil, da so pravzaprav vso pot do parkiriš-

ča pretekli brez njega. Niti med kričanjem po dolgem rovu, v katerem je bil prej najglasnejši, ga ni nihče pogrešil. Seveda, komaj so se mu drugi skrili za prvi ovinek, se je Tonček že zavihтел v bunker in skočil na tla, kjer se je začela viti tista jeklena kača. Zamizal je, ko se je oprijel prve skobe, a ko je pod nogami občutil naslednjo, ki se je nekoliko podala pod težo, mu je steklo. Naglo se je preprijemal z ene na drugo in ni ga motilo, da se mu je izpod rok venomer drobila rja, ki je v minulih desetletjih s svojo nezadržno lakoto tanjšala njihov profil. Naglo se je spuščal, ne da bi tvegala pogled navzdol, in razmišljal, kako ga bodo z občudovanjem gledali, vsi, z Veroniko na čelu. Kajti on si upa tudi tja, kamor njen padalec pravi, da se ne dá, ker je smrtno nevarno!

Srečali so se spodaj pri kombiju, potem ko jih je čakal že nekaj minut. Res so vsi zinili kot krapi. Pričakal jih je namreč na komaj ped široki polički, na kateri so se nehale skobe. Nekdo je nekoč porezal zadnjih šest metrov skob nad tlemi. Seveda mu ni padlo na pamet, da ravno zaradi takšnih, kot je on. Načrt se mu je torej ponesrečil in z ovacijami ni bilo nič. Se bo že Veronika česa domislila, ali pa njen padalec, ki misli, da je pameten! Po pol ure brezplodnih predlogov se je šofer končno odpeljal v Bovec in poklical pomoč. Da bi se Tonček povzpел nazaj na vrh in sestopil po poti, so mu najstrože prepovedali. A tudi sam je medtem opazil, da se mu od utrujenosti že pošteno tresejo roke.

Čez pol ure so prispeli reševalci. V naslednjih nekaj minutah so ugotovili, da pravzaprav sploh nimajo primerne opreme za dogodek, ki je v njihovem arhivu reševanja ostal zapisan kot Primer reševanja Antona Kanalje. Še najlaže bi do njega prišli gasilci, a njihov stari gasilski avto v tistem predpotresnem obdobju še ni bil opremljen z lestvijo. Niti ponjave, v katero bi lahko skočil, niso imeli. Tega od otroka niti ne bi zahtevali, čeprav je imel Tonček na tem področju že nekaj podobnih izkušenj. Nazadnje so si pri kmetu v Logu Čezsoškem sposodili dovolj dolgo lestev, da so ga dosegli. Ko je bilo akcije konec in so zadevo popisali še miličniki, je bilo že tako pozno, da so se vrnili le še naravnost domov. Takoj naslednji dan je ravnatelj razpustil planinski krožek in Veroniki kot neodgovorni mentorici izrekel javni opomin. Toda s koncem šolskega leta se je poročila s

svojim padalcem in se preselila v Ljubljano. Nikoli več ni slišal zanjo in njegova planinska kariera se je tako neslavno končala. V resnici je sledilo le nekaj let zatišja.

Spet smola

Kot sedemnajstletnega gimnazijca ga je sošolka Mojca povabila na *verajn*, kakor so pravili alpinističnemu odseku, na katerem so imeli jeseni vpis za začetnike. Zgodaj spomladi so začeli zbirati še prijave za alpinistični tabor v Paklenici. Z Mojco sta se že nekaj časa napol nedolžno dobivala tudi po tečaju, tedaj pa se mu je naenkrat pokazala priložnost, da preživi z njo teden dni v istem šotoru. Ker ni imel opreme, ki si jo je na tečaju še kar nekako sposojal, jo je bilo treba kupiti po hitrem postopku. Vse bi še šlo, le tista malenkost, ki se ji pravi denar, mu je žrla živce. Kot rešitelj se mu je čudežno prikazal dedek, ki je uganil, da gre za neko dekletce, in mu je v nedeljo popoldne z vlažnimi očmi odkartal pol svoje pokojnine za opremo. Predtem je prišel s sprehoda na Jošta, na katerem so z mladostnimi znanci ob kapljici obujali spomine na mladost, in vnučku, za katerega je sicer vedno trdil, da bo iz njega kvečjemu baraba, pa še ta slaba, dobrohotno razvezal mošnjček. Še dobro, da je imel kot »penzionist« stavega kova gotovino kar doma, ker bi si morda do naslednjega dne že premislil! Tonček, ki so ga tedaj klicali že Toni, je šel v Gorico in si za dedkove solde kupil plezalni pas, prusike, sisteme, osmico, vrečko z magnezijem, plezalke in še nekaj malenkosti. Malo se je celo uštel, tako da je moral nazaj z avtostopom, a bil je zadovoljen. Ko so za prvomajske praznike končno prispeli v Paklenico, se je šele spomnil, da nima šotora. Problem so rešili kar na kraju samem, kmalu po prihodu. Mojca se je stisnila v šotor k neki prijateljici, sam pa se je le zavil v spalno vrečo in zleknjen pod neko figo še nekaj ur štel zvezde, preden ga je zmanjkalo. Bilo je tako lepo, da bi skoraj spregledal, da je že naslednji dan namesto tiste prijateljice Mojci v šotoru delal družbo alpinistični inštruktor. Ni imelo smisla delati scene, inštruktorju ni segel niti do kolen. Zvečer je šel spat v bližnji planinski dom, spil cel škof težkega kašteleta in ponoči med spanjem padel z vrhnjega pograda. Ko se je naslednjega dne vrnil domov

z mavcem na zlomljeni roki, so si domači neskončno od-dahnili. S tem se je po njihovem mnenju njegova alpinistična kariera končala z najmanjšimi možnimi posledicami. Sam pa je počasi spoznaval, da življenje ni reka, ki vedno teče le po začrtanem koritu. Hkrati pa še, da se bo tudi zunaj alpinizma vedno našel kdo, ki bo splezal čez mesto, čez katero misliš, da greš lahko samo ti ...

Poslednja smola

Minilo je trideset let. Tone je medtem že zdavnaj odrasel, si postavil hišo, se oženil in pridelal par otrok. Ne ravno natančno v tem vrstnem redu, pa vendarle. S plezanjem in hribolazenjem se ni več ukvarjal. Nikoli. Nalezel se je besed tasta, po rodu Prekmurca, ki je vedno govoril, da je gore najlepše in najvarneje občudovati iz doline. Dal mu je prav. Nekoliko je k temu pripomogla tudi lenoba in pa nerodni nahrbtnik, ki mu je z leti zrasel tam okoli popka. Da bi človek prenašal enega spredaj in še enega zadaj, bi bilo pa res preveč, si je mislil, ko je nekega dne odločno odklonil povabilo treh svojih znancev. Ti so si za tekoče leto, v katerem so se srečali z abrahamom, zadali cilj, da bodo prvokrat v življenju osvojili Triglav.

»Ne, ne, mene že ne boste videli tam zgoraj,« je odkimaval, ko so si na vrtu domače gostilne brisali pivsko peno z brkov.

»Daj no, Tone, ne bodi takšna šleva,« so ga mehčali še med drugim vrčkom, a niti pri tretjem ni popustil. Bil je neomajen kot zarjavel vijak. »Šleva gor ali dol, nisem neumen, da bi se pri teh letih še dodatno izpostavljal,« se je z dlanjo pogladil po zaobljenem trebuhu, »že tako mi je moja dohtar'ca rekla, da se moram bolj paziti. Rajši se bom v soboto, ko se boste vi pehali, zvalil v visečo mrežo pod češnja in z enim očesom gledal tisti vaš Triglav.« Vstal je od mize. »Pa glejte, da vas v ponedeljek slučajno ne najdem v cajtengih,« jim je požugal v smehu. Nihče ga ni jemal resno, predobro so se poznali, tiste zagretosti, ki so jo že imeli, pa v okrnjeni družini ni bilo več. Tako se je

naslednjo soboto na Triglav odpravil le prvi od triperesne deteljice Jože, ki sta se mu pridružila še hči in njen fant. Drugemu »abrahamovcu« je menda kar čez noč začelo škrtati v levem kolenu, tretjega pa je doletelo še vse kaj hujšega. Vsaj tako je razumel Jože, ko je pozvonil na njegovih vratih in mu je revež odprl ves skrivljen in seseden, kot da bi nanj s strehe zdrsnila pol metra debela plast snega. S prstom je kazal na svoj križ in govoril o neki blokadi, ki jo je že dobil, in o kilogramu ketonala, po katerega je pravkar poslal ženo v lekarno. Jože je lahko samo skomignil z rameni in ni mu bilo do tega, da bi razmišljal, ali so ga pravzaprav le pustili na cedilu. V nedeljo je edini od te dvesto let stare štiriperesne deteljice tudi v resnici stopil na vrh naše najvišje gore.

V ponedeljek so ljudje pri zajtrku zaspano listali časopise, brisali z njih krušne drobtine in kapljice polite kave ter med raznimi nezanimivimi mašili naleteli še na tole kratko vestičko:

Cerklje - V soboto popoldne se je na vrtu pred domačo hišo hudo poškodoval 49-leten domačin Anton K. Nesreča se je pripetila med obiranjem češenj, vzrok pa je bila zlomljena veja, ki je povzročila padec s približno šestih metrov višine. Ponesrečenega so z zelo hudimi poškodbami prepeljali v ljubljanski klinični center, za njegovo življenje se še bori.

Za koga v resnici gre, so znanci zvedeli šele v sredo, ko je bila objavljena osmrtnica. ◉

Andraž Nahtigal

Presolana

V bergamskih gorah

✍ in 📖 Marjeta Štrukelj

Megllice

Vse se je začelo že tam in takrat. Cima dei Preti je še pred nočjo odvrгла nežno tančico, ki je ovijala njene vitke boke, da je izginila nekam v dolino Cimoliane. Vsa razgaljena je pod večer vabila v svojo divjo lepoto. Na levi, v sencah velikih poševnih skladov, sem ugibala jutrišnjo pot od bivaka Greselin proti sedlu Durano.

Nejeverno sta odzdravila in s pogledi še kar naprej pričakovala nekoga za menoj. Vidno ju je pomirila ugotovitev, da nisem Italijanka, saj one ne hodijo same okrog. Doma sta iz Bergama. Jezikovna ovira je prevelika, da bi jima razložila, kako moja občasna samotna pohajkovanja nimajo nič skupnega s samozadostnim feminizmom. Za vzpostavitev morale in hitrejšo komunikacijo ponudim na mizo nekaj gospodinjiskih čednosti. Izkušeno domnevam, da imajo pred minljivo lepoto vsaj eno prednost - delujejo, ne glede na razliko v letih navzgor ali navzdol. Le asketi ne nasedajo, a ti so praviloma redki. V zameno sta pred bivakom zakurila ogenj, da smo zvezdogledi med nerodnim opisovanjem in predvsem na-

števanjem preteklih podvigov s toplimi priporočili prijetno prignali večer h kraju. Tako je torej tam in takrat bilo na papir postavljeno: »Bergamo > Val Seriana > Passo Presolana > Bivacco Citta di Clusone.«

V neznane gore nad Bergamom

Doma potem vnetljive ideje zlahka vžgejo. Prek spleta sva poskušala zbrati še kaj uporabnega, a brez zemljevida nama načrtovanje ni šlo najbolje od rok, zato sva prvi dan želela najti le zemljevid in pot do bivaka Clusone. Slednje nama je uspelo. Kompassovo 104-co pa sva žal našla šele na povratku v turističnem mestu Lovere ob jezeru Lago d' Iseo. »Proloco« (italijanski turistični biro) nudi le turistične zloženke, na katerih so zemljevidi precej »na okroglo«. Načrt tovarišev iz Bergama je ustrezal njima, midva bi lahko potovala pametneje (Brescia > Iseo > Pisogne > Lovere, in tik preden cesta doseže Clusone, desno na sedlo Presolana, 1297 m). V dolino Seriana sva namreč prispe-

la ob »optimalnem času« - okrog 13.00 - in se potem zares počasi valila v koloni brez konca in kraja. Na sedlu sva našla parkirno mesto prav ob smerokazu, kjer prične vzpon lepa, za promet zaprta, prav romantična makadamska pot. Ta se kmalu spremeni v še lepšo, široko gozdno stezo, ki pripelje na planino Cassinelli (1508 m). Table z napisom Bivacco ... ni mogoče najti, a nič hudega, prav blizu njega stoji kapela Slavina, do nje vodijo oznake na udobni poti št. 315. Mimo kapele in bivaka zložno nadaljuje steza pod južno steno Presolane na Passo di Pozzera.

Neučakano in nevedno sva zrla v rajski vrt za alpiniste. Prehoda, ki bi bil prijazen najinim zmognostim, nisva ugledala. V športnih copatah, s torbico okrog pasu - kratkih hlač, majice in zagorelih mišic menda ni treba omenjati - je ravno v pravem trenutku nasproti prihital domačin. Pove, da prvi odcep, ki vabi desno, ni pravi, takoj za robom pa je treba strmo pod steno. Tako tesno sva se držala robu, kar je bilo seveda tudi enostavneje zaradi meli pod nogami, da nisva videla vsega 20 metrov oddaljenega vhoda v jamo Grotta dei Pagani. Vzidana plošča pred jamo vabi na Presolano po normalnem pristopu - vse sva si ogledala šele na povratku. Rdeče pike so zavile ostro desno v bogato razčlenjen skalni svet in midva z njimi. Malo naprej zagledava dvojico, ki naju straši z vrvjo, a kmalu ugotoviva, da jima služi zgolj za moralo, o kakšnem pravem oz. pravilnem varovanju ni bilo govora, o težavah in zastojih pa k sreči tudi ne. Na prvem »zaresnem« mestu je pritrjen dober meter verige, ki jo velja izkoristiti za vleko navzgor, saj je to na vsej poti

edino pomagalo. Še malo po štirih in človek se spet lepo na dolgo povprek sprehodi do naslednje telovadbe, kjer zasluži že kar dvojko, »izdela razred« in gre lahko naprej, v lažji svet. Najina vrv ostane lepo spravljena v nahrbtniku, sopotnika pa se vneto trudita z njo, čeprav varovanje še vedno vključuje le moralni del. Prijazno se pozdravimo. Praktično bi ob napaki enega butnila oba, in da ne bi z nekaj »sreč« pometla tudi naju, se drživa malo vstran. Na videz divje nepristopni skalni grad nudi presenetljivo lep, enostaven prehod, začutim, kako me prevzema strast, in na grebenu mi je žal, da vidim križ in konec poti tako blizu - običajno proti vrhu utrujeno zmagujem zadnje korake le s pomočjo vztrajnika, mojega najboljšega kosa opreme. Danes se res ne morem pritoževati.

Na vrhu Presolane

Sežemo si v roke. Indijansko izklesani obraz izdaja gornika z bogato zgodovino. Pred petimi leti so mu zamenjali koleno in danes, pri 76, je pripeljal mlajšega prijatelja na vrh Pizzo della Presolana. Zdaj pa se pri fotografiranju banalno spotakne ob skalo! Pod kolonom

Slikoviti del vzpona z Indijancem

rano preveže s prvo pomočjo direktno iz žepa – z rabljenim robcem. Ponudim povoje, a jih junaško odkloni, dovoli le »škropec« viskija čez robec.

Razglede smo morali jemati na hitro. Čudovito jutro po nevihtni noči ni hotelo biti pozabljeno v lepem dnevu. Zato je prve meglice prignalo in obešalo na skalne ostroge že ob našem prihodu na vrh. Ovčice so se kopičile in komaj še dovolile poglede proti gori Ferante, Vigni Vagi, v daljavi smo objeli Alpe Orobie Valtellinese z Diavolom, Coco, poiskali koči Albani in Cimo Bianco in skoraj pljunili v jezero Polzone globoko pod nogami. Naša Ledvička ga že iz patriotskih nagibov seveda prekaša po lepoti, ampak kaj dosti mu s te višine ne bi očitali. Goro verižno sestavlja ostenje več vrhov. Veličastno prepadna Presolana od koč Albani v severovzhodnem delu ostenja dovoli na vrh Monte Visola (beri: Vižola) po zahtevni ferati, ki sva jo pustila za drugič. Je dobro, če človeku

kaj naprej stoji, so dejali včasih. Resnici na ljubo sta naju iz teh krajev pregnala dež in slaba napoved, sicer bi iz prve roke izvedeli, ali je v ferati na voljo dovolj klinov in skob.

Sestopati smo pričeli v istem vrstnem redu in naenkrat vsi trije moški na kupu nekaj gledajo. »Indijanec« je s taistim krvavim robcem zavezoval močno krvaveči prst svojemu prijatelju. Po zatajenem napadu smeha ponovno ponudim »medicino« iz Pavlovega nahrbtnika in mlajši gospod se strinja, ker je rdeča tekočina že močno kazila sicer strokovno obdelavo. Tako globoko si je prerezal blazinico prsta, da je kri premagala tudi moje prve poskuse, prst je v končni obdelavi zrasel v pravo punčko. Robec je romal v lastnikov žep, kajti rana na nogi ni več krvavela in obveza ni bila potrebna.

Pred jamo Pagani se znova zberemo, »Indijanec« pokaže njeno skrivnost. Na koncu jame – zijalke svetloba pojenja in brez baterije lahko vodo zajame samo tisti, ki točno ve, kje

Bivak Citta di Clusone pod Presolano

Severna stena Presolane

je. Ugibam, ali je pravokotno banjico, kamor se steka voda, v kamen izklesala človeška roka. Hladna osvežitev se je res privilegla. Ravno spet pokukam na svetlo, ko »Indijanec« iz žepa potegne krvavo prvo pomoč in si brez oklevanja obriše nos. Tisto varovanje zlahka prezrem, saj nisem videla ničesar novega, nedoživetega, tole tukaj pa je nepozabno. Sto let mu ne uide! Prisrčno smo se poslovili in hip za tem, ker je kotliček na vseh koncih že silil čez rob, s Pavlom bruhneva v smeh. Res, stari je prva liga.

Z vrhov je v dolino silila tudi megla in narekovala premik iz parka z zvencečim imenom Parco delle Alpi Orobie Bergamasche. Vrneva se v bivak, kjer sva vodniku, priklenjenemu na kovinski verižici, s fotografskim aparatom ukradla še nekaj skrivnosti: od bivaka na 2050 metrih je do vrha, ki meri 2521 metrov, uradno le 1.30 ure (pot je označena z rdečimi pikami in ni vrisana v nobenem zemljevidu), s sedla Presolana 3.30 do 4 ure. Zato prenočevanje v bivaku ni nujno, zaradi naporne vožnje iz Slovenije pa zagotovo dobrodošlo pred vzponom ali po njem. Zapisanim vertikalni tukaj dolgo ne

bi zmanjkalo dela, številne smeri so vrisane in opisane v alpinističnem vodniku.

Oblaki so že črno prekipevali čez ostenje Presolane, a dokler lonček kuhaj z mokro vsebino ni namočil butic, ni pojenjalo navdušeno občudovanje botaničnih poslastic, kakršnih v naših krajih še nisva videla. Nekaj med vrtno mačeho in divjo vijolico, vmes je za domačnost poskrbela madronščica, tudi ta v sila bohotni izvedbi.

Ker se je naslednji dan najina pot vzpenjala proti vrhu otoka Monte Isola, ki se razgleduje 600 metrov visoko na jezerom d' Iseo, sva lahko z botaničnim menujem nadaljevala v crescendo in se tretji dan do sitega napasla vrh Monte Casaleja. Tja gor sva v majsko cvetoče razkošje gverilsko prekobalila po poti Che Guevara iz Pietramurate (v prostem prevodu: skalnega zidu), tri korake severno od Garde.

Četrto jutro naju je v Arcu tako neusmiljeno zalivalo, da sva pobeg proti vzhodu končala kar doma. Lije, lije, lije ... zaliva spomine, da vzklije želja, ki že raste v vabilo. Še tri kanglice ... pa bova spet tam. ◉

O vinerjih in luzerjih

✍ in 📷 Lado Brišar

Na planoti Altiplana imenovani tudi podstrešje sveta

Že od nekdaj se prebivalci tega sveta delijo na stare in mlade, velike in majhne, bogate in siromake, leve in desne, vinerje in luzerje ...

Če sta vam zadnji besedi neznani, pogledajte v slovar novejše pogovorne ljubljansčine. V skrajnem primeru, da slovarja ne boste našli (mogoče ga vrli slovenisti še niso utegnili napisati), pojdite pozno popoldne na ulico in vprašajte o tem prvega najstnika. Zakaj popoldne? Tja do dvanajste ure, naj bo petek ali svetek, težko srečaš mladostnika z ustreznim znanjem novejše pogovorne ljubljansčine.

Ko boste to poskusili večkrat, boste ugotovili, da imajo vsi odgovori skupni imenovalec. Od tistih, ki so se sploh pogovarjali z vami, je večina rekla približno takole: »Če tega ne veste, spadate med luzerje.«

Kaj pa v hribih? Ko sem pod večer čisto počasi sam in z užitkom krevljal navzdol z Brinove glave, me je že spodaj, skoraj pri cesti, dohitela in prehitela skupina mladcev. Na mini nahrbtnikih jim je viselo železje. Vsaj tako smo rekli včasih, danes bi bilo bolj prav aluminovje. Ni jim bilo kaj prida do pogovora. Ko so bili že en okljuk pod mano, so moja občutljiva ušesa ujela besede: »Spet en luzer.«

Tako bi jim rad povedal, da nisem nobena zguba, da imam za sabo čudovit dan, da sem tam v krnici Na Brinju prešteval gamsjo čredo, vsaj 23 jih je bilo, da sem bil prvič v življenju na Spodnji Kopici, brezpotnem dvatisočaku, da je to res pravo brezpotje, kjer ni čisto nobene steze. Pa da tudi zame, zapriseženega šodrovca, sploh ni bilo pretežko.

Če bi me hoteli poslušati, bi jim povedal, da sem na drugi strani Šplevt, pod Kališčem, spomladi videl gamsjo družino, kjer sta stara dva dostojanstveno ležala na komaj skopneli mehki travi in opazovala norčije svojega prestolonaslednika. Ta se je dričal po strmih jeziku snega tako, da je imel prvi dve nogi v zraku. Po vsakem smuku je odskakljal nazaj na rob in igro ponavljal. Ne vem, ali se gamsi kdaj smeji, ampak skoraj zagotovo bi trdil, da sta se starša nasmihala podvigom svojega naraščaja.

Ko sem prihropel na vrh svojega prvega pettisočaka Ararata, sem bil zares prava zguba. Driska me je izmučila, dobesedno privlekel sem se gor. Na vrhu za fotografiranje nisem kaj prida maral, bolj sem iskal kakšno primerno skalo, da bi za njo opravil tisto, kar je terjal organizem. Če

Nomen est omen, Condoriri, 5696 m

Huayna Picchu, 2667 m

Pokopališče rudarjev in Huayna Potosi, 6088 m

bi mi kdo takrat dejal, da sem »en posran viner«, bi se čisto strinjal. Ampak na vrhu sem bil, torej sem viner, takšen ali drugačen.

Letos v Boliviji sva z mojo najdražjo v planinski koči pod Chacaltayo na živo glasbo pihalnega orkestra iz Bodenseeja plesala dunajski valček. Nič posebnega, boste rekli, ampak pred kočo je tabla, kjer piše, da smo 5300 metrov nad morjem, to je višje kot kjer koli v Evropi. Bavarci so ob tradicionalnem pivu postavljali rekord za Guinnessovo knjigo, midva pa v tričetrtinskem taktu najino največjo doseženo višino. Seveda sva po plesu skočila še na vrh, ki je kakih 200 metrov višji. Kako visoka je pravzaprav Chacaltaya? Na zemljevidih in na spletu so zapisane različne višine od 5200 metrov (Bolivija, rutas de viaje) do 5395 metrov (France Sevšek). Tudi višinomeri, ki so jih imeli prijatelji, so kazali vsak drugače. Nesporno je samo to, da sva bila zaradi dobre aklimatizacije brez kakršnih koli težav višje, kot je Ararat. Bila sva zmagovalca brez madeža, vinerja s črtico.

Čez par dni se nas je 15 odločilo še za šesttisočak Chachani. Začeli smo ponoči na približno 4900 metrih. Do tja smo se pripeljali s tremi terenskimi vozili. Kmalu, ko smo preko-

račili magično mejo 5000 metrov, se je začelo. Zmanjkovalo mi je zraka, ob vsakem vdihu me je v prsih zapeklo. Stari recept »za en čevelj dolg korak, vdih, korak, izdih« ni prav nič pomagal. Pred očmi se mi je meglilo, mislil sem, da je kriva čelna svetilka. Šele ko se je ta začela čudno majati, sem dojel, da se zibljem jaz. Trimoglavil sem do 5430 metrov (po Janezovem višinomeru), nato sem obrnil. Nisem bil edini. 80 metrov višje na sedlu jih je še nekaj zasulkalo korak proti dolini. Vrh so dosegli štirje. Ko sem se vlekel navzdol, sem se vsakih nekaj deset metrov usedel na najbližjo skalo, počival in hropel. Kot bi po zamašeni dudi vlekel kisik iz zraka. Ob avtomobilu sem si na glas rekel: »Dol sem prišel, torej sem viner.«

Na mojem Jelenkamnu je drugače, tu ni zmagovalcev ne poražencev. Kadar grem k njemu na obisk, sem to samo jaz, ne viner in ne luzer, zmerom se domov vračam bogatejši, kot sem odhajal. Pa čeprav me dež namoči do kože, če pridem domov s prazno košaro gob, tudi če namesto na vrh zaokrožim pot čez Čopov rovt ali čez Kalvarijo ali svoje stare kosti razmigam na skalah Malega Jelenkamna. Pa še nobenega luzerja ne srečam. ◉

Gorska pravljica

Madeira – dragulj sredi oceana

✍️ Olga Kolenc 📷 Marjan Bradeško

Oblaki, Atlantik in zelena pobočja z Achade do Teixeira

Otok Madeira pripada otočju Makronezije. Najsevernejši v Atlantiku so Azori, sledi Madeira, južneje Kanarski in že blizu ekvatorja Kapverdski otoki. Vsi so nekaj posebnega, z vznemirljivim vonjem po pustolovščini, po nedoživetem, povsem samostojnega, vulkanskega izvora in nikoli niso pripadali nobeni celini. Zame je prav poseben čar doživeti te daljne, največkrat malo znane gore, na katerih se vedno znova počutim kot prvopristopnica. K Madeiri sodijo še pustji, vendar naseljeni otok Porto Santo in nekaj manjših, povsem puščavskih in neobljudenih otočkov. Madeiro, ki meri v dolžino 59 km in v širino 26, so leta 1419 odkrili Portugalci.

Prav posebni občutki so me prevzeli, ko je letalo po štiriinpolurnem letu zakrožilo nad otokom Porto Santo in nato zaradi močnih vetrov precej adrenalinsko pristalo na zanimivem madeirskem letališču. Po večini je zgrajeno na stebrih, kajti otok je povsem gorat, obdan s spoštljivimi skalnimi klifi. Letala kakor velike jeklene ptice vsakih nekaj minut vzletajo in pristajajo.

Da bova z hčerko Natalijo ves dopust »planinarili«, sva ugotovili že med vožnjo v nasto-

nitveni hotel, v katerega naju je pripeljal šofer v prvi prestavi. Presunljiv pogled na Atlantik in cvetoče ulice sodobnega glavnega mesta Funchal so nama potrdili, da sva prišli ravno o pravem času. Aprila je namreč ves otok en sam cvetoč botanični vrt. Tudi na divjih, skalnih previsih, na katerih rož nihče ne sadi.

Novo ceste so iz daljave videti kakor ne-rešljiv gordijski voz. Vendar so domiselno in praktično speljane skozi neštete predore, obvoze in podhode, do prepadnih klifov in sotesk, do zadnjih vasic in čez strme gorske prelaze, vse do najvišjih gor.

Planinarjenje se na Madeiri začne tako rekoč že na obali, med vsakdanjim mestnim vrvežem je prav zanimivo videti planinsko opremljene pohodnike. Po ogledu pestre ponudbe turističnih priročnikov in zemljevidov z neštetimi opisanimi in označenimi potmi sem hitro ugotovila, da bi potrebovala vsaj kakšen mesec dni dopusta ...

Da Eira do Serrado

Najvišje gore so se skrivale za temnimi oblaki; odločili sva se, da jim bova dali čas,

kajti ni vrag, da se vreme v tednu dni ne bi izboljšalo. Narava tam ponuja svoje čare na vsakem koraku, škoda bi bilo hoditi slep in gluhi skozi ta rajski vrt in čakati še na sonce ... Po nastanitvi sva že isto popoldne poskrbeli za prvo »ogrevanje«. Z najetim avtomobilom sva se odpeljali po strmi, a lepi gorski cesti, obdani z visokimi evkaliptusovimi drevesi, do prvega primerne parkirišča. Na zelo kratki razdalji sva doživeli prvo presenečenje – v dolini so zorele banane, tu pa je bilo kot v primorskih hribih. Drevje je bilo še povsem golo, mrzli zračni tokovi so nenehno potovali čez prepadne gorske grebene. Ob planinski koči je bila temperaturam primerna ponudba; stojnice so se šibile pod težo zanimivih ročno izdelanih pletenin iz debele domače volne.

S prelaza sva se povzpeli na Da Eira do Serrado – razgledno točko, ki kot orlovo gnezdo ponuja razgled na mogočno gorsko dolino z vasjo Curral das Freiras. Povsem sva bili očarani, globoko pod sabo sva zagledali težko dostopno vas, zgrajeno v vulkanskem kraterju. Obkrožale so jo petsto metrov visoke in navpične skale. Idilične bele hišice so se bleščale v zadnjih sončnih žarkih. Tja so se med 16. in 17. stoletjem pred pirati zatele nune, zato se kraj imenuje tudi The Nuns Stable. Od tam je lepo vidna stara cesta, speljana skozi navpično, živo skalo.

Cabo Girão

Sledilo je vnovično »vijuganje« do Quinta Grande mimo idiličnih hišic in zelenih teras, zelo zanimivo razporejenih na strmih in razgibanem terenu, ki na drugi strani kot odsekan pada navpično do morja. Med ročno in skrbno obdelanimi njivicami so posajene različne kulture. Zaradi bogate zemlje z veliko vlage in blage klime z majhnimi temperaturnimi razlikami med letnimi časi tam uspevajo nepregledni nasadi banan, vinska trta, ki rodi njihovo znano sladko vino, sladkorni trs, različne vrste eksotičnega sadja. Prijetna hoja naju je pripeljala na razgledno točko, na kateri nama je ob pogledu na 580 m visoki drugi največji klif v Evropi – Cabo Girão – upravičeno zastal dih. Razgledi od tam so enkratni, globoko pod nami je popoldansko sonce obarvalo ocean v neštete modro zelene odtenke. Do morja vas

popelje tudi kabinska žičnica, vožnja z njo pa zahteva kar nekaj poguma. Vse pomembne točke so dostopne z avtomobilom, vendar bi za ceno ugodja zamudili tisoč majhnih, drobnih stvari, ki dajejo čar končnemu mozaiku ...

Ponta de São Lourenço

Mimo mesta Santa Cruz in Machico sva se zapeljali do Caniçala, ki je izhodišče za Ponta de São Lourenço. Napis »Miradouro« vabi na razgledne točke, s katerih je veličasten razgled na klife. Klima se na razdalji dvajsetih km od sončnega Funchala povsem spremeni, močni vetrovi s severa nenehno ustvarjajo rušilne valove. Konfiguracija terena se tam spremeni, neznana jezna sila iz nedrij zemlje je na tem mestu klife in velike skalne gmote dobesedno razmetala, razbila in se izpela v vse ožjem in vse bolj umirjenem polotoku. Bujna zelena pokrajina naenkrat izgine, ostanejo samo goli, s suho travo poraščeni grebeni, ki na severu kot odsekani padajo v morje. Skale so tam kot čudovite umetniške stvaritve, skladi kamnin se prepletajo med seboj in ustvarjajo neponovljivo pripoved v čudovitih barvnih odtenkih. Tabla na izhodišču opozarja pohodnike z vseh koncev sveta, naj ne zapuščajo označenih poti in naj se ne odpravljajo na pot sami in brez zaščite pred soncem. Steza, ki pelje čez Ponta de São Lourenço, je lepo urejena in na izpostavljenih mestih povsem zavarovana. Triurna hoja po njej je enkratno doživetje, zato jo je vredno prehoditi. Je srečanje severa in juga, različnih polov, in vzbuja strah in spoštovanje do nam neznanih sil narave. Občutek hoje po visokogorju, hkrati pa po povsem drugačnem terenu in z drugačnimi razgledi, kot sem jih navajena, je bil zame osebno nekaj povsem novega, presunljivo lepega. Popotniki so se »zahomotani« v vetrovke upirali sunkom vetra, ki so bili na izpostavljenih mestih tako močni, da bi z lahkoto koga odpihnili. Pot se je dvigala in spuščala, sledila naravnim prehodom in točkam z najlepšim razglediščem. Veter je v sunkih prinašal dež, čez nekaj trenutkov pa je že sijalo sonce, pa spet dež in spet sonce. Ob pogledu na edino koč v daljavi, ki stoji pod zadnjim klifom, sem si zaželela kave, a je bila zaprta in povsem zasebna zadeva. Povzpeli sva se na klif, ki se tam zadnjič dvigne do spoštljive

Proti najvišjemu vrhu otoka Picu Ruivu (1862 m)

višine. Morje nas loči od zadnjega svetilnika, ki sameva na zadnjem, najnižjem in prav tako s suho travo poraščenem otočku. Vrh je v zgornjem delu podoben nagubani asfaltni prevleki. Skozi razpihane oblačne gmote se je začelo prižigati sonce, odstirali so se nam veličastni razgledi.

Porto da Cruz–Santana–Passo de Poiso

Še istega dne sva nadaljevali pot čez vijugaste vzpetine s čudovitimi razgledi, mimo neštetih zaselkov in stopničastih teras vse do mesta Santana na severnem delu otoka. Vsepovsod, kamor je seglo oko, so bile raztresene majhne bele hišice, največkrat kar na živi skali klifov, pa po grebenih, vse pa dobesečno spojene s pokrajino. Drugo od druge so jih ločile strme in poraščene neprehodne globeli, ki so dajale pokrajini mističen pridih.

Ob prihodu v Santano sva se z otroško radostjo razveselili obnovljenih starih tradicionalnih kmečkih hišk, ki so bile resnično videti pravljicne. S slamo pokrite strehe so segale do tal, notranjost je bila razmejena v dva bivalna

prostora. Popotnik si jih lahko prosto ogleda, prav tako opremo, ki so jo uporabljali v starih časih. Nekatere so povsem nove, v njih prodajajo spominke ali pa predejo, tkejo in vezejo čudovite tradicionalne prte in druge domače izdelke.

Vračali sva se čez 1400 m visok prelaz Passo de Poiso, na katerem so naju presenetili gosti gozdovi iglavcev in pravkar zelenečih bukev. Prevzel me je občutek domačnosti.

Ribeira Brava–São Vicente–Porto Moniz

Naslednje jutro sva se mimo nepreglednih bananovih nasadov odpravili na nasprotno stran otoka, v obmorsko mesto Ribeira Brava, kjer pot zavije v notranjost. Čudovito staro mestece z ozkimi uličicami in zanimivimi trgovinicami, odmaknjeno od množičnega turizma in z zelo prijaznimi ljudmi. Sredinsko prečenje otoka mimo Serre de Água naju je pripeljalo na severni del, do majhnega, idiličnega mesta São Vicente. Znova sva bili presenečeni nad povsem drugačno klimo, vlago in hladnim vetrom, ki je neusmiljeno pihal s severa. S

skalnih previsov so padali slapovi, vsepovsod so pršele vodne kapljice, valovi so se penili ob čerih.

Nadaljevali sva pot proti Porto Monizu, po enosmerni slikoviti in izpostavljeni stari cesti, ki je tudi tam vklesana v živo skalo navpičnih klifov, značilnih za celotno obalo Madeire. Številni stari, ročno izklesani predori pričajo o neizmerni volji prvopriseljencev in o njihovi bitki za preživetje na tem popolnoma razčlenjenem terenu. Porto Moniz slovi po čudovitih naravnih bazenih, ki so jih izklesali v črno vulkansko kamnino morski valovi. Z manjšimi posegi in pregradami so si tako uredili edina možna kopališča na tem delu otoka, kajti kopanje tam ni primerno niti za pogumne. Vreden ogleda je tudi akvarij, v katerem skozi stekleno zaveso opazujete čudoviti in pestri podvodni svet. Nekatere ribe, navajene obiskovalcev, dobesedno pozirajo pred fotoaparati.

Čez planoto Paúl Da Serra

Čas naju je priganjal. Za vrnitev sva izbrali krožno pot po notranjosti otoka, čez 1500 m visoko planoto Paúl da Serra, ki jo priporoča turistični priročnik. Področje sodi v narodni park Madeire, v okolici kraja Rabaçal je Levado lo Risiko, eno lepših izmed 200 tako imenovanih levad – vodnih kanalov, ki so danes turistična atrakcija na otoku. Po njih je s skupno dolžino 1400 km speljana voda, ki namaka tudi tiste predele, v katerih vode ni dovolj. Na zemljevidu so označene vse pešpoti, nešteto jih je in povsod je kaj videti. Potrebovali bi vsaj še teden dni ... Tudi na tem predelu se dvigajo zanimivi vrhovi, žal po večini v megli – Raivo do Paúl, 1640 m, Achada do Cedro, 1558 m, Pináculo, 1597 m, Pedras, 1513 m, Fonte do Juncal, 1595 m ... Vsi se končajo v vrtoglavih strminah in hudourniških grapah, ki segajo vse do morja. Mogočna evkaliptusova drevesa počasi izginejo, nadomesti jih grmičje, ki je pravkar cvetelo v rumeni preobleki. Črede krav se mirno pasejo na obsežnih pašnikih. Na vrhu se ravnina razpre; to je edina ravnina, ki sem jo na Madeiri videla – povsem gola, veter nenehno brije in le še suha in ostrava kljubuje vremenskim razmeram. Popolnoma drug svet, močan veter dviga in vrtinči megle. Po ostrih serpentinah sva se spustili nazaj med male,

Pečine na najzahodnejši strani otoka pri Ponti do Pargo

zelene terasaste vrtičke, proti mestecu Encumeada, tam pa sva se spet priključili poti, po kateri sva se vozili zjutraj.

Ustavili sva se v starem in idiličnem obmorskem ribiškem mestu Câmara de Lobos. V gostilni, v katero je rad zahajal Winston Churchill, sva si privoščili ribjo večerjo. Da je tam našel navdih za ustvarjanje, je povsem razumljivo, kajti ta kraj je resnično nekaj posebnega. Zanimivo je bilo videti druženje domačinov na pomolu, ki so umirjeno kramljali ob kozarcu piva in za sprostitev igrali karte. Očarali so me ti prijazni in preprosti ljudje, ki so pripravljene svetovati in pomagati popotniku na vsakem koraku.

Jardim Botânico – botanični vrt

Pravzaprav je težko razmejiti, do kod segajo njihovi nešteti botanični vrtovi, koliko jih prav-

zaprav je, kajti pri skoraj vsaki hiši sem pomislila, da stojim pred cvetličarno. Povsod pisane barve, orhideje, frezije, strelčije in nešteto drugih, le botanikom znanih rož se je skladno prepletalo z okrasnimi grmiči in drevesi. Da bi si podrobneje ogledali samo navedenega, vso njegovo obsežno površino, bi potrebovali kar ves dan! Tam gojijo ekstremne vrste tropskih in subtropskih eksotičnih rastlin ter nešteto tropskih ptic, med katerimi so me najbolj očarali pavi s svojim obrednim plesom. Zaljubljena v kaktuse sem kakšnih pet minut samo strmela in nemočno razmišljala, kako naj to čudo, visoko kot drevo, spravim v fotoaparatus. Začutila sem velikansko energijo, ki jo pridne roke dan za dnem vlagajo v vrt, zalivajo in sadijo, rahljajo in obrezujejo.

Najvišje gore Madeire

Ves teden sva se zaman ozirali proti zelenim pobočjem nad Funchalom in opazovali, kdaj se bodo umaknile temno sive oblačne gmote, ki so jih vetrovi gnali s severa. Tam zadaj se odpre pogled na njihove čudovite gore. V tuji deželi so prav vremenske »fore« zame največja neznanka. Kmalu sva ugotovili, da se oblaki držijo hribov, kajti topli vetrovi, ki pihajo iz Maroka, jih na južni strani otoka kaj hitro razkadajo. To sva dodobra občutili na svoji koži, saj naju je že drugi dan ob vseh zaščitnih kremah sonce povsem osmodilo. Osvežilni vetrovi in temperatura vode in zraka, ki sta skoraj enaki, nas kaj hitro zavedejo in opeklino so tu.

Predzadnji dan sva se kljub vremenu odločili za obisk najvišjih gor. Pridni, kot se za prave gornike spodobi, sva vstali že ob štirih po sončni uri. Vrnili sva se na izhodišče Passo de Poiso, iz katerega se po lepi asfaltirani cesti pripeljete le nekaj metrov pod tretji najvišji vrh Madeire, 1818 m visoki Pico do Areeiro. Že pred prelazom je začelo deževati, megla in sunki vetra so zmanjšali vidljivost na nekaj metrov. Niti približno nisva vedeli, kje se voziva. Zavojev ni in ni bilo konec, nato se je pred nama le pojavilo parkirišče in veliko, povsem neobljudeno poslopje. Nikjer sledi o človeku, samo velika bela tabla nama je dala slutiti, v kateri smeri se skrivajo gore. Termometer je kazal le malo nad ničlo, nikjer ni bilo več večne pomladi. Nekaj minut sva nemo

gledali skozi okno in kaj kmalu ugotovili, da s hribi tudi ta dan ne bo nič.

Zadnji dan pred odhodom. Ne boste verjeli, pozdravilo nas je kristalno čisto jutro, brez oblačka. Nad mestom Funchal so se pokazale visoke, s travo obraščene strmali in sinje modro nebo. »Pojdiva,« sva si rekli, »da vidiva gore vsaj od daleč!« Po včerajšnjem pomanjkanju vidljivosti so se z vsakim metrom višine odpirali pred nama novi in novi razgledi. Parkirišče je bilo povsem zasedeno, zapuščena stavba je oživela kot mravljišče. Močan veter, ki je še vedno pihal z enako močjo kot dan prej, je povsem razgnal oblake. Razgledna točka na vrhu Pico do Areeiro ponuja nepovnljiv razgled na celotno najvišje pogorje, ki sodi v naravni park Madeire. Bakreni odtenki mogočnih skal se čudovito skladajo in spajajo s prepadnimi nežno zelenimi predgorji; šele pogled s te višine nam da čutiti vso razgibanost terena, mogočno celoto, ki kipi iz samih globin neskončnega oceana. Prvič v življenju sem planinarila po pravi gorski promenadi! Stopnice, tlakovana potka, zavarovana z neprekinjeno dvojno ograjo, ki se je kot v pravljici vila nad prepadi. Sem in tja se je razširila v zanimivo, nad povsem navpičnimi prepadi lepo urejeno razgledišče. Pot je iskala naravne prehode ter se znova strmo spuščala in dvigala proti drugemu najvišjemu, 1851 m visokemu Picu das Torres, ter najvišjemu – 1862 m visokemu Picu do Ruivo. Enkratno gorstvo, tako po obliki kot po barvi, je bilo zame kljub izkušnjam nekaj povsem novega, na novo doživitega.

Čas se nama je bliskovito iztekal. Počutili sva se izpolnjeni, čeprav nama ni uspelo prehoditi vsega, kar sva načrtovali. Gore so nama pokazale vse svoje čare, pa čeprav zadnji dan pred odhodom. Kajti gora je kot ženska, teže je dosegljiva, višja je njena cena. To je bil najlepši kamenček v mozaiku nešteti novih doživetij, ki jih je nemogoče na hitro povezati v celoto. ●

Planinski večer, posvečen dr. Mihu Potočniku

V Mali dvorani slovenskega parlamenta je PZS v petek, 28. septembra 2007, pripravila večer v spomin na dr. Miha Potočnika, vrhunskega alpinista, dolgoletnega predsednika PZS in načelnika GRS, planinskega publicista ter velikega ljubitelja narave. Program je povezovala gospa Bučanova, med govorce pa je za planinsko pesem poskrbel kvintet Vedrina. Predvajan je bil tudi film Triglavske strmine iz leta 1932, v katerem je v eni izmed glavnih vlog nastopal mladi Miha Potočnik. Pozdravni govor je imel predsednik PZS Franci Ekar, ki je na koncu večera predlagal dve pobudi PZS: prvo o poimenovanju ulice ali trga v Ljubljani po dr. Mihu Potočniku in drugo o izdaji znanstveno-raziskovalne monografije o njem.

Na slovesnosti ob 100-letnici njegovega rojstva je bil slavnostni govornik predsednik Državnega sveta RS Janez Sušnik, ki je predstavil njegovo bogato življenjsko pot od otroštva v Mojstrani do aktivnega in uspešnega delovanja v organizacijah, povezanih z gorami, naravo in ljudmi. Potočnik je bil kot pisatelj in publicist vedno eksakten, tudi šegav, vendar nikoli patetičen kot Kugy in tudi ne raziskoval-

no natančen kot Tuma, je njegov slog pisanja z literarnega stališča orisal Matjaž Kmecl. Predsednik Turistične zveze Slovenije Dominik S. Černjak je spomnil na njegovo delovanje v Turistični zvezi, katere podpredsednik je bil, ter na njegovo zavzemanje za sožitje planinstva in turizma v šestdesetih letih. Bivša predsednika PZS Tomaž Banovec in Andrej Brvar sta nas spomnila, kako je Potočnik v času svojega delovanja v PZS med drugim zagotovil stabilne finančne prihodke planinstvu kot množičnemu športu in poskrbel za sprejetje častnega kodeksa. Kot planinski publicist je redno objavljajl tudi v Planinskem vestniku. Prvič se je pojavil leta 1925, zadnjič pa spomladi leta 1995. Kratko kronologijo Potočnikovih objav nam je predstavil namestnik odgovornega urednika Planinskega vestnika Andrej Stritar. Miro Eržen, predsednik PD Dovje - Mojstrana, je predstavil njegovo delovanje po drugi svetovni vojni v Zgornjesavski dolini, kjer je tudi pomagal v železarni na Jesenicah in poskrbel za ureditev ceste v Vrata. Kot načelnik GRS je omogočil razvoj gorskoreševalne dejavnosti, utrdil vezi s tedanjim ministrstvom za zunanje

✉ V. H.

zadeve in vojsko, z reševalci iz Italije in Avstrije ter sodeloval pri ustanovitvi alpskega združenja IKAR, je povedal Danilo Škerbinek. Kot član PD Ljubljana - Matica je Potočnik skupaj z Gregorjem Klančnikom aktivno sodeloval pri gradnji doma na Kredarici, nam je o njegovem delu pri društvu povedal predsednik Tomaž Willenpart. Potočnik je bil dejaven tudi v Komisiji za upravljanje Triglavskega narodnega parka in se dolga leta zavzemal za sprejetje zakona o TNP. Iz spominske knjige doma pri Triglavskih jezerih nam je Janez Bizjak, bivši direktor TNP, prebral nekaj njegovih zapisov. Med govorce je bil tudi njegov sin Miha Potočnik

ml.; svojega očeta se je spomnil kot srčnega človeka, ki je sodil v sam vrh takratnega slovenskega alpinizma in s katerim sta skupaj zaključila njegovo aktivno plezanje z vzponom na Široko peč. Govor je končal z očetovo po-

potnico v knjigi Posušeni rožmarin: »Ko se bom nekega jutra poslovil, ne žalujte, prijatelji, ozrite se na ožarjene vrhove vzhajajočega sonca – to je življenje!«

Irena Mušič

Staničeva nagrada 2007 v roke Tatjani Peterlin - Neumaier

Nagrado Valentina Staniča, ki jo je ob 200-letnici Staničevega vzpona na vrh Watzmanna na Bavarskem ustanovila Münchenska podružnica DAV, vsako leto slovesno podelijo osebnosti, ki se odlikuje s svojim delovanjem v dobro ljudi ali naravne in kulturne dediščine v gorah. Doslej so to ugledno priznanje prejeli sami Bavarci: gorski vodnik in reševalec Eduard Kastner, gorski reševalec in oskrbnik kočje Blaueishütte Raphael Hang, dolgoletni direktor Narodnega parka Berchtesgaden in naravovarstvenik Hubert Zierl, bavarski minister za okolje Werner Schnappauf in kot šesti nagrajenec Alois Glueck, vodja poslanske skupine CSU v bavarskem deželnem zboru. Letos pa so bavarski planinci predlagali, da bi nagrado izmenično podeljevala Münchenska podružnica DAV in Planinsko društvo Valentina Staniča Kanal. Kanalski planinci, ki že vrsto let odlično sodelujejo z bavarskimi in z Društvom bavar-

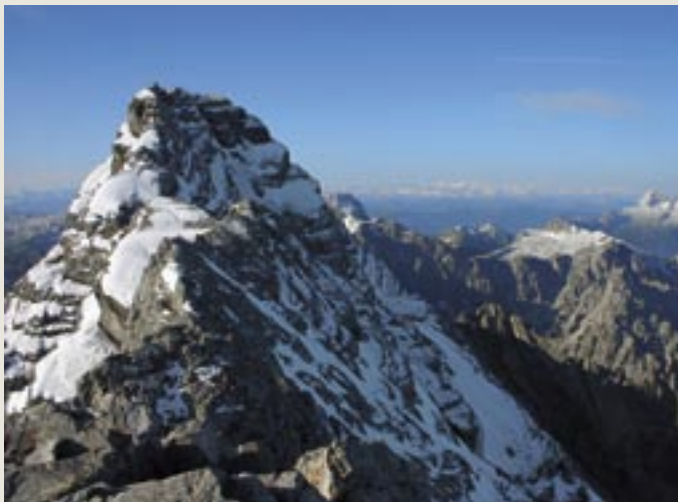

ske-slovenskega prijateljstva, so pobudo z velikim veseljem sprejeli.

Komisija, ki so jo sestavljali Marko Valentinčič, Jože Medvešček, Marjan Nanut, Janez Bizjak, Tone Strojín, Andrej Mafi in Marjeta

Keršič - Svetel, je soglasno izbrala letošnjo Staničevo nagrajenko, Tatjano Peterlin - Neumaier. Neutrudna raziskovalka življenja Valentina Staniča in naše gorniške zgodovine, velika ljubiteljica gora in vrhunska znanstvenica na področju fizike je z veseljem sprejela nagrado iz rok predsednika DAV München Güntherja Manstorferja. Podelitev je potekala 22. septembra, in to na visoki ravni – v Staničevi sobi v koči Watzmannhaus (1930 m) na pobočju Watzmanna.

Marjeta Keršič - Svetel

Srednji, glavni vrh Watzmanna (2713 m)

Miro Štebe

Po poteh Vinske Gore

✍ in 📷 Tomaž Kumer

Pogosto se mi zgodi, da na vprašanje, od kod sem doma, pri sogovornikih izvabim rahlo muzanje. Moj odgovor je ne glede na to vedno enak, Vinska Gora namreč, medtem ko so njihove reakcije precej različne, večinoma simpatične in dobrodušne, včasih pa tudi malce »nevoščljive«. Le kdo bi vedel zakaj?

Vinska Gora je še eden izmed množice manjših slovenskih krajev, ki so malo bolj »oddaljenim« Slovincem pretežno nepoznani. Ker se tudi meni dostikrat pripeti, da ljudje ne vedo, kam bi me umestili, jim rade volje pomagam iz kočljivega položaja. Mogoče se nekaterim malce svita, da bi zaradi svoje govorice lahko bil nekje s Štajerske, pa vendar ... Navajen »mučne« situacije jim hitro priskočim na pomoč in dodam ... »blizu Velenja« ... in za tiste, ki jim je geografija bolj tuja stvar, še » ... širša okolica Celja«. A bo dovolj jasno?

No, šalo na stran ... Vinska Gora je vsekakor bližje Velenju, saj je v zadnjih letih sestavni

(najvzhodnejši) del velenjske občine. Zaradi specifične prostorske ureditve je bila Gora do pred leti še v okviru žalske občine, ki pa precej bolj »diši« po hmelju oz. pivu kot po vinu.

Legra kraja je prav praktična, saj je ravno dovolj stran iz mesta in prav tako dovolj blizu njega. Še posebej to velja za tiste, ki imajo radi naravo in mir, hkrati pa niso radi preveč oddaljeni od mestnega vrveža. Če se boste peljali po glavni cesti Celje-Velenje, se vam bo pet kilometrov pred slednjim kar naenkrat razodel razkošen pogled na kraj, ki nosi Slovincem precej zanimivo ime. Da »vsaj malo« upraviči svoj pomen, se prepričamo, ko vidimo, da je večina kraja na prisojnih pobočjih skrajnega vzhodnega dela Šaleške doline, v osrčju katerega se bohota zelo markantna skalna gmota (Gonžarjeva peč) z vinogradi ob vznožju. Za prav idiličen prizor poskrbi še cerkev sv. Janeza Krstnika, ki daje s svojo lego na skali poseben videz

Z naravnega balkona na robu Gonžarjeve peči se nam odpre razkošen pogled na osrednji del Vinske Gore.

Krajevna "lepotica" - Gonžarjeva peč v čudoviti jesenski preobleki

čarobnosti, predvsem v zimskih nočeh, ko je nadvse lepo osvetljena.

Krajevne značilnosti

Vinska Gora je pretežno južno orientirano pobočje, ki pa je močno razgibano in se po krajinski tipologiji uvršča v Šaleško-konjiško hribovje. Zaradi specifične lege in reliefa daje kraj podobo enovitega pobočja z gosto, vendar v vzorcu nepravilno, razpršeno poselitvijo. Posledica tega je tudi, da se je skozi zgodovino tu oblikovalo kar sedem zaselkov; hribovsko področje Lopatnika, gričevnata Črnova, vinorodni pas južnih pobočij (Lipje, Janškovo selo) in ravninski, poljedelski pas, kamor sodijo Lipje, Pirešica in osrednji zaselek Vinska Gora, po katerem se tudi imenuje celotni kraj. Nekdanje krajevno središče je bilo sredi pobočja, kjer so se vse pomembnejše stvari (sedež občine, šola, gostilna in vaško perišče) dogajale okoli cerkve sv. Janeza Krstnika. Ta ima zelo slikovito lego, saj leži na skalni polici (»peči«) iz apnenca (lehnjaka) in je izvrstno pokrajinsko znamenje, po starosti in odličnosti arhitekture pa najpomembnejša stavba Vinske Gore. Izvor

krajevnega imena oz. župnije je bil sprva vsekakor povezan s to cerkvijo – Sv. Janez na Peči, izpeljanka imena pa je bilo ime tudi za nekdanjo občino Šentjanž. V preteklosti je kraj zaznamovalo vinogradništvo (izvor današnjega imena), po uničenju vinogradov zaradi trtne uši konec 19. stoletja pa hmeljarstvo, ki je zamrlo v šestdesetih letih 20. stoletja. Ob prvem uradnem štetju prebivalstva leta 1869 v tedanji avstrijski monarhiji je župnija štela 1217 prebivalcev, ki so bili večinoma kmetje, kajzarji, gostači (kdor stanuje v tuji, najeti hiši), posli in ostali. Seveda sta se struktura in število prebivalcev (trenutno šteje kraj dobrih 1600 duš) skozi zgodovino precej spreminjala. V današnjih dneh je zaradi svoje privlačne in ugodne bivalne lege v kraj privabilo številne ljudi iz Velenja in okolice, kar pomeni, da so le še posamezni domovi kmetije v pravem pomenu.

Planinska pot Po poteh Vinske Gore

Slovenija je s svojo pokrajinsko raznolikostjo in naravno pestrostjo pravi biser v evropskem prostoru. Dežela, čeprav majhna, je »nasičena« z raznoterimi naravnimi lepotami in po-

sebnostmi, ki ji dajejo še poseben čar, radoživot in barvitost različnih pokrajin, ljudi in kulturne dediščine, ki se idilično staplja z okolico. Eden izmed koščkov v tem mozaiku zakladov Slovenije je po svoje lahko tudi Vinska Gora. Zakaj je vredna, da se človek ustavi in prepusti objemu narave, se lahko popotnik najbolje prepriča tako, da obišče planinsko pot, ki poteka po obronkih vinskogorske krajevne skupnosti. Nemalokrat smo zaradi načina današnjega življenja precej oddaljeni od narave, ki nam je pravzaprav na doseg roke. Iz izkušenj vem, da se mnogo lažje odpravim od doma, če si zadam cilj oziroma pot, ki jo želim na novo odkriti. Zanimiv izlet v naravo nas bo vedno znova navdušil z novimi spoznanji in prijetnimi doživetji in ... zakaj se ne bi podali na tisto pot, kako se že imenuje ... aha, okoli Vinske Gore!

Pot je bila uradno odprta leta 1983, ko so jo zanesenjaki in ljubitelji narave v okviru takratne planinske sekcije (sedaj je to planinsko društvo) povsem na novo uredili in s tem na zelo zanimiv način med sabo povezali praktično vse krajevne zaselke. Trasa je precej razgibana in raznolika, sicer pa v vsej svoji dolžini zaobide štirinajst kontrolnih točk, ki tvorijo nikoli dokončan krog. »Sprehod« lahko začnemo kjer koli, nekako pa je v navadi večine pohodnikov, da naredijo svoje prve korake prav pri gostišču Obirc (sedaj Pri Bertu), kjer je tudi uradni začetek. Od tukaj si lahko v daljavi ogledamo dovršen del poti, ki nas željno pričakuje, saj nam pogled seže preko rahlo valovite pokrajine Bevč in Lipja vse do Gonžarjeve peči, Radojča in Ramšakovega vrha - treh simbolov Poti okoli Vinske Gore. Streljaj od prve kontrolne točke naletimo na zgradbo nekdanjega grajskega dvora Dobrova (Gutenhard), ki stoji na blagi vzpetini. Sprva je res malce več hoje skozi enega izmed večjih zaselkov (Lipje), kar pa nas nič ne moti, saj so razgledi vse naokoli zelo sproščujoči in težko pričakovani, še posebej tedaj, ko pred sabo uzremo ogromno skalno gmoto - Gonžarjevo peč (kontrolna točka 3). Tik pod vrhom »peči« nas na polici - pravem naravnem balkonu - pričaka prijetna klopca, pri kateri si naša duša in telo zares oddahneta. Bogastvo razgledov je polno navdušenja, saj imamo osrčje kraja kot na dlani, če pa se ozremo še malce dlje, nam pogled seže na celotno hribovje Spodnje Savinjske doline, najvišjih vrhov

Zasavja s Kumom na čelu in preko Menine vse do Savinjskih Alp, kjer kraljuje Ojstrica s svojo značilno piramidno obliko. Ko se povzpnejo še malce višje, nas preseneti planotast predel (Lopatnik), kjer se razkošje razgledov razpne vse tja do Koroške in njenih simbolov - Uršlje gore in legendarne Pece. Vsekakor je od tukaj najlepši pogled na celotno Šaleško dolino z Velenjem in Šoštanjem v ozadju, ki ga je v svoje »varstvo« vzel Smrekovec - nekoč edini delujoči vulkan na področju Slovenije.

Od užitkov in čudovitih razgledov nas na realna tla spusti najtežji del poti. Vzpon proti Radojču (937 m) nam ob pravem trenutku ponovno olajša klopca, ki nam nudi udobje na robu idilične gozdne jase. Ko prispemo na vrh zahodnega dela grebena, ki povezuje najvišja vrhova Vinske Gore, nas čaka le še klasična in zelo prijetna grebenska pot vse do Ramšakovega vrha. Spotoma nam zastane dih ob pogledu na staro in mogočno, a še vedno imenitno bukev, ki je zaradi svoje razvejanosti prav čarovniška. Ramšakov vrh (970 m - kontrolna točka 5) pa je pravi simbol vinskogorskih planincev, saj je to najvišja točka poti in seveda tudi samega kraja. Domače planinsko društvo že vrsto let vsako prvo nedeljo v februarju organizira tradicionalni zimski pohod nanj (drugo leto bo že dvajseti), ki je predvsem družinski z obilo zabave, sprostitve in prijetnega druženja.

»Če gremo gor, gremo ponavadi potem tudi dol!« bi lahko rekli ob spustu proti naslednji kontrolni točki, ki je poleg lovske kočice. Kot že mnogokrat do sedaj se nam tudi od tod ponuja lep pogled na južno obzorje. Malce nižje pod kočico je travnik, s katerega se jadralski padalci ob primernem vzgonu navdušeno podajajo proti nebu v naročje spokojne tišine in dandanes tako potrebnega, blaženega miru. Planinci pa ponavadi radi stojimo na trdnih tleh, zato svojo pot nadaljujemo na vzhod, kjer nas čakata nova žiga. Sestav gozda, po katerem pridemo mimo Temnjaka do vrha z imenom Vinska gora (806 m - kontrolna točka 8), je zelo pester in mešan, našo pozornost pa pritegnejo tudi zanimive kraške vrtače, v katerih se rada skriva plašna divjad. Pri spuščanju z osme kontrolne točke nas ponovno preseneti gozdna jasa, s katere nam seže pogled v zatrep sosednje Dobrne, ki je znana predvsem po termalnem zdravilišču.

In ko že mislimo, da so najlepši odseki poti mimo, na zgornjem delu vstopimo v Dolino mlinov. Sprva naletimo na izvir Temenjaškega vrelca (potoka krajskega izvora), ki leži na meji med Vinsko Goro in Dobrno. Ime je dobil po temnih gozdovih, ki ga obraščajo. Nekoč je v tej dolini delovalo osem mlinov, izmed katerih je najlepše ohranjen pravkar povsem obnovljeni Zgornji Vovkov mlin poleg domačije Vovk (kontrolna točka 9). Od prijaznega gospodarja in vseh domačih lahko izvemo marsikaj zanimivega iz časov, ko so se tod še zares vrtela mlinska kolesa ...

Da pa je ob poti res veliko takšnih in drugačnih zanimivosti, nas prepriča še obora divjadi Lamperček, ki leži na skrajnem robu Prelske. Tu si s pomočjo gostoljubnih lastnikov lahko ogledamo jelene, damjake in muflone povsem od blizu, se malce spočijemo, kaj dobrega prigriznemo ter spijemo, spregovorimo še kakšno lepo besedo in dobro pripravljeni nadaljujemo potep proti odseku poti, ki je bolj partizansko obarvan. V nadaljevanju bomo korakali v bližini nekdanjega partizanskega bunkerja, se povzpeli mimo prijazne domačije Košir proti vrhu z nenavadnim imenom Dolina (kontrolna točka 12) in se zopet spustili vse do Razgorc, kjer sredi simpatičnega listnatega gozda leži skromen grob padlim partizanom.

Za konec nas čakajo še južni obronki nekdanjega Šentjanža. To področje spada pod zaselek Črnova, kjer je svet rahlo gričevnat, očitno zelo primeren za sadjarstvo, saj je tukaj sadja v izobilju. Sicer na tem predelu večinoma hodimo po cesti, ki je sprva lepo in dinamično speljana po gozdu, v drugem delu pa nagajivo vijuga med hišami, vikendi in prej omenjenimi sadovnjaki. Preden pridemo nazaj na začetek poti, se v bližini domačije Povh še zadnjič podamo v pretežno borov gozd. Stezica nas pripelje do enega izmed najlepših razgledišč, od koder je večina kraja vidna z južne, prisojne strani. Seveda ni pravega planinskega oddiha

brez nikoli odvečne klopce, ki nam kot že mnogokrat dobrodušno ponudi svoje udobje, da lahko še enkrat v mislih zaobjamemo celotno pot, podoživimo odkritja in se odločimo ... da se še kdaj vrnemo (pa verjetno ne še taisti dan). Čaka nas le še »skok« do izhodišča (Obirc) in že smo tam, kjer smo se ... recimo, da zgodaj zjutraj, napotili odkrivat enega izmed kotičkov naše ljube Slovenije.

Poti v čast

S tem je tudi konec naše poti, od vas pa je odvisno, v kateri smeri in s kom jo boste prehodili, kakšne barve letnih časov boste občudovali in katere vrste spominov boste obujali. Kot rečeno »obhodnica« ni tehnično zahtevna in je namenjena prav vsem, ki se znajo predati naročju narave, začutiti njeno dobroto in neizmerno lepoto. Vsaka še tako »skromna« pot je lahko pustolovščina zase, kajti ob njej je vedno več zanimivosti, kot smo jih sprva sposobni zaznati. Morda je to nenavadna svetloba pred nevihto, prikupno srečanje s katero od živali ali očarljivo rastlino, igra senc ali skrivnostno žuborenje potočka, ki se podaja preko mlinškega kolesa ... lahko pa tudi prijeten pogovor z domačinom. Povprečen planinec za celoten krog potrebuje od osem do devet ur zmerne hoje, kar pa ne sme biti ovira, saj jo lahko prehodimo tudi po etapah. Po želji! Pa srečno pot!

Eden izmed najbolj romantičnih in sproščujočih odsekov poti je zagotovo grebenska pot med Radojčem in Ramšakovim vrhom.

Turistične zanimivosti in informacije

- Planinska pot »Po poteh Vinske Gore« (Zanjo skrbi PD Vinska Gora, ima 14 kontrolnih točk, dolga je približno 24 km oz. 8-9 ur zmerne hoje, kategorizirana kot lahka pot, prištevata se k obhodnicam, ima dve priključni poti iz središča kraja, za prehojeno pot in izpolnjen kartonček poti vam društvo podari čestitko in spominsko značko. Vse informacije dobite na internetni strani <http://pd-vg.velenje.si> ali po telefonu 031 239 693.)
- Kolesarski poti:
 - Vinskogorska pot (Srednje zahtevna pot, dolžina: 23 km, povprečni čas kolesarjenja: 1,5 h.)
 - Šentjanska pot (Zahtevna pot, dolžina: 21,5 km, povprečni čas kolesarjenja: 1,5 h.)
 Obe poti je uredilo Turistično društvo Vinska Gora (informacije: 041 753 402). Kolesarski poti nudita čudovite poglede na naravne in kulturne zanimivosti, hkrati pa od udeležencev pričakujeta polno mero odgovornosti.
- Župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika (Prve omembe o gradnji segajo v 15. stoletje, cerkev ima romansko ladjo, gotski prezbiterij in oboke v ladji ter baročni kapeli in zvonik. V neposredni bližini sta tudi obnovljeno vaško perišče in Krstnikov dom, v katerem

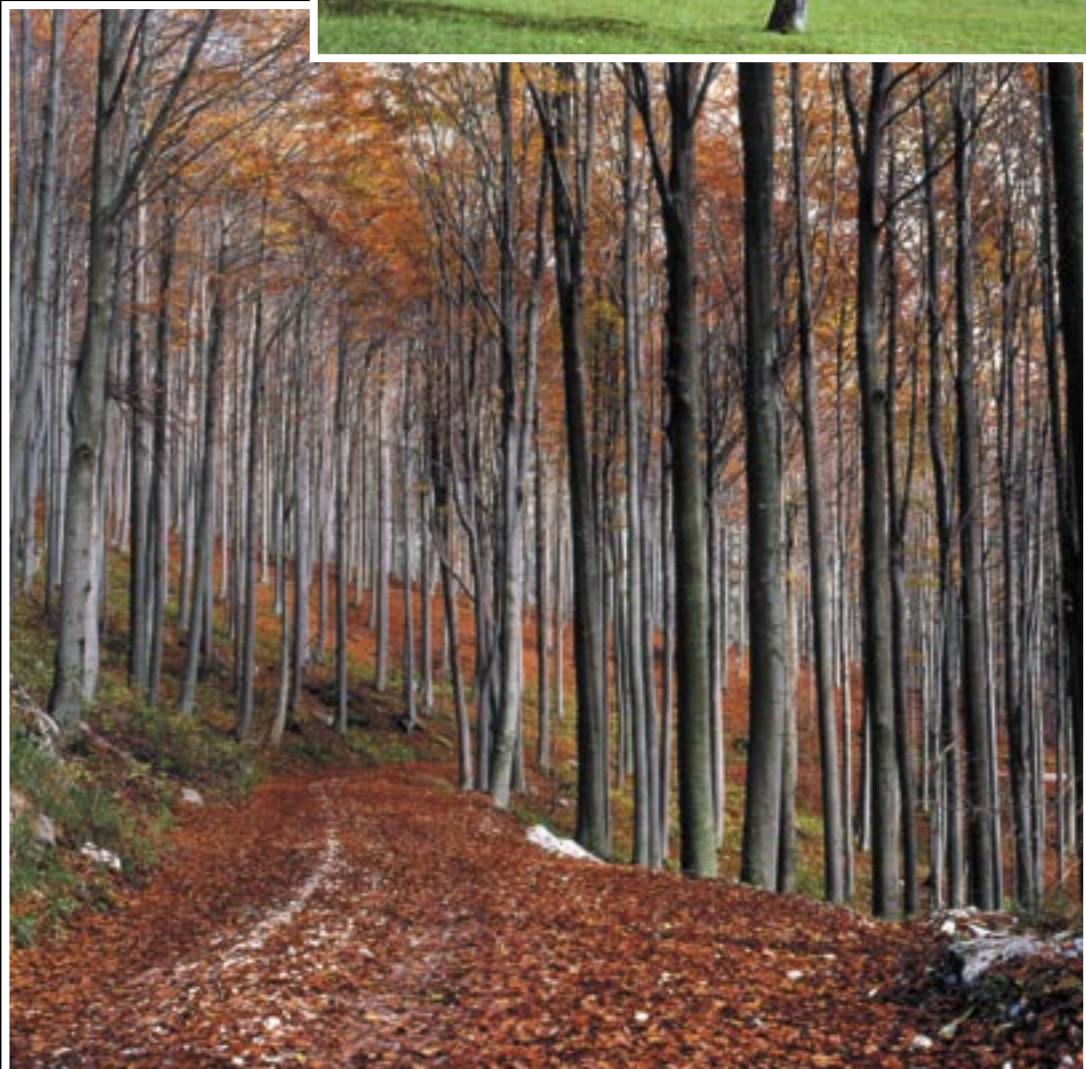
- je dvorana z 250 sedeži (možen ogled filma o Vinski Gori); informacije: 041 731 849.)
- Jama pod cerkvijo (Lep primer kraške jame v skali pod cerkvijo, vhod je sredi skalne stene, na kateri je debela plast lehnjaka. Skala je v osnovi apnenec, ki so ga intenzivni procesi zakrasedevanja spremenili v splet manjših jam, rogov, hodnikov in razpok. Na področju jame se presenetljivo pojavlja tudi rdeča barva prsti (jerina), ki je produkt preperevanja karbonatov.)
- Vovkov mlin v Dolini mlinov (ogled delovanja mlina; informacije: 03 5890 194)
- Obora divjadi Lamperček (možen ogled; informacije: 041 305 310)
- Turistična kmetija Tuševo (odprto od petka do nedelje, predhodna naročila; informacije: 03 5870 643 in 041 636 613)
- Grilova domačija (možen ogled; zeliščni vrt, čebelarstvo, žganjekuha, županov vinograd; informacije: 03 898 26 30)
- Dom Lovsko-športnega društva (lovska kočča) (Piknik prostor, odprt ob vikendih, sprejme 50 oseb, strelišče; informacije: 041 390 400)
- Središče Vinske Gore (podružnična osnovna šola (POS), vrtec, večnamenski dom, trgovina, gasilski dom, gostišče Hren)
- Aubrehtova zbirka starin ◉

Jesen

 Peter Strgar

 Oton Naglost

📷 Peter Strgar

📷 Oton Naglost

📷 Peter Strgar

📷 Oton Naglost

Če nekaj *moraš* početi, neha biti fajn

Irena Mrak, alpinistka iz »kluba 8000 m«

Pogovarjala se je Mateja Pate arhiv Irena Mrak

Irena Mrak je svoje življenje zapisala visokim goram. V dobrem desetletju, odkar se ukvarja z alpinizmom, je nabirala »višinske« izkušnje v ekvadorskih, perujskih in bolivijskih Andih (1995, 1996, 1999), patagonskih ostricah (2000), nanizala ogrlico prvenstvenih smeri v vrhovih bolivijske Kraljevske verige (1999), perujske Kordiljere Huayhuash (2001), pa v Tjan Šanu (2001) in Pamiru (2002, 2005). Leta 2003 je stala na svojem prvem sedemtisočaku, ko se je v Hindukušu povzpela na Nošak (7492 m), leto pozneje pa je z vzponom na Gašerbrum II (8035 m) postala tretja Slovenka, ki je kdajkoli uživala razgled z osemtisočaka. Svoje alpinistične cilje nemalokrat izbira v zanimivih in manj znanih goratih predelih, kjer ni pretirane gneče. »Ampak vedno moram hrib najprej videti. Čisto po žensko – mora mi biti všeč, mora biti lepe oblike,« se smeji Irena, ki se je letos spopadla z zahtevno vlogo vodje mednarodne odprave Karakorum 2007, v okviru katere se je s soplezalko Mojco Švajger povzpela na predvrh Broad Peaka (8035 m). Z dosedanjimi uspehi v najvišjih gorstvih sveta in smelimi načrti za prihodnost predstavlja

Na vrhu Gašerbruma II (8035 m)

novi up slovenskega ženskega himalajizma, v dvojici z Mojco Švajger pa perspektivno žensko navezo »na najvišji ravni«.

Kako ocenjuješ letošnjo odpravo v Karakorum?

Odprava je imela tri cilje: normalni pristop na Broad Peak, novo smer, ki bi jo preplezala Matej in Nejc, ter pristop na K2 v alpskem slogu. Za pristop na Broad Peak ne morem reči, da je bil »pravi«, ker sva z Mojco prišli samo na predvrh, ne pa na glavni vrh. Predvrh je pač le eden od mnogih samostojnih vrhov nad 8000 metri. K2 nama ni uspel, Mateju in Nejcu pa nova smer tudi ne, tako da je bila z vidika ciljev odprava pravzaprav neuspešna. Bila pa je spet ena dovolj »huda« izkušnja, članov je bilo veliko in kot vodji mi je bil velik izziv izpeljati vse skupaj. Mislim, da je bila dobra izkušnja za naprej, spoznala sem se tudi s K2, ki sem ga zdaj »prestavila« za nekaj let, hkrati pa sem dobila idejo za novo odpravo.

Letos si bila prvič tudi vodja velike odprave. Je bila to zahtevna vloga?

Ja, precej bolj, kot je bilo videti na začetku. Sprva se je zdelo preprosto: štirinajst ljudi je treba spraviti do baze, potem pa bomo že hodili gor in dol, kakor nam bo ustrezalo. Ampak izkazalo se je, da je bilo zelo težko uskladiti vse želje, ki so jih imeli člani odprave, tako da mi je na začetku avgusta, ko so se začeli vračati domov, kar odleglo (*smeh*). Kljub temu da je vodenje odprave dandanes mnogo lažje kot nekoč, ko so že same priprave trajale zelo dolgo, je vseeno kar naporno. Še zlasti usklajevanje želja,

ko si še sam ves živčen, če boš lahko prišel na vrh ali vsaj poskusil – zdaj mi je jasno, zakaj pri velikih odpravah vodje nikoli ne gredo na hrib, ampak so vedno v bazi in samo koordinirajo.

Kaj ti je pobralo več energije, birokracija pred odpravo ali koordiniranje dela med odpravo?

Morda sama organizacija odprave še največ. Pa stalna skrb za člane – sicer smo vsi že dovolj stari, da skrbimo zase in smo odgovorni za svoja dejanja, ampak vseeno imaš občutek, da če se kaj zgodi, si ti tisti, ki odgovarja – pač imaš moralno odgovornost zanje. Meni je zelo odleglo, ker nikomur ni bilo nič in smo vsi v enem kosu prišli nazaj, tako da smo bili s tega vidika super uspešna odprava (*smeh*).

Leta 2004 si v okviru odprave Univerze v Ljubljani stopila na svoj prvi osemtisočak, Gašerbrum II. Takrat si imela tudi zelo velikopotezen cilj, namreč prečenje neposredno z Gašerbruma II na Gašerbrum I, kar je do takrat menda uspelo le Reinholdu Messnerju in Hansu Kammerlanderju. Mnogi so takrat menili, da je to previsoko zastavljen cilj glede na to, da nisi imela še nobenih izkušenj z osemtisočaki. Je bil letošnji cilj, v dveh mesecih vzpon na Broad Peak in nato še na K2, na tega celo v alpskem slogu in brez kisika, realneje zastavljen?

Takrat, po pristopu na Gašerbrum, so mi rekli, da šele zdaj vidim, kaj sploh to pomeni, čeprav je bila stvar dejansko čisto lepo izvedljiva. In tudi letos. K2 sploh ni tak bavlav. Česnova smer, po kateri sva se nameravali povzpeti v alpskem slogu, je povsem izvedljiva, izjemno lepa, ne pretežka. Problem Karakoruma je res vreme, čeprav je to mogoče pri odpravah najpogostejši izgovor. Ampak dejansko je bilo tako. Že leta 2004 smo imeli le eno dovolj veliko okno lepega vremena, da bi poskusili izvesti svoje načrte, a smo bili premalo aklimatizirani, saj smo na Gašerbrum II prišli že v drugem poskusu, kar je bilo premalo, da bi poskusili še s prečenjem. Če (ampak to je spet velik če) bi bilo to letos, ko smo na Broad Peak prišli v četrtem poskusu, dobro aklimatizirani, brez kakršnih koli težav z višino, bi se ga dalo izvesti mnogo lažje. Če bi bil Broad Peak Gašerbrum II, bi prečenje zagotovo poskusila.

V načrtu sva imela prvo ponovitev severnega grebena Dirana (7266 m) - v smeri so še vedno ostanki fiksnih vrvi prvih plezalcev.

Tudi K2 je bil s tega vidika popolnoma izvedljiv; če čisti alpski slog ne bi uspel, je bila smer opremljena tudi s fiksnimi vrvmi, tako da bi se potem na vrh povzpeli v klasičnem slogu, a še vedno v enem zamahu. Ampak letos je bil K2 zelo težko pristopen; julija je bilo nekaj pristopov na vrh po normalni smeri, avgusta pa so na vrh prišli le ruski plezalci, ki so po skoraj treh mesecih delovanja na gori končali novo smer. Tudi mi smo že toliko časa zapravili na Broad Peaku, da je dejansko zmanjkalo časa, pa še jaz sem imela manjšo nesrečo, zaradi katere ni bilo mogoče nadaljevati proti vrhu. Sicer pa je bila stvar čisto izvedljiva. Tistim, ki se želijo povzpeti na K2, toplo priporočam to kombinacijo, da se aklimatiziraš na Broad Peaku, ki ni tehnično zahteven, a tudi ne tako lahek, da bi

Mojca Švajger na poti proti taboru 3 (7000 m) na Broad Peaku.

ga jemal z levo roko, in potem poskusiš na K2 v enem zamahu.

S soplezalko Mojco Švajger sta letos pravzaprav »rešili čast« odprave, kljub temu da se nista povzpeli na glavni vrh ...

Večina odprav se pravzaprav povzpne le na predvrh Broad Peaka. Do glavnega vrha je še ura hoje, višinske razlike je pa le 12 metrov. Z vidika tistih, ki se poskušajo vzpeti na vseh štirinajst osemtisočakov, je pač treba na glavni vrh. Tudi znana himalajka Gerlinde Kaltenbrunner je šla letos ponavljat vzpon, ker je bila pred leti le na predvrhu. Ampak tega nikoli nihče ni gledal tako zelo strogo. Ko sva z Mojco prišli v Islamabad na pakistansko planinsko zvezo, sva dobili certifikat, da sva bili na vrhu, oni na to ne gledajo, kot da ne gre za vrh. Toda s strogo alpinističnega vidika je to samo eden od vrhov nad 8000 metri, ne pa glavni vrh. Vsekakor je bil to izjemen uspeh za Mojco, ker ni imela kakšnih posebnih izkušenj z višino, prej je bila največ na 6600 metrih, potem pa je brez težav prišla na 8000 metrov, tako da sva nekako rešili odpravo, čeprav je bilo v to vloženo tudi ogromno dela drugih, saj so vsi pripomogli k temu, ko so postavljali višinske tabore - vzpon je bil plod skupnega dela. Midve sva imeli to srečo, da sva lahko še ostali. Največjo nesrečo

Slovenke na osemtisočakah

Marija Štremfelj: Broad Peak, 8047 m (1986); Everest, 8848 m (1990); Čo Oju, 8201 m (1995), Dhaulagiri, 8167 m (2004)

Marija Frantar: Nanga Parbat, 8126 m (1990)

Irena Mrak: Gašerbrum II, 8035 m (2004); Broad Peak (8035 m) - predvrh (2007)

Mojca Švajger: Broad Peak (8035 m) - predvrh (2007)

je imel Ludvik Golob, ki je na taboru 3 ostal brez višinskih rokavic in nekaterih drugih kosov obleke, tako da ni mogel niti poskusiti proti vrhu. Na taboru 3 so nam namreč ukradli šotor z vso opremo, tako da smo si potem

razdelili, kar nam je pač ostalo. Tako naju je z Mojco obe zeblo (*smeh*). Iki ni želel tvegati in je sestopil, imel pa je zelo dobre možnosti.

Udarnih ženskih navez smo v našem prostoru že vajeni, a ne na himalajski ravni. Bosta z Mojco nadaljevali obiskovanje najvišjih gorstev?

Skupaj plezava šele četrto leto in greva postopoma, po korakih. Mojca je pravzaprav edina, ki jo poznam, da se ji sploh ljubi v visoke hribe. Veliko alpinistk je zelo dobrih v skalnem plezanju, ne vem pa, ali jim je v interesu iti na sedem- ali osemtisočake. Z Mojco sva se tudi karakterno zelo dobro ujeli, ona je mirnejša in ne govori kaj dosti, jaz pa ravno nasprotno (*smeh*), ampak očitno gre to dobro skupaj in zdaj je bilo treba le še poskusiti, kako ji gre na višini. In gre ji še bolje kot meni. Za naprej sva si zadali cilj, da pustiva *normalke* in se spravi v smeri. Za začetek lažje, tako da delava ponovitve, pa še vedno vztrajava pri 8000 metrih. Načrt za naslednje leto je lažja smer na osemtisočak, najbrž v Pakistanu, kjer ostajata še dva, Gašerbrum I ali Nanga Parbat, K2 sva pa malo prestavili.

Kljub bogati zgodovini slovenskega ženskega alpinizma si ena redkih alpinistk, ki so se že

razgledovale z najvišjih vrhov sveta. Kaj je po tvojem mnenju vzrok za to?

Te stvari so izjemno psihično naporne. Letos smo recimo šli štirikrat po isti poti – sploh ne smeš razmišljati, to ponavljanje je grozno. Odprave so dolgotrajne, vmes moraš dosti čakati, če je slabo vreme – mogoče jih vse to odvrne, ne vem. Mogoče osemtisočaki tudi niso v modi, saj so postali že hud turizem, vsaj po normalnih smereh; to tudi meni ne ustreza, ampak nekje je treba začeti. Upam, da se bo še kakšna kdaj odločila za Himalajo – vidim, da je polno mladih, zelo aktivnih, tako da recimo, da imamo perspektivo.

Kakšen je tvoj odnos do sloga, v katerem se povzpneš na osemtisočak? Zakonca Merot-Benet recimo prisegata na alpski slog brez kisika ...

O kisiku sploh ne razmišljam in tudi alpski slog je tisto, čemur lahko rečemo, da je sploh še kak dosežek. Himalajski slog je preživet, zlasti po *normalkah*; če gre za kakšno težko novo smer, je morda še sprejemljiv. Ampak definitivno, alpski slog brez kisika – to je to. Ne glede na to, ali si moški ali ženska (*smeh*).

Kako prenašaš višino in mraz?

To je muka. Obupno je. Letos naju je grozno zeblo, pomrznili sva tudi v noge, toda to je že del igre. Že vnaprej vem, da bo hudo, ampak ko grem proti vrhu, to nekako odmislim. Mojca je nekaj časa zelo jamrala, da jo zebe, pa sem ji rekla: »Pojdi nazaj ali teraj naprej, druge ni.« Mraz in težki nahrbtniki, to je najhujše. Eden od najinih ciljev je tudi dobiti opremo, ki bo prilagojena hitremu vzponu. Zdaj sva bili izjemno počasni, ker sva bili pretežki, preveč sva nosili s seboj. Delati morava na opremi in na hitrosti. Dejansko sva čisto prepočasni. Za postavitev tabora 4 na 7500 metrih sva za 500 metrov potrebovali deset ur, to nikamor ne pelje (*smeh*). Sicer so bile slabe snežne razmere, ampak vseeno. Zdaj sva ugotovili, kje delava napake.

Himalajske odprave so drage. Si kdaj poskušala dobiti sponzorje? Misliš, da bi bila kot uspešna Himalajka dovolj zanimiva zanje? Nives Merot v sosednji Italiji menda lepo živi na račun svoje himalajske kariere ...

Ja, ampak Nives ima za seboj že deset osemtisočakov (*smeh*) ... Letos sva polovico odprave pokrili s sponzorji, tako da sva imeli kar v redu izkušnje, gre pa ogromno časa za to. Niso pa to tako veliki denarji, da bi od tega lahko živel. Več ali manj stroške krijem iz lastnega žepa in temu je podrejen način življenja, pač nimam drugega kot odprave in nekaj denarja za sproti. Sicer je za sponzorje vedno težje, tudi za osemtisočake moraš imeti kak višji cilj – osvajanje vseh štirinajstih, alpski slog ... *Normalke* pravzaprav nikogar več ne zanimajo, kar je logično. Mogoče bo šlo drugo leto kaj bolje, morda bo Broad Peak vsaj kakšna manjša referenca, če bo ostalo na tej ravni, bo pa tudi v redu.

Mojca in Irena na predvrhu Broad Peaka (8035 m)

Navdušena si očitno predvsem nad visokimi gorami, kot je razvidno iz tvojega alpinističnega življenjepisa. Ostale »discipline« alpinizma pridejo v poštev zgolj kot sestavni del treninga za visoke gore?

Ja. Imam sicer željo po kakšni malo resnejši skalni plezariji, ampak enostavno nimam časa za to. Ko pride sezona za skalo, grem jaz na odpravo (*smeh*). Nimam niti časa trenirati, večinoma delam dolge zimske vzpone, poskušam čim težje, deloma tudi kombinirane, a to bo treba še malo intenzivirati. Za skalo pa zaenkrat res nekako zmanjka časa. Vedno imam kakšne načrte, povezane z ledom in snegom, in poskušam čim dlje vleči to sezono, nekje do aprila, maja. Junija pa so že zadnje priprave, ko pridobivaš le še kondicijo.

V preteklosti si bila nominirana tudi za najuspešnejšo alpinistko leta. Kako gledaš na tovrstne izbore?

Tale naš izbor je bil v preteklosti zelo neposrečen, ker so se neprestano menjala pravila, tako da je bil bolj nekakšen test priljubljenosti. Kot sem nazadnje zasledila, so pravila zdaj resneje zastavljena in bo izbor relevantnejši. Ampak alpinizem je tako zelo širok, da je težko reči, kdo je najboljši. Eden je dober samo v lednem plezanju, drugi le v skali ... Za promocijo alpinizma bi bilo bolje, da se čim več pojavljamo v medijih, imamo predavanja, na katerih poskušamo svojo dejavnost prikazati tako, da jo ljudem čim bolj približamo. Se pa zelo veliko pojavljamo v tujih medijih, npr. v eni boljših alpinističnih revij, Alpinistu. Zdi se mi zelo pozitivno, da nas prek luže zelo dobro poznajo, toda še več je treba delati na tem, da nas bodo poznali tudi doma.

Največje razočaranje v alpinizmu doslej je bilo ...?

Razočaranje je vedno, ko ti ne uspe doseči nečesa, kar si zadaš. Recimo ko smo plezali v Patagoniji, pa nismo prišli na vrh, ali pa lani na Diranu, ko ravno tako nisva prišli na vrh. To so majhna razočaranja, ki pa so del igre; vedno ti pač ne sme uspeti, sicer je preveč preprosto. Večje razočaranje so zame pravzaprav kritike, ki so včasih zelo nesramne. Ta privoščljivost se mi zdi prav slovenska bolezen. Tudi če kaj dobrega narediš, recimo zležeš dobro smer, se redkokdaj najde kdo, ki ti bo rekel: »Ej, punca, to je bilo pa res dobro.« Ponavadi rečejo, da to ni bilo v redu, pa ono tudi ne ... Sicer si mislim: »Pa dobro, hrib je tam, pojdi tja in ga zlezi ...!« (smeh) To manjka pri nas – pohvala, in da tudi

sam pohvališ nekoga, ki kaj dobrega spleza. Ampak to se dogaja povsod, ne le v alpinizmu, očitno imamo kritiziranje zapisano že v genih.

Ti poleg alpinizma ostane kaj časa še za kak hobi?

(smeh) Bolj malo. Všeč mi je fotografija, ki je tako ali tako tudi vezana na alpinizem, ogromno časa pa mi vzame služba, ki mi je tudi način življenja, saj omogoča preživetje. Vse skupaj vzame toliko časa, da ni variante še za kar koli drugega. Znamk ne zbiram, makramejev ne delam, *štrikam* tudi ne ... (smeh) Rada preberem kakšno dobro knjigo, ampak do tega pridem šele na odpravi, za takrat si prihranim tiste, ki mi jih ne uspe prebrati čez leto.

Te ni nikoli mikalo, da bi tudi svoj poklic popolnoma posvetila gibanju v gorah, da bi recimo postala gorska vodnica?

Ne (smeh). Gorsko vodništvo me sploh ne zanima, ker če nekaj *moraš* početi, neha biti fajn. Zdaj grem v hribe zaradi lastnega veselja. Fino mi je recimo sodelovanje s Stojanom Burnikom s Fakultete za šport, imava namreč idejo povezati njihov predmet Gornišтво z našo Geografijo gora, in v okviru tega imamo terenske vaje s študenti. Študente zelo rada peljem tudi v hribe, ampak da bi morala peljati klienta – to pa ne. Mogoče na kak trekning, to še, plezat ali na kak osemtisočak pa niti pod razno. Zdi se mi, da je to tako velika odgovornost, da sploh ne bi bilo več fajn (smeh). Tako da me gorsko vodništvo zaenkrat ne zanima in dvomim, da me kdaj bo.

Več o Ireni in odpravi Karakorum 2007: www.gore-ljudje.net, www.irena-mrak.com ◉

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrtek ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

O vojaških alpinističnih odpravah

✍ Janez Kavar 📷 Marko Prezelj

Vojaške alpinistične odprave še zdaleč niso samo same sebi namen in enkratna angažiranja z nepotrebnimi stroški, temveč neprecenljiv vir nabiranja izkušenj. Rezultati vojaških odprav so daljnosežni in takšni se že uveljavljajo in se bodo še bolj uveljavljali tudi po prvi slovenski vojaški odpravi, ki jo je na najvišji vrh Severne Amerike lani uspešno izvedla Slovenska vojska (SV). Odprava je postavila nov mejnik v slovenskem vojaškem gorništvu in – ne bodimo preskromni in preveč zaprti v (ne)vojaške okvire – tudi nov mejnik slovenskega alpinizma!

Iz pionirskih časov

O posebni zahtevnosti bojevanja v gorskem svetu je v svoji znameniti knjigi »O vojni« v

začetku 19. stoletja razmišljal in pisal pruski general, filozof vojne Carl von Clausewitz. Ko so ob koncu istega stoletja začeli formirati prve specializirane gorske enote, so jih napolnjevali z vojaki, ki so prihajali z goratih področij, kjer je življenje trdo in neizprosno. Italijani so leta 1872 svoje »alpine« prvotno rekrutirali v ozkih gorskih dolinah na južni strani Alp in v Dolomitih, prav tako Francozi svoje »chasseurs – alpins« na severni strani Alp in v Pirenejih. Nemci so novačili prve »gebirgsjagreg« leta 1914 predvsem med Bavarci. Svoje bogate gorniške izkušnje je v goratem področju južne fronte v prvi svetovni vojni med avstro-ogrskimi vojaki delil »poet Julijskih Alp«, vojaški alpinistični referent Julius Kugy. Njegovih izkušenj in nasvetov so bili posredno deležni tudi vojaki

V bazi pod Hunterjem na višini 2200 m

Na pobočju pod Windy Cornerjem na višini 4000 m

2. gorskega strelskega polka, ki so ga v večini sestavljali vojaki slovenskega rodu, kleni gornjanci s Kranjske. V 1. planinskem polku Vojske Kraljevine Jugoslavije so imeli gorniško glavno besedo nižji častniki slovenskega rodu, odlični smučarji in alpinisti, kot so bili Stane Pišljar, Jože Švigelj, Franci Primožič in drugi. V rusko-finski vojni (1939/40) so številčno slabšim Fincem pomagale k zmagi predvsem izvrstne smučarske izkušnje. Nemške elitne gorske divizije na začetku druge svetovne vojne so obdržale tradicijo rekrutiranja predvsem Bavarcev in vojakov s pozneje priključenih avstrijskih gorskih predelov.

Akcije slovenskih partizanov v visokogorju so vodili odlični predvojni slovenski alpinisti, kot so bili Andrej More – Gandi, Miha Arih, Miran Cizelj in drugi. Pomena specialističnih smučarskih veščin so se zavedali tudi domobranci, ki so konec januarja leta 1945 v Rovtah nad Logatcem organizirali svoj prvi vojaški smučarski tečaj – približno takrat, ko so partizani v Cerknem organizirali smučarske tekme v veleslalomu in skokih. Slovita ameriška 10. gorska divizija je leta 1943 jedro svoje specializirane enote formirala s prostovoljci iz gorniškega društva Sierra Club in smučarsko-reševalne organizacije National Ski Patrol. K pridobivanju gorniških in smučarskih znanj argentinske vojske so

pomembno prispevali slovenski priseljenci, alpinisti in smučarji Dinko Bertonec, Tonček Pangerc in Frenk Jerman. Bertonec je bil leta 1953 tudi udeleženec argentinske (vojaške) odprave na Dhaulagiri (8167 m) in je tako postal prvi himalajec slovenskega rodu s takrat zavidljivo doseženo višino 7700 metrov. Planinska brigada JLA (Jugoslovanske ljudske armade) je gorniška znanja črpala predvsem iz izkušenj

vrhunskih povojnih slovenskih alpinistov in iz zlatih let slovenskega himalajizma. Zagotovo ene najučinkovitejših enot slovenske Teritorialne obrambe so bili »alpsko-izvidniški« vodji, v katerih je bilo ponekod najti pripadnike samega vrha slovenskega alpinizma in velik del takrat svetovno uspešne državne smučarske reprezentance.

Nekaj nanizanih podrobnosti iz (tudi slovenske) zgodovine razvoja bojevanja v gorah predstavlja temelj za formiranje prve gorske enote nove slovenske vojske leta 1992 – 32. gorske brigade. Vanjo smo želeli združiti tradicijo, dosežke, izkušnje in znanja, ki smo jih Slovenci skozi zgodovino dosegli v gorništvu, smučanju in bojevanju v gorskem svetu, pa tudi izraziti povezanost našega naroda z gorami in poudariti nacionalni ponos, ki ga iz-

Na vrhu Denalija, 6195 m

 Miha Kuhar

kazujemo s Triglavom v državnem grbu. Vizija razvoja temeljne gorske enote je bila povezana s prepletanjem sodobnih dosežkov Slovencev v alpinizmu in smučanju, z množičnostjo udejstvovanja Slovencev v gorah in na belih poljanah ter s plemenitjenjem vojaških veščin za bojevanje v gorah. Mnoge takratne zamisli so se udejanjile, mnoge pa resnici na ljubo tudi ne, velikokrat zaradi ozkih interesov zaprtih skupin in organizacij, ki jim ni uspelo dojeti višjega - nacionalnega pomena, pa tudi zaradi razhajanj v opredeljevanju nacionalnih vojaških razvojnih strategij. 32. gorska brigada SV se je leta 2001 zmanjšala in preoblikovala v racionalnejši in učinkovitejši 132. gorski bataljon. Leta 1996 je bila ustanovljena Gorska šola Slovenske vojske kot bodoče strokovno jedro vojaškega gorništvaja v Sloveniji. Po zgledu držav in vojsk z dolgoletnimi izkušnjami v gorskem bojevanju in bojevanju v ekstremnih vremenskih pogojih je bil zastavljen cilj: organizacija in izvedba prve slovenske vojaške alpinistične odprave.

O pomenu alpinizma za vojsko

Med pripravami in izvedbo vojaških operacij v gorskem svetu ter v ekstremnih vremenskih pogojih in pripravo ter organizacijo alpinističnih odprav v daljna gorstva na klasičen ali sodobnejši alpski način lahko najdemo veliko podobnosti. Alpinistični cilj vojaški odpravi predstavlja namišljenega »nasprotnika«, ki ga je treba doseči - premagati, po vojaško! Z vidika priprav za bojevanje v gorah je izvedba odprave skoraj manj pomembna od vseh aktivnosti v fazi priprave, začevši z izbiro moštva in formiranjem kolektiva, prek določitve vodje (poveljnika) odprave, izbire opreme in hrane, logističnih postopkov (zlasti transporta) in preučevanja cilja (nasprotnika) do aktiviranja vseh dosegljivih zmogljivosti za uspešen zaključek (cilj). V časih mednarodnega povezovanja (NATO, EU, večnacionalne

koalicije) angažiranje dosegljivih zmogljivosti največkrat presega vsakršne nacionalne meje.

Pomena pridobivanja (vojaških) izkušenj iz alpinističnih odprav so se že desetletja nazaj zavedle vojske najzmogljivejših držav za bojevanje v gorskem svetu. Prvo ogledno britansko odpravo za naskok na Mount Everest je leta 1921 vodil podpolkovnik Charles Howard-Bury. Njen član je bil tudi George Mallory, za katerega še danes ne vemo, ali ni morda že leta 1924 osvojil najvišjega vrha sveta. Odpravi na Everest leta 1922 in 1924 je prav tako vodil

vojaški častnik, britanski brigadni general Charles Bruce. Na vrhuncu klasičnega himalajizma, od petdesetih do osemdesetih let prejšnjega stoletja, so bile redke odprave, ki v moštvu niso imele tudi alpinistov-vojakov, če že niso bile v osnovi vojaške, dopolnjene z najuspešnejšimi civilnimi alpinisti. Vse pa so bile vodene na način, ki je še najbolj primerljiv z vojaškimi principi vodenja in poveljevanja. Nekaj zavedanja pomena takšnih izkušenj je zaznati tudi iz gorske enote vojske naše bivše skupne države. Udeleženca odprav kranjskega alpinističnega odseka

na Kilimandžaro (5895 m) in Elbrus (5642 m) sta bila v sedemdesetih letih tudi častnika 345. planinske brigade JLA iz Kranja Špiro Niković in Slobodan Lončar. To obdobje potrebuje še precej odstiranja zgodovine. Danes pa drži, da je še veliko možnosti za mnogo obsežnejše in tvornejše sodelovanje alpinistov in vojakov oziroma alpinističnih organizacij in vojske pri organizaciji odprav. Zametki takšnega sodelovanja med SV in PZS so denimo pri tečajih v slovenski vodniški šoli za Šerpe v Manangu v Nepalju.

Mnoge na področju vojaškega gorništvaja vodilne države so šle v nabiranju izkušenj iz vojaških alpinističnih odprav tudi dlje in znotraj svojih vojsk formirale vrhunske skupine za izvedbo najzahtevnejših alpinističnih odprav

ter doseganje najvrednejših alpinističnih dosežkov v moderni dobi alpinizma. Najslovitejša med njimi je francoska vojaška alpinistična skupina GMHM (Groupe Militaire de Haute Montagne). Organizirana je v francoski vojaški gorski šoli EMHM (L' Ecole Militaire de Haute Montagne) v Chamonixu. GMHM je bila ustanovljena leta 1976 in je v preteklih enaintridesetih letih izvedla preko trideset zahtevnih odprav, med katerimi so tudi takšni podvigi, kot je izziv treh polov (Challenge des trois Poles), v katerem so leta 2000 osvojili vrh Everesta, severni in južni tečaj. Ob francoski GMHM so uveljavljene še podobna španska vrhunska vojaška alpinistična skupina GMAM (Grupo Militar de Alta Montana) iz Jace, ki je bila lani s svojo himalajsko odpravo uspešna na Gašerbrumu II (8035 m). Od leta 1985, ko je bila formirana, do danes je izvedla že 45 odprav. Med njene dosežke sodita tudi Everest leta 1992 in južni pol leta 1995. Alpinisti GMAM so januarja 1995 na Antarktiki osvojili dotlej še neosvojen vrh in ga poimenovali po sedežu svoje vojaške šole Pico Jaca (3540 m). Sorodna je alpinistična skupina italijanske vojaške gorske šole iz Aoste SMALP (Scuola Militare Alpina) z izkušnjami od leta 1905 (Antarktika), pa tudi še nekaj drugih skupin.

Od besed do dejanj

Zamisel o organizaciji slovenske vojaške alpinistične odprave sega v leto 1992, v prvo obdobje razvoja vojaškega gorništvaja v SV. Po uspešno izvedeni vojaški vaji »Triglav 92« oktobra 1992 na Smokuški planini v Karavankah je dobila ideja o formiranju Gorske šole SV trdnejšo podporo, do dejanske ustanovitve leta 1996 pa je preteklo še precej let. Še več let je bilo potrebnih za ustvaritev pogojev, ko je slovenska vojaška alpinistična odprava

lahko postala realnost. Vmes je bilo potrebno mnogo dokazovanja, prepričevanj, nizanja argumentov, pa tudi lobiranja, preden je takratni načelnik Generalštaba SV general Ladislav Lipič jeseni 2004 podpisal ukaz za pripravo in izvedbo prve slovenske vojaške alpinistične odprave.

Medtem so leta 2002 organizirali svojo prvo odpravo v Himalajo slovenski policisti na 8201 metrov visoki Čo Oju. Gonilna sila in vodja ter protagonist odprave slovenskih policistov je bil Viki Grošelj. Odprava je bila uspešna in ne glede na tradicionalno in večno konkuriranje vojsk in policij kjer koli na svetu jim gre za uspeh iskreno priznanje!

Cilji prve slovenske vojaške alpinistične odprave so bili dokaj široki in ne zgolj alpinistični. V pripravo so bile vključene mnoge slovenske raziskovalne in znanstvene ustanove, zlasti Fakulteta za šport in Medicinska fakulteta, proizvajalci gorniške in zaščitne opreme, strokovnjaki za prehranjevanje v ekstremnih pogojih in proizvajalci prehrabnenih artiklov ter drugi. Prvotni cilj je bila Antarktika. Zaradi težav z letalskim prevozom na južni pol je bila pozneje izbrana argentinska Patagonija, z 2831 metrov visokim vrhom Cerro Murallon in ekstremnimi vremenskimi pogoji ter zelo zahtevno logistiko. Argentina je bila izbrana tudi zaradi potrjevanja velikega prispevka slovenskih izseljencev k argentinskemu alpinizmu in vojski, zaradi odmevnih uspehov slovenskih alpinistov v argentinskih gorah ter vzpostavljenega sodelovanja med slovensko in argentinsko vojaško gorsko šolo iz mesta San Carlos de Bariloche. Zaradi nespretnosti slovenske vojaške diplomacije pa je cilj v daljni Patagoniji propadel. Zelo primerno in zahtevno nadomestilo je postal najvišji vrh Severne Amerike, 6195 metrov visoki vrh Mount McKinley oziroma Denali na Aljaski. ◉

TV Studio MO izdaja zanimivo zbirko poučnih oddaj »Znamo, zmoremo«. V njej zasledimo mnogo vsebin, povezanih z gorami.

Samo za norce in konje

Zgodba z Jermanovega turna

in Milan Vošank

Pravzaprav je zgodba zase že, kako sva z Marjanom iskala vzhodno steno Jermanovega turna. V reviji Grif sem našel majhno skico smeri Planike za Ano z nekaj pripisa o tej steni tam nekje za smučišči Krvavca in Zvoha, ki sta jo preplezala in opremila Suzana in Viktor Relja. Pa sva krenila s prijateljem naivno brez planinske karte, le s tem revijalnim izrezkom.

Smer pod steno

Potem ko sva se z avtom »prebila« do doma na Gospincu na Krvavcu, sva z vso težo plezalne krame na plečih v vročem poletnem jutru preklinjala obupno strmino na Zvoh, misleč, da sva skoraj že tam, le čez rob se še ozreva. Dolga hoja po grebenu nama je postala eno samo zvedavo iskanje, prave stene pa nikjer. Le strmi gruščnati grabni med rušjem. Že sva bila pri smerokazih pod Vrhom Korena, ko sva le pokukala v tisti izrezek iz revije: le še nekaj korakov na levo, kjer sva takoj našla opisano travnato sedelce s kamnitim možičkom. Sedaj pa desno navzdol po grapi, sva brala naprej.

Ubogava. Daleč spodaj se nama vse bolj odpira pogled na dolino Kamniške Bistrice in onkraj na vrhove okrog Kamniškega sedla, najine vzhodne stene Jermanovega turna pa še vedno nikjer. Spet iščeva zaman? Ne, ali ni tam v rušju na grebenu možic? Je, nad nama pa eno samo razdrapano ostenje. Čudna stena. Razočarano obstojiva, nato pa počasi in previdno le kreneva po gruščnatem strmem podnožju. Iščeva, kod bi se tod vendarle dalo

plezati. Na najino veselje nenadoma naletiva še na enega možica in vse bolj se nama dozdeva, da je v stebru tam desno pa le videti lepše plezalske prehode. Spustiva se preko grabnov, ko presenečena zaslišiva glasove. Ali plezajo? Kje so smeri? »Prav nad vama, le navzgor se ozrita,« dobiva odgovor. Da, res, prav nad nama se v strmih ploščah sveti dolga vrsta svetrovcev. Oni zgoraj pa nadaljujejo: »Dve smeri sta še bolj desno.« Kreneva malo naprej, kjer naju klin napoti preko rušatega kamina na zračni skalni pomol, nad njim pa zagledava vitek steber, lep in vabljev, z varovalnim železjem ... Kar tod bova plezala, se v hipu odločiva. Nisva poznala imena smeri, niti vedela za težavnost, bila sva »zapeljana«!

Končno prave smeri

Da, takšno je bilo moje prvo iskanje in plezalsko veselje v Jermanovem turnu. Kasneje sem izvedel, da sva takrat z Marjanom preple-

V steni

zala smer Samo za norce in konje. Odmaknjeno ostenje, prava gorska divjina, lepa zelena pokrajina med Zvohom, Mokrico, Kompotelo, Vrhom Korena in Kalškim grebenom nad pastirskima planinama Koren in Dolga njiva, vse to me je vabilo, da sem se s prijatelji v Jermanov turn še rad vračal. Našli smo »pravo« smer Planike za Ano in preplezali še tretjo Glasne misli. Ampak v prvo je nekako nepozabno ...

V začetku letošnjega poletja sva se napotila v Samo za norce in konje s Sonjo. Kakor vsem mojim dosedanjim soplezalcem v tem ostenju, je bilo tudi njej vse novo in zanimivo: plezanje tam za Krvavcem in Zvohom – kje neki vendar? In strmina na Zvoh je naporna ter odvečna. Ne le pričakovanje prvega pogleda na steno, tudi to, da prideš najprej na vrhnji rob stene, je bila za mojo soplezalko nova izkušnja.

Zgoraj pri umetnem jezercu, ko zapušča va še zadnjo žičničarsko navlako, ko je pred nama le še grebenska pot, pa se prikaže tista prelepa panoramska slika Grintovcev, podoba

vseh osrednjih vrhov tega pogorja od Ojstrice do Kočne in Storžiča, karavanske Košute in daljnih Julijcev. Prijetna hoja v jutranjem soncu nama v pogovoru hitro mineva, še posebej ko s planin pod nama v neubranih ritmičnih zvončkljajo pasočeh se črede.

Bistvo vzhodnega ostenja Jermanovega turna je pravzaprav le vitek, že kar eleganten steber, na prvi pogled povsem gladek, z rušnato teraso v vznožnem delu in s poraščenim vrhnjim pobočjem. Ta je sedaj pred nama: meni znana podoba s slikovito kuliso Skute in Rink v ozadju, za Sonjo pa nova stena in ugiibanje, kje so speljane smeri. Zakonca Relja sta domiselno našla prehode. Vse tri smeri so zelo blizu skupaj in imajo kar nekaj skupnih značilnosti: ocena težavnosti pri vseh je od dve do šest, ponašajo se tako z izredno trdno, lepo, uživaško skalo kot s ploščami z nekaj drobnega gruščca. Kakšen rušnat grm vmes je le še za popestritev. In še: v vsaki smeri je nekaj daljših, dokaj zahtevnih plezalskih mest – str-

Gore nad Kurjo dolino, z leve: Kompotela, Vrh Korena, Jermanov turn in Kalški Greben

mih plošč s kakim previsom. Speljane pa so tako, da je tod varovanje možno le na že zavrtanih svedrovcih. Prav zanimive linije, ko plezaš čez te plošče in se čudiš, zakaj ravno tu, ko so prav blizu lažji prehodi. Lahko bi rekli, da tu ne velja staro nepisano pravilo, da alpinist išče v stenah najlažje prehode, saj kaže, da name-noma posega po najtežjih. Očitno je to posebnost smeri Suzane in Viktorja, ki jo je najti tudi drugod, kjer sta pustila alpinistične sledi. S prijateljico sva to našla tudi v »njuni« južni steni Zapotoškega vrha.

Po krušljivem grapastem svetu poiščeva poti do pomola pod smerjo Samo za norce in konje.

Brez »obvozov« in v skladu s »staro šolo«

Prvi raztežaj je ena sama zračnost, da kar vriskam ob drobnih oprimkih v trdni skali. Ko le ne bi bilo tako vroče ... Preden se »skrijem« za

📷 Oton Naglost

parobek pod varovališčem na gruščnati polici, še »naročim« soplezalke, naj pleza le po sredi stebra, po razu, ker drugje so le lažji »obvozi«, ni tisto pravo plezalsko uživanje. Najbrž me je ubogala, saj je na stojišče priplezala prav dobre volje.

Težave »zgoranje pete« so tudi v začetku nadaljevanja, prvi klin je dokaj visoko in kar pazljivo moram iskati za prehodi čez zajedo v navpičnih ploščah. Ampak moje misli so že v pričakovanju tretje vrhne dolžine, v tisti dolgi vrsti v blagem polkrogu zavrtanega varovalnega železja sredi gladke plošče. Pa je Sonji prišlo na misel, zakaj nista prvoplezalca raje splezala tam zraven desno, po tisti nadvse lepi razčlenjenosti. Ja, potem pač smer ne bi bila v »stilu Relja«.

Tudi tokrat zame ni pravi dan za prosto plezanje čez to »šestico«. Sicer pa, tako ali tako sem že zdavnaj opustil vsako upanje ... pa vendar ob pazljivem varovanju soplezalke uspešnem splezati pod vrh plošče. Naprej pa, kakor da je res samo še »za norce«. Ali pa morda »za konje«?! Tako si porečem, ko se hvaležno dvakrat, trikrat oprinem sistema, vpetega v svedrovec. Smo pač alpinisti »stare šole«: samo da se pride čez! Čeprav mi etika prostega plezanja veliko pomeni! Ko mi Sonja sledi, kmalu začne tudi ona tako »po starem« razmišljati, je bilo pa zato njeno plezanje v tem delu stene nadvse hvaležen fotografski motiv, še posebej po izstopu iz »železne lojtre« v razčlenjene strme plošče pod stojiščem.

Zadnji raztežaj nama uvodoma postreže z manjšim previsom, kakšno krušljivo skalco v nadaljevanju kar spregledava, dokler niso pod vrhom Jermanovega turna dobrodošli oprimki tudi trdne veje rušja. Pozdravi planik v skalnih razpokah nama polepšajo zaključek vzpona.

Nekaj ur vajena le pogleda na skale in prepadne globine, se sedaj ob skalni piramidi na vrhu umiriva ob pogledih na zeleno razkošje rušja in planinskih trav po planotastih strminah Kalškega grebena. Pretesne plezalke padejo z nog, plezalna oprema obleži raztresena naokrog, sprostitvev ob pijači in čokoladi je prav prijetno dobrodošla. Nenadoma se nikamor več ne mudi. Onkraj doline Kamniške Bistrice naju pozdravljajo sončni vrhovi, sami stari znanci, toliko alpinističnih in pohodniških spominjanj za oba. Pa hkrati idej za nove vzpone in poti ... ○

Resna klasika

Lomastijeva smer v Malem Koritniškem Mangartu

✍ in 📷 Pavle Kozjek

»Spet ena plezarija manj ...« sem nejevoljno godrnjal med petkovo nakupovalno akcijo po Avstriji. Telefon je ostal doma, vrnil se bom enkrat ponoči, za sobotni tabor pod Mangartom pa se nisem zmenil še nič. Potem sem okrog desete zvečer vseeno poklical klubskega kolega Borčija, ki me je zares lepo presentil. Gremo ...!

Zjutraj se nama je pridružila še njegova stalna soplezalka Maja in v vlažnem, nekoliko soparnem jutru smo v troje hiteli proti steni Malega Koritniškega Mangarta. Ime »mali« tej gori nekako ne pristoji: res je nižji od »velikega«, a za plezalce je vsekakor večji. Njegova severna stena je mogočna, veličastna in v Julijcih ima prav malo resne konkurence. Ni najvišja, a v osemsto metrih ni nič podarjenega, navpičnica prevladuje od prvega oprimka do izstopnih raztežajev. Zato v njej ni lahkkih smeri, so samo težke in zelo težke. V eni od njih sta pred 26 leti v ledeni, nevihtni noči ostala Tamara Likar in Pavel Podgornik. Jutra nista dočakala ... Pavlov brat Peter od takrat vsako leto organizira spo-

minski tabor, in če je le mogoče, se ga vedno udeležim. Tudi letos sem se ga, čeprav je sprva kazalo slabo.

Lepa in zahtevna

Smer Lomasti je dobila ime po nadarjenem mladem plezalcu iz bližnje Pontebbe, ki je steno leta 1978 preplezal sam, star komaj devetnajst let. Leta 1975 je splezal svojo prvo prvenstveno smer, leta 1977 je opravil prvo solo ponovitev Cozzolinove zajede v Malem Koritniškem Mangartu, dve leti pozneje pa se je smrtno ponesrečil pri solo vzponu v dolini Aoste. Ena najresnejših »poznih klasik« Julijskih Alp je med redkimi ponavljalci zapustila spoštljiv vtis, zapomnili pa so si jo tudi mnogi, ki so obrnili že v gladkih ploščah vstopnih raztežajev. Smer sem prvič plezal s Petrom Podgornikom. Mnogo let je že od tedaj in le malo mi je ostalo v spominu, še najbolj to, da zgoraj plezanja ni in ni bilo konca, kot da se stena nad nama kar sproti podaljšuje ... Spodaj, kjer naj bi bilo najtežje, pa sva prišla čez presenetljivo z lahkoto. Naslednjič, ko sva z Marjanom Kovačem plezala v hladnem in mokrem vremenu, pa so se mi zdele tiste spodnje plošče obupno težke. Zgoraj sva takrat nadaljevala po smeri Mihelič-Žumer, ki je bila nekoliko manj mokra in spolzka.

Tudi letos verjetno ne bo prav idealno: to smo ugotavljali po temnih jezikih mokrote, ki se je v sobotnem jutru cedila po gladkih ploščah spodnjega dela stene. Poletne

**Mali Koritniški Mangart,
severna stena:
Lomastijeva smer, VI+, 800 m**

Dostop: Od Belopeških jezer do kočice Luigi Zacchi po poti št. 512 (1 ura). Po poti proti krnici Zagače do studenca visoko na pobočjih pod steno, nato čez dobro pregledno travnato pobočje do vstopa (od kočice uro in pol).

Sestop: Po ferati Via della Vita v krnico Zagače (do kočice 2 uri in pol, do jezer 3 ure).

Vodniška literatura: F. Bence, T. Mihelič, P. Podgornik, F. Savenc. Nad Mangartsko dolino. Mythos, 1996.

nevihte prejšnjega dne so pač naredile svoje ... A da bi kar tako obupaval, to spet ne gre. Tik pod steno opazimo plezalca v Meču: mešana naveza je že naskočila vstopno poč. Tole bosta Mežnarjev Peter in Tinca z Akademika, ugotavljamo po glasu, saj sta predaleč, da bi se dobro videli. Potem se navesimo z opremo in vsak zase odplezamo do tam, kjer se stena dokončno upre nenavezanim »sprehajalcem«. Zarjavel svedrovec na zadnji polički daje varljivo upanje, da bo tudi v ploščah mogoče kaj vpeti. A iz tega upanja ne nastane nič oprijemljivega. Prvi raztežaj nas v loku odpelje daleč desno, pa nazaj levo na ozko poličko. Drugi, že povsem navpičen, v nekakšnem cikcaku spet najprej zavije desno čez ploščo, pa nazaj levo, čez previs z majhnimi izklesanimi oprimki spet desno in končno na še manjšo poličko pod črnimi ploščami. Lepo in izpostavljeno, oprimke bolj sproti otipaš, kot vidiš vnaprej. Nekaj metrov nad poličko rumen klin kaže pot naprej: čez gladko, mokro steno naravnost nad nami. Borči in Maja sta hitro pri meni. Dobro sta uplezana, in da ne izgubljam dragocenega časa, plezata manj zahtevne detajle istočasno, eden za drugim. Tule ne bo šlo na ta način ... S suhe skale prestopim v sitno mokroto, ki me niti ne moti tako zelo, zahteva pa precej občutka za oprijem plezalnikov. Dober metulj, ki sede v poč nad edinim klinom, je popotnica za najtežje mesto. Previdno, natančno je treba ravnati z navpično ploščo, Lomasti ne prenese

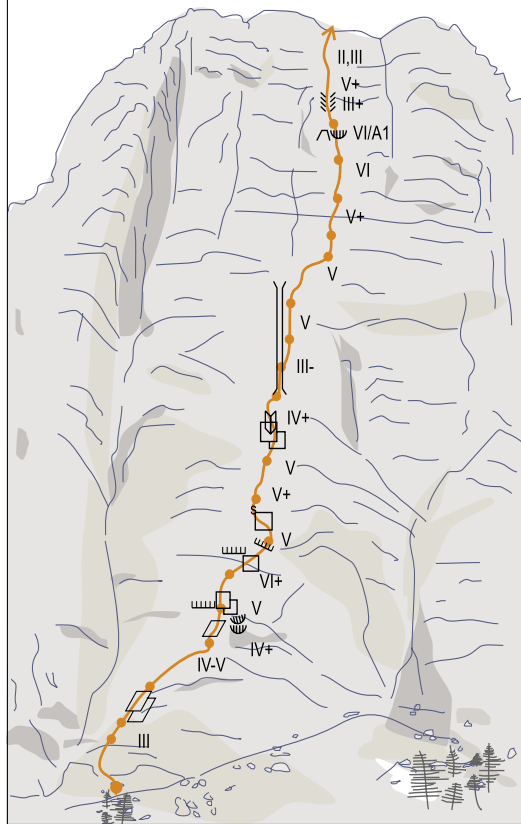
Ključni raztežaj Lomastijeve smeri

nobenega lomastenja po delikatnih prehodih ... Naslednji klin opazim desno spodaj pod svojimi nogami, povsem izven dosega: očitno ta prehod ni edina možnost. Zdi se mi, da sem tokrat spet plezal nekaj čisto novega, kar sem ob prejšnjih vzponih zaobšel nekje levo ali desno ... Čuden občutek se še poglubi v naslednjem raztežaju, ko vse predolgo iščem pravi oprimek v gladkem, nekoliko vlažnem trebuhu, zadnji resni zapreki v spodnjem delu smeri. Nobenih klinov niti prave možnosti varovanja – treba se je enostavno odločiti. Potem seveda ni več težko in plezanje naprej je spet tekoče ...

Še kar je notri, bomo populili ven ...

Kljub iskanju prehodov nismo prepočasni. Plezalca v Meču sta medtem že izven najtežjega, sem in tja se kot silhueti pojavita na veličastnem razu. Nas pa lep raztežaj šestice v pravih

LOMASTIJEVA SMER v Malem Koritniškem Mangartu

Risala: Barbara Žizic

pakleniških žlebičih pripelje na polico v osrednjem delu stene. Tu se Lomasti za kratek čas združi s smerjo Mihelič-Žumer. Orientacija tudi tukaj ni enostavna, saj stena ponuja različne možnosti. Nobena pa ni prav lahka; prav tako ne gre iskati klinov, ker jih skoraj ni. Mnogo več veljajo plezalska logika, občutek za smer in mogoče še kakšen namig iz plezalskega vodnička. Pa solidna uplezanost, brez katere se v steni Mangarta kaj hitro prenočuje ...

Prehod iz Miheličeve smeri proti desni spet izpeljem malo po svoje. Nič zato, plezanje je lepo, ne pretežno in kar hitro napredujemo. Medtem ko Borči kot srednji v navezi varuje Majo, ponavadi že splezam kakega pol raztežaja naprej, vmes zataknem kako varovanje in spet smo bližje robu stene. A ta še ni blizu, do vrha se stena še enkrat postavi povsem pokonci, za nameček tudi skala ni več tako dobra kot

spodaj. Zdaj gre naprej Borut in brez oklevanja se spoprime z grdo mokrim previsom. V prvo ne gre; nekoliko si ga ogleda, nato ga spretno prelišči in že je v počti nad njim. »Sem ter tja se najde tudi kakšen klin,« sporoča iz višine. No, dobrodošli, doslej smo jih v smeri srečali prav malo ... Občasno padajoči skalni okruški govori o nekoliko manj lepem plezanju. Borči se kmalu zasidra na polički in naju pokliče. Z Majo najprej slediva hkrati, plezava v razdalji kakih petih metrov. Nato se vrh zaustavi: soplezalka je prišla do zoprnega previsa. Malo bo treba počakati, in ker sem v počti nad njo tudi sam na sitnem mestu, se primem kar za klin: samo toliko, da pride Maja čez ... Resk, in znajdem se meter nižje ... »Kadu je pau ...?« vpije Borči po dolenjsko na stojišču zgoraj. Ne vidi naju, ker je skrit v kotu. »Jest sm pau, Borči, je že v redu ...« ga mirim in si nejeverno ogledujem klin v roki. Zarjavel jeseničan je bil še trenutek pred tem do ušesa zabit v mokro špranjo. Lepa reč, še to, kar je notri, bomo populili ven ... Malo se bo treba vzeti v roke: kot drugi v navezi sploh ne znam več plezati ... Delikatne, mestoma tudi nekoliko krušljive plezarije v strmi zajedi pa kar ni konca. Posebej nekakšen razpadajoč buhtelj nad naslednjo poličko nas prisili k razmisleku: edini dober oprimek na njem se vidno maje in počasi si spet zaželim trdne monolitne skale, kakršno smo božali v spodnjem delu stene. Čeprav ni bila čisto suha ...

Želja je kmalu izpolnjena. Položnejši raztežaj nas pripelje v navpično, kompaktno belo zajedo. Stene pa še kar ni konec in bojimo se, da ne bo nič iz težko pričakovanega počitka na vrhu, na mehki travici in toplem popoldanskem soncu, s pogledom na Jalovec in Log pod Mangartom. Šele zadnji metri so zares položni in z velikim veseljem hitro zamenjamo tesne plezalnike z udobnimi čevlji za sestop. Razboleli prsti so nam neskončno hvaležni ... Zlahka najdemo zeleno oazo na vrhu Malega Mangarta. Ravno prav, zadnji žarki sonca se že počasi umikajo z vrha in kmalu jim bomo sledili tudi mi: čaka nas še Via della Vita. Kako lepo je sestopati, če je za tabo velika smer ...

Smer smo 25. avgusta kot udeleženci jubilejnega 25. spominskega tabora Petra Podgornika in Tamare Likar v 9 urah preplezali Maja Lobnik, Borut Kozlevčar in Pavle Kozjek. ●

Spominski tabor pod Mangartom

Letos mineva 25 let od tragične nesreče Pavla Podgornika in Tamare Likar v severni steni Malega Koritniškega Mangarta. Že v letu nesreče je bil prvič organiziran tabor – letos je torej že 26. zapored. Izvedbo je vedno krojilo vreme, a tudi v najbolj mokrih razmerah so se našli zanesenjaki, ki so prišli vsaj do planine. Že 24. avgusta je pod rokami starega mojstra v Visoki Ponci nastala nova smer: Jubilejna (IV+/III-IV, 700 m, 2 h). In ko smo ravno pri obletnicah: 25. avgusta je Peter Podgornik s soplezalcem samo za en dan zgrešil 25. obletnico prvenstvenega vzpona v Razu spominov (VI/IV-V, 500 m). Domagoj Bojko in Bojan Čobanić (Zagreb) sta v Vevnici po vstopni varianti plezala Gollijevo smer in se nato umaknila v smer Perisutti-Piussi (VI-/V, 500 m). Tina Di Batista (AO Ljubljana - Matica) in Peter Mežnar (Soški AO) sta preplezala Meč (VI+/V-VI, 800 m) direktno na vrh. V nekoliko mokri steni so najbolj zastavili Pavle Kozjek, Borut Kozlevčar (AO Ljubljana - Matica) in Maja Lobnik (AO TAM), ki so preplezali Lomastijevo smer (VI+/V, 800 m). V nedeljo je bila stena precej bolj suha, a žal manj obiskana. V Vevnici so Sebastjan Domenih (AO Bovec), Tomaž Je-

reb in Davor Velikanje (oba AO Idrija) plezali Beli križ z izstopom po Barbari (VI-/V-, 500 m), v MKM pa sta Peter Mežnar in Darko Podgornik preplezala Lomastija. V Strugu je bila preplezana Rogovilca. Več o tem prvenstvenem vzponu bo napisanega v novem vodničku, ki ga je Peter že dokončal in bi moral iziti do tabora.

Sezona novih smeri

Letošnjo poletno sezono se je po naših stenah plezalo nove smeri kot za stavo. Na praznični dan 15. avgusta sta Nina Kopčavar (Akademski AO) in Urban Golob (AO Ljubljana - Matica) plezala v Turnu oziroma Škofovi glavi v steni Prisojnika. Začela sta po Rašiški, potem pa do konca spodnjega, strmega dela stene plezala levo od nje. Zgoraj sta smer speljala desno, po samem razu, ki pripelje malo desno od vrha. Smer premore nekaj zelo dobre skale, precejšnji del spodnje polovice pa zahteva nekaj več pozornosti. Ker težave niso kdo ve kakšne in ne sežejo čez zgornjo peto stopnjo, sta smer imenovala V leri (V+/IV, 250 m, 3 h). Urban je na tem področju pozneje plezal še s Pavletom Kozjekom (oba AO Ljubljana - Matica): 9. septembra sta se kljub napol zimskim razmeram spravila v hribe in v Hudi-

čevem stebru, ki ni bil zasnežen, v desetih urah preplezala novo smer Lepotica je zver (VI+, A2/V-VI, 550 m). Smer se začne po Hudičevem stebru (dva raztežaja in pol), nato pa poteka čez bele plošče in počti desno od njega. V zgornjem delu najde lep prehod z desne na raz, po katerem poteka Angelska smer, s katero ima skupna zadnja dva raztežaja. Iztok Tomazin je sporočil, da sta s Tomom Virkom levo od Kugyjeve smeri v zahodni steni Oltarja preplezala smer, ki je verjetno prvenstvena. Med dosedanjim poizvedovanjem namreč ni ugotovil, da bi kdo tam že plezal, in tudi sledov nista našla. Za novo smer z imenom Vaja (VI-/III-V, 270 m) velja, da poteka v pretežno dobri skali z zanimivimi prehodi. Smer krasi tudi dolg dostop, približno tri ure, kar bo verjetno odvrnilo kakšnega obiskovalca.

Italijanske stene

26. avgusta sta Dejan Koren (Dumo, AO Vipava) in Jure Juhasz (AO Novo mesto) v Tofani di Rozes plezala smer La danza del Tempiro (7a+/VIII+, 220 m). Dejan je smer preplezal prosto in celo v vodstvu. Teden dni pozneje, 2. septembra, sta Dejan in Klemen Premrl (Black Diamond, Mountain Hardware) v isti steni prosto preplezala še zračno

Do 60 % popusta na oblačila, obutev in smuči ob 11. obletnici trgovine 3S Sport

- **Oblačila za pohodništvo, planinarjenje in prosti čas vrhunske blagovne znamke Mellos**
- **Tehnično spodnje perilo, tekaške majice Lofler**
- **Tekaške majice in hlače Mico**

Popust na obutev za pohodništvo in prosti čas
Do 60 % Scarpa, Asolo, Meindl, Teva

Popust na smuči, smučarske sete in obutev do 50 %

3S
SPORT

Velja za izbrane modele do razprodaje zalog!

3S SPORT d.o.o., Perovo 25, SI 1240 Kamnik | Tel: (0)11 839 44 04 | GSM: 031 329 999 www.3s-sport.com

smer Compagni di merenda (7b, 350 m).

Tomaž Jakofčič (Policija RS, Mar-mot) je z Nejcem Čarmanom najprej prosto preplezal smer Cas-sin-Ratti (VIII-, 450 m) v Zahodni Cini, konec avgusta pa še ISO 2000 (7a+, obv. 6c, 500 m, NP) v Veliki Cini.

Andrej Erceg in Miha Kajzelj sta opravila manjšo italijansko misijo. V Arcu sta 22. avgusta v Col-lodriju preplezala Totem e Tabu (7a, 180 m), naslednji dan sta se navijala v znameniti Zanzari (7a+, 300 m), še dan pozneje pa turnejo zaključila v Torre Brunicu z moderno navrtano smerjo Ottovolante (7a+, 400 m).

Ponovno plezalno razigrani Peter Mežnar in Grega Lačen sta se odpeljala na izlet proti kraljici Dolomitov, južni steni Marmolade. Ob oblačnem vremenu in nizkih temperaturah sta morala višje cilje spustiti za kako stopnjo in sta ob nohtanju ter prezebanju preplezala sicer lepo in popularno kombinacijo Vinatzerja z Messnerjevim izstopom (VI+, 850 m).

Na vrhu Satopanta

Miha Habjan (Mammut) je iz Indije poslal kratko, a razveseljivo novico, da je slovenska odprava mladih alpinistov v indijsko Himalajo (poleg Habjana kot vodje še Urban Novak, Marjana Prezelj, Ambrož Bajde in Mitja Glešič) 1. septembra ob 11. uri po lokalnem času kljub težkim razmeram (sneženju, megli in napornem gaženju) prišla na vrh Satopanta (7075 m) po normalni smeri. Satopant je že kar tradicionalen slovenski cilj. Že nekajkrat so se tam preizkusile odprave, v katerih so bili bolj ali manj perspektivni slovenski himalajci. Nekateri so odpravo izkoristili za radoveden izlet v eksotične kraje, drugi pa so tja šli nabrat izkušnje za poznejše zahtevnejše cilje. Pred našimi sedanjimi *sum-mitterji* so bili na vrhu še Štajerci (Dani Tič in družba) leta 1987, od

perspektivnih odprav pa neke v začetku tega tisočletja odprava, v kateri so bili Jernej Bevk, Samo Krmelj, Rok Blagus in Tine Cuder. Prav zadnji trije so z odpravo začeli pot v visoke gore in so se sedaj že izoblikovali v odlične himalajske plezalce. Kako bo s tokratnim zmagovalci, bo – kot vedno – dokaj hitro pokazal čas. Vsekakor so na dobri poti.

Monte Agner – solo

Matej Kladnik (AO Kamnik, Mammut) si je tik pred odhodom na odpravo v vzhodni Nepal privoščil še solidno samotno avanturo v Dolomitih. Pod steno Monte Agnerja, ki velja za najvišjo dolomitsko steno, je sicer prišel s soplezalcem, a je temu slabo počutje preprečilo plezanje. Karli je zato odšel v steno sam in preplezal znano klasično smer Gilberti-Soravito, bolj znano kot Severni raz (VI/IV-V, 1600 m). Za celotno smer je potreboval 5 ur in 10 minut. Sam je tudi posredoval zanimiv podatek, da je to smer Claude Barbier sam preplezal v 4 urah in 6 minutah že leta 1964. Brez dvoma dokaz (za plezalce sicer nenavadne) skromnosti in neobremenjenosti trenutno najperspektivnejšega slovenskega alpinista.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič

Na Ararat

Po večletni hoji po nižjih in višjih gorah si človek vedno želi še kam više. Tudi sam sem si želel priti na kakšen pettisočak v tujih gorah. S sodelavcem Jožetom sva v naših gorah veliko prehodila. Na eni izmed tur sva spoznala alpiniste in planince iz Novega mesta in letos so naju povabili na alpinistično odpravo. Tako smo se začeli načrtno pripravljati na ta podvig in smo skupaj naredili kar nekaj tur v višjih gorah, med drugim smo bili na Grossglocknerju.

Naš cilj je bil najvišji vrh Turčije, Ararat, ki je povsem vulkanska

gora, visoka 5165 m, čas pa smo izkoristili tudi za krajši ogled vzhodne Turčije. V skupini smo bili Marjan Markovič, Stane Horvat, Bogdan Kastelic, Borut Novak, Jože Brvar in Maks Kokalj, na letalu pa se nam je pridružilo še deset planincev iz Gorenjske. Proti jutru 28. 7. smo pristali v Istanbulu, naslednji dan v mestu Van, sledila je pot z avtobusom do mesta Dogobeyazit na višini 1600 m. Ogedali smo si slapove na reki Muradije, naslednji dan pa opravili aklimatizacijski pohod na izhodiščno višino za vzpon na Ararat. Poleg kraterja na kraju, na katerega je pred leti padel meteorit, smo si ogledali ostanke Noetove barke, nekaj kurdskih vasi in palačo Izakpaše nad svilno potjo.

Slovenskemu vodniku Borisu se je pridružil turški gorski vodnik Duma s svojim sinom. Naslednji dan smo se v lepem vremenu s terenskimi vozili odpeljali na izhodiščno mesto več kot 2000 m visoko. Priskrbeli so nam mule za prenos težjih tovorov. Še isti dan smo na 3200 m postavili šotore v prvem taboru. Temperatura na tem območju lahko čez dan doseže do 35 °C, ponoči pa do 15 °C pod ničlo. Drugi tabor smo imeli na višini približno 4200 m, tretji dan vzpona pa smo se povsem zimsko opremljeni sredi noči odpravili proti vrhu Ararata. Dosegli smo ga ob sončnem vzhodu. Vrh tehnično ni preveč zahteven, toda višina naredi svoje, zato smo hodili kar počasi. Sneg je bil zelo trd in dereze so dobro prijemale. Proti vrhu je veter postajal precej močan. V hudem mrazu smo z manjšimi težavami vsi srečno prišli na vrh. Za konec potovanja smo si ogledali še mesto Van z enkratnimi mačkami, ki imajo eno oko rdeče, drugo pa modro, in se z baroko odpeljali na otok velikega Vanskega jezera, v katerem voda vsebuje natrijev bikarbonat. Prek Istanbula smo se z letalom vrnili v Ljubljano. Uspešno odpravo smo proslavili s piknikom.

Maks Kokalj

Z zanimanjem sem prebiral Matejin avgustovski uvodnik, v katerem se je dotaknila »tipičnega planinca«, ki ga po nekem stereotipu kar razganja od zdravega, da ne rečem prirojenega smisla za humor. Pa se je kdo že kdaj vprašal, ali to res drži? Mislim seveda na pravi smisel za humor, ne na opito rezgetanje kvantaskih omizij, ki se jih marsikateri oskrbnik planinske kočice ne upa utišati niti po uri, ki jo jasno določa hišni red. Še huje pa je, če jih na silo našene spat in se veseljačenje preseli na skupna ležišča. Nekoč je denimo veljalo, da je pravega planinca mogoče že na daleč spoznati. Nasil je karirasto srjaco iz flanele in žametne pumparice, obut pa je bil v težke gojzarice, v katere se je ugnездil v debelih rdečih dokolenkah. Nikoli ne bom pozabil, da smo bili trije mladinci na društvenem izletu glasno okregani, ker smo v kratkih majicah in spodnjih delih trenerk *kao* kvarili estetsko podobo planinske skupine. Bog pomagaj! Ko pa smo zvečer sedeli v planinski koči, smo morali poslušati vse tiste alkoholno zabeljene dovtype in o neplaninskih podvigih, ki naj bi jih spremljali z odprtimi usti, češ saj tako nimamo pojma, čemu smo na tem svetu. In ko so nazadnje še zapeli in že kar v prvo začeli tri oktave prenizko, kot se rado dogaja utrujenim pevcem, smo se po ugotovitvi, da je vse skupaj *kr neki*, pobrali spat.

Z leti smo se vsi spreminjali. Kar zadeva videz, je že dolgo bolj zbujati pozornost kot utapljati se v povprečju, toda prepričanje o tistem zdravem planinskem humorju nam je še vedno ostalo. Priznam, tudi sam sem že pomagal klicati volkove v prešerni družbi, ki se nad 1000 metri ne boji več nobenega greha. Kdo se je vendar spomnil te zloglasne višinske bariere? Ker se Bogu, če naj bi že njemu odgovarjali za grehe, ne ljubi v hribe ali kaj? Pa to sploh ni res, saj vemo, da imamo v vsakdanjem življenju vsak svojega boga, ki nam v dolini

vse prerad zadrigne smeh v grlu. V gorah lahko vsaj med naporno hojo ali v sproščenem klepetu pozabimo na skrbi v službi ali doma in pogled, ki nam z vrha splava čez gozdove in preleti široke doline, je morda prijetnejši kot pogled na zaslon bankomata s trenutnim stanjem, gnečo na cesti ali gostujoče obraze v večernih Odmevih. Gre za spremembo okolja. Ljudje so v nakupovalnih centrih brezizrazni in hlastajo za dobrinami, v gorah pa so sproščeni in nasmejani. Sodelavci v službi so zadržani, če niso, se vprašamo, kaj imajo za bregom. A če sedemo z njimi zvečer za isto utrujeno mizo v planinski koči, marsikdo odpre svojo dušo. Tudi tisti najtišji, ki nikoli nimajo nobenih vprašanj ali glasnega mnenja, so sposobni iztisniti nedomiselni: »A bo šlo?« ali dekletu, ki pride naproti: »A ti pa kar sama?« Gore poskrbijo, da se v njihovem okolju počutimo dobro, neobremenjeno, popustimo ročno zavoro in človeka na neki način kar odnese čez tisti breg, poln vsakdanjih krtin. Vsi poznamo ali smo slišali veliko zabavnih zgodbic, ki so se dogajale na izletih, taborih, na skupnih ležiščih ali alpinističnih krstih, toda to so le opisi veselega, sproščenega dogajanja. Temu lahko rečemo veselje ali smeh v gorah, nikakor pa ne planinski humor. Sam sem se nekajkrat poskusil v pisanju planinske humoreske, pa sem bil z rezultatom nezadovoljen. Da ne bo pomote, zgodbe, ki so vzbudile dober odziv, namreč niso bile humoreske, ampak so opisovale resnične dogodke. Tega spoznanja sem se pravzaprav zavedel šele letos, ko me je na neki predstavitvi eden izmed navzočih vprašal, ali sem že kdaj slišal pravi *planinski vic*. Ne glede na to, da je bil kraj dogajanja občni zbor planinskega društva, se nikomur izmed navzočih ni uspelo spomniti niti enega samega. Nič nenavadnega, kajti planinskih šal ni in jih nikoli ni bilo. Tudi Janko Mlakar, ki je ve-

ljal za odličnega planinskega humorista, je najboljše dele knjig napisal po resničnih dogodkih, le nekaj pojmov in dogodkov je premešal pa kakšno zbadljivo puščico je skril v zgodbo. Vsaj tako so mi povedale priče v gostilni pri Trebušniku. Iz vanjo priženjenega lastnika je Janko namreč nekoliko bril norce. Je že vedel, zakaj, bi (so) rekle vaše obrekljivke!

Kakšna je torej moja končna ugotovitev? Ali planinski humor obstaja ali ne? Odgovor je seveda NE, resnica pa se morda skriva v Kekčevi pesmi: *Dobra volja je najboljša, to si piši za uho ...*

Dušan Škodič

Piha, piha veter s Triglava

Piha, piha, veter s Triglava je refren pesmice, ki se ravno vrtil na radiu. Smo sredi poletja, veter bolj redko piha, je pa »pasja vročina« 36 stopinj Celzija v dolinah. V planinah je nekaj stopinj manj, toda od tistih stopinj manj je treba priti. Z žičnico je lahko, toda planinci se opirajo na svoj vir energije in na svoje noge. S prijateljico sva si izbrali cilj, toda kdaj od doma, zjutraj ali popoldne? Glede na to, da je bila pot na najin vrh delno speljana po vzhodnem pobočju, je bil primernejši čas popoldne, ko ne bo žgočega sonca. Do noči bova že v koči, v kateri sva si kar nekaj dni prej rezervirali postelji. Zdaj ko so kočice opremljene z mobilnimi telefoni, je to zelo preprosto, toda to še ne pomeni, da vas postelja res čaka. Pa o posteljah in rezervacijah le-teh kdaj drugič.

Počasi sva se vzpenjali in kramljali o tem in onem. Zmotili so naju le planinci, ki so sestopali in tarnali, da je bil dan vroč. Med njimi je bil tudi izletnik, ne morem mu reči planinec, ki se nama je stokaje približeval. Skoraj jokal je, opiral se je na nekakšno zakriviljeno palico, podobno tisti, ki jo je imel Kekec, ko je odhajal v planine. Kaj je bil

vzrok za njegovo tarnanje? Najin pogled se je ustavil na njegovih čevljih oziroma na tistem, kar je še ostalo od njih. Spogledali sva se in »zavili z očmi« tako, kot naredijo otroci, ko jim naložimo kakšno delo ali pa postavimo prednje krožnik zelenjave. Mislili sva, da so ga čevlji ožulili, toda ne, saj jih skoraj ni bilo. Od nekakšnih pohodnih čevljev so ostali le opetnik, zgornji del in vezalke. Podplatov ni bilo in po pripovedovanju so ostali neke visoko v skalah. Kaj zdaj, ali mu lahko kako pomagava? Do doline je imel še dve uri hoda. Na plan sem spravila torbico s prvo pomočjo. Njeno vsebino navadno uporabljam za poškodovane ali nenadno obobile, včasih tudi za oskrbo kakšnih pasjih tačk, za poškodovane čevlje pa bolj redko. Moram pa reči, da imam že tudi nekaj takih izkušenj. Poglejala sem okoli sebe in v naravi našla velike liste neke rastline, ki ji nisem vedela imena. Prepognila sem jih enkrat, dvakrat in dobila osnovo za podplat, povoje iz PP pa uporabila za namestitev leteh na ostanke čevljev. Izmenjali smo si še nekaj besed in odšli vsak svojo pot. S prijateljico sva glasno razmišljali, odkimavali z glavo in bili sva si edini, da še letos odideva na šušarski sejem v Trzič in se od kakšnega čevljarškega mojstra naučiva še kaj več. Človek nikoli ne ve, kje in kdaj mu znanje prav pride.

Naslednji dan sva naskočili vrh zelo zgodaj zjutraj, ko so bile temperature še prijetne za hojo. Ob prihodu nazaj v kočjo je bilo že zelo vroče in popolno brezvetrje. Zavila sem okoli kočje in pred seboj zagledala dve »moški trupli«. Ogletovala sem si ju, eno ni kazalo nikakršnih znamenj, da je še na tem svetu, drugo pa je začelo stokati a, a, a, a - a, a, a - a, a, a, a, a in loviti sapo. Kaj jima je? Ali gre za odpoved srca ali za napad žolčnih kamnov ali je morda katerega pičila čebela, kakšna posebna gorska, ali ... Nobena moja diagnoza ni bila pravilna, čeprav se ob takih do-

godkih vedno zahvalim dobrim vilam, ki so mi dale nekaj znanja medicine. Precenjevanje samega sebe, neprimerna oprema, premalo vnosa tekočine v telo med vzponom in tik po njem in še bi lahko naštevali. Vse to so bili vzroki za nemočno ležanje v travi za kočjo in stokanje.

Koliko takih »kao planincev« je bilo letos v naših planinah? Po moji oceni kar veliko. Za večino se je planinarjenje končalo lepo in z lepimi spomini na prehojene poti, za nekatere pa je bil to zadnji vzpon na naše vršace. Star pregovor pravi: »Gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor,« jaz pa dodajam: brez ustreznega znanja, v neugodnih vremenskih razmerah, slabo opremljen, slabo kondicijsko pripravljen ... Ni junak in zmagovalc samo tisti, ki doseže vrh, tudi tisti je - morda še večji -, ki se na poti obrne, ko vidi, da ne zmore več.

Pa varen korak vam želim in na svidenje kje v kraljestvu gora.

Irena Pečavar Čarman

V 9. številki, septembra 2007, je bil objavljen članek Bora Šumrade *Snežni vihar sredi julija*, ki opisuje nedokončan vzpon na Rötspitze na Vzhodnem Tirolskem (Visoke Ture). Bralce PV bi rad opozoril na skrivnostno zgodovino imena Rötspitze. Prvotno ime je bilo Welitz, tudi Belitz ali po slovensko Belica. Bleščeče belo goro, zavito v številne legende, so slovenski naseljenci imenovali Belica. Na starejših zemljevidih je še vedno zapisana v ponemčeni obliki, kot Welitz, na novejših pa je to ime spremenjeno v Rötspitze. Karte z bolj korektnimi podatki premorejo v oklepaju tudi Welitz, škrbina na južnem grebenu pa je še vedno označena kot Welitzscharte (3180 m). Italijansko ime Pizzo Rosso so izumili šele po prvi svetovni vojni, ko so čez goro potegnili mejo med Avstrijo in Italijo in so številne gore, doline in kraji dobili italijanska imena, čeprav predtem na Vzhodnem Tirolskem nikoli ni bilo Italijanov. E-

(Ne)markacije naših gora

Take so markacije v zgornjem, nezavarovanem delu plezalne poti čez severno steno Male Mojstrovke. Še v lepem vremenu se jo komaj opazi, v megli pa bi se v tistem strmem in nepreglednem skrotju zlahka izgubil. Tako zanemarjena pot je grožnja za planince in sramota za planinsko društvo, ki skrbi zanjo!

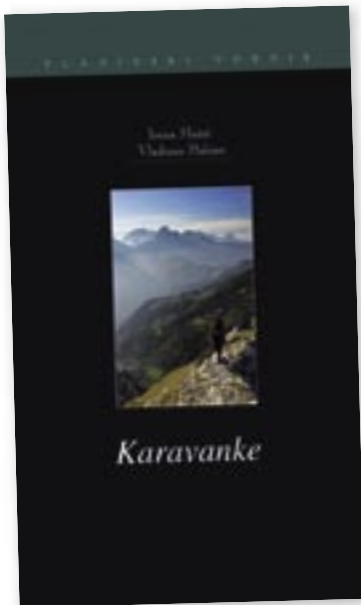
A. S.

nako je bilo v našem Posočju. Zakaj je bila Belica moteča in jo je bilo treba spremeniti v Rötspitze, si lahko mislimo. Vzpodbudno je, da se odnos do skupnega kulturnega izročila v zahodnem delu Visokih Tur spreminja. V Lizenzu je izšlo kar nekaj publikacij, ki korektno opisujejo slovenski (slovanski) izvor krajevnih imen v Vzhodni Tirolski. Slovenska ledinska imena povezujejo z zlato dobo rudarstva v zgodnjem srednjem veku, ko so za rudarji v rudnikih zlata in železa visoko v gorah pod Grossvenedigerjem ostala imena, katerih pomen današnjim nemško govorečim prebivalcem ni razumljiv: na vzhodni strani omenjene Belice so Zlate planine (Schlaitner Alpe), pod Venedigerjem pa Zlatica ali Zlati potok (Schlatenbach), Železni potok (Gschlössbach), Klonice (Kleinitz) in Krnica (Garnitzen). Gora Rudnik (Rudnigg) leži južno od doline Virgen, kjer so naša ledinska imena najbolj ohranjena: Predgrad (Prägraten), Rečica (Retschitz), Gorje in Gorjanska planina (Göriach, Göriacher Alm), Sopotnica (Zopatnizen), Belca (Welzelach) idr.

Janez Bizjak, Inštitut Alpe Bled

Karavanke

Karavanke. Irena Mušič in Vladimir Habjan, risbe Danilo Cedilnik - Den. Sidarta, Ljubljana 2007.

Karavanke se na »elitni višinski lestvici« slovenskih gorovij uvrščajo na tretje mesto in med zaverovanci v mogočna skalna vi-

šavja Julijcev in Grintovcev ne uživajo posebnega ugleda, kljub nespornemu dejstvu, ki tudi nekaj pomeni, da so naše najdaljše gorovje, saj s svojo grebensko verigo segajo od Trbiža na zahodu do Slovenj Gradca na vzhodu. Seveda je to predvsem stvar osebnega okusa, resnica, ki jo vem tudi iz lastnih izkušenj, pa je, da ga ni gorniško čutečega popotnika, iskalca miru in tišine, ki ga Karavanke že po prvem beženem otipu ne bi osvojile za vse čase. Najprej bo spoznal, da po raznolikosti prav nič ne zaostajajo za julijskimi in grintovškimi mogočniki, da se brez sramu, čeprav po višinah skromnejše, tudi one lahko postavljajo z mogočnimi severnimi ostenji in s strmimi, marsikje prav po julijsko in grintovsko težko prehodnimi grebeni, ko pa bo odkril njihovo nesporno prednost, brezmejno razgledno umestitev med visoka gorovja na severu in jugu, mu teh gora nihče več ne bo mogel izbrisati iz srčne kamrice, kamor seveda sodi le najlepše.

Tudi - ali pa predvsem - zaradi tega so Karavanke kot gorstvo zelo zadovoljivo »pokrite« z izvrstno vodniško literarno bero. Imamo več izdaj odličnega Klinarjevega enciklopedičnega vodnika in njegovo knjigo petindesetih izbranih izletniško-gorniških ciljev, nekoliko se Karavank dotakne tudi vodnik po Slovenski planinski poti, celotnega gorovja se lotevata vodniški knjigi Hansa M. Tuscharja, dostopni le v izvorniku (nemščini), veliko spodbudnih besed, ki jih je tem goram namenila graška gorniška pisateljica Ingrid Pilz, pa lahko preberemo v slovenskem prevodu njene knjige o čudovitem svetu Karavank in Grintovcev. Sicer pa je vodniškega in strokovnega gradiva, ki (vsaj posredno) omenja tudi Karavanke, za dolgo knjižno polico. In na to knjižno polico je založba Sidarta postavila nekaj novega, nekaj v maniri njene odlične vodniške zbirke - izbirni vodnik Karavank, v katerega sta avtorja

Iz Mladinske knjige Trgovine,
KNJIGARNE KONZORCIJ,
Slovenska 29, Ljubljana

Pestra izbira knjig s področja gornišstva, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Pete Hill:

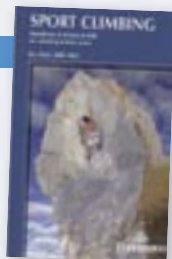
SPORT CLIMBING: Technical Skills for Climbing Bolted Routes

Cicerone Press, september 2007 (224 strani, mehka vezava, barvne fotografije)

Pete Hill:

ROCK CLIMBING: Introduction to Essential Technical Skills for Leaders and Seconds

Cicerone Press, september 2007 (240 strani, mehka vezava, barvne fotografije)

uvrstila šestinšestdeset enot in ga seveda opremila z vsem strokovnim aparatom, kakršen k tovrstnim izdajam sodi (splošno o obravnavanem gorovju, o kočah in izhodiščih, o varnosti in opre- mi, o prepotrebni namigih na uporabne zemljevide in literaturo ...). Skratka, v rokah imamo si- cer subjektivno zasnovan izbor tistega, kar je po mnenju avtor- rjev najvrednejšega v Karavan- kah, vendar nas kljub selektivni naravnosti z občutkom za vse lepo, vznemirljivo in pomembno vodi od gozdnih vzpetin nad Ra- tečami in Kranjsko Goro do viso- kih skalnih vrhov Pece in pleša- ste Uršlje gore na vzhodu.

Svoje dolgo potovanje po Kara- vankah sta avtorja smotrno raz- delila na štiri poglavja (sprehodi in izleti, sredogorje, visokogorje, prečenja in večdnevne ture) in si tako olajšala razpredanje svoje- ga izbiranja enakomerno in ena- kopravno po južnih in severnih straneh našega gorovja. In prav to pravično obravnavanje Kara- vank, ki so bile dolga pretekla desetletja zaznamovane z bolj ali manj ovirajočo državno mejo,

je velika odlika tudi tega vodni- ka. Kajti današnjemu slovenske- mu bralcu in uporabniku tovrst- ne literature žal prepogosto (še) ni samoumevno, da tudi severna pobočja in podnožja Karavank živijo in dihaajo po slovensko in da tamkajšnji ljudje z velikim, pobožnim veseljem in včasih celo s solzami v očeh vsi srečni »pomarnjejo po svoenje« (po- kramlajo po slovensko) z roja- kom z one strani. Zato je prav, da smo jim iz matice v oporo tudi s takšnimi knjigami, kot so te o Karavankah.

Irena Mušič in Vladimir Habjan pa si pri Karavankah nista izpo- sodila le navpičnic, torej vzpo- nov in sestopov, nista bila zazrta

le v blage planjave in pobočja, v grape in prepadne raze, ampak sta tam gori našla tudi obilo pri- ložnosti za nebeška potovanja (ne po nebesih, ampak nebesom blizu) po slemenih in grebenih te dolge dolge grebenske verige. Prehodila, doživela in opisala sta izvrstna grebenska prečenja, večdnevna tudi razdelila v smi- selne etape, in tako s človeškim dotikom povezala temne gozdo- ve okrog Koreskega sedla in vi- sokogorja Kepe, Golice, Stola in Košute ter vzhodne karavanske stražarje med Olševo in Kepo. Zdaj pa knjigo v roke in na pot. Karavanke ne poznajo »mrtve sezone«.

Mitja Košir

Obvestilo članom A o poravnavi članarine za leto 2008

Vsem, ki nameravate tudi naslednje leto plačati članarino ka- tegorije A, priporočamo, da to storite že na začetku leta (do 31. januarja 2008). Le tako boste Planinski vestnik dobivali nepre- kinjeno, zagotovili pa si boste tudi neprekinjene zavarovalne ugodnosti.

Iz Planinske založbe

Planinski vodnik po gorah severovzhodne Slovenije

Novembru bo izšla druga, po- pravljen in dopolnjen izdaja planinskega vodnika Po gorah severovzhodne Slovenije. Od izida prve izdaje planinskega vodnika je minilo kar 27 let. Za razliko od poteka smeri prvega vodnika, ki teče od zahoda proti vzhodu, se pot pri tem vodniku začne na vzhodu in gre proti zahodu – enako kot teče tudi Slovenska planinska pot. Tako se pot začne v Pre- kmurju, nadaljuje se po Slo- venskih goricah in Halozah, preide na Konjiško in Velenj- sko hribovje, nato po Pohorju

in Kozjaku, konča pa se na Strojni na Koroškem.

Informacije in naročila: Planinska založba PZS, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana, tel. 01/43-45-684, fax: 01/43-45-691, el. naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali preko spletnih strani PZS: www.pzs.si

Cena: 20,45 €, obseg 352 strani.

Otvoritev obnovljenega Kocbekovega doma

V soboto, 1. septembra 2007, smo v družbi mnogih planincev, tudi ministra za obrambo Karla Erjavca in predsednika PZS Franca Ekarja, slavnostno obeležili zaključek obnove Kocbekovega doma na Korošici, priljubljene planinske točke. Prireditev je imela še dodaten pomen, saj je konec avgusta društvo praznovalo 114. rojstni dan. Ustanovitelj in načelnik Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, katerega naslednik smo, je bil Fran Kocbek, pobudnik in organizator slovenskega planinstva v Savinjskih Alpah. Ves prosti čas je porabil za planinarjenje. Na turah je spoznal nevarnost potujčevanja v naših gorah. Nemški planinci so imeli svoje kočice in z nemškimi kašipoti označevali planinske poti. Kot narodno zaveden izobraženec se s tem ni mogel sprijazniti. Sam je označeval in bil pobudnik za slovensko označitev planinskih poti.

Njegovemu pionirstvu smo se oddolžili:

- s postavitvijo spomenika njemu in Frischaufu pri domu planincev v Logarski dolini,

- z ureditvijo spomenika na njegovem grobu v Gornjem Gradu (v sodelovanju z gornjegrajskimi planinci in meddruštvenim odborom),
- z organiziranjem vsakoletnega Kocbekovega pohoda na Korošico,
- s podeljevanjem Kocbekove plakete kot najvišjega priznanja za društveno delo.

Prva Kocbekova koča je bila zgrajena na bližnji Molički planini leta 1894 kot protiutež nemški koči na Korošici, ki jo je leta 1912 zgradilo nemško in avstrijsko planinsko društvo, ki si je v tistih letih vse do prve svetovne vojne prizadevalo uveljaviti svoj vpliv. Z zgraditvijo kapelice sv. Cirila in Metoda se je obisk povečal in koča je postajala pretesna. Zaradi prostorske utesnjenosti so iskali novo lokacijo. Po prvi svetovni vojni se je marsikaj spremenilo. Staro Kocbekovo kočico so opustili, saj je Savinjska podružnica dobila v last kočico na Korošici.

Zaradi lege v osrčju Savinjskih Alp, ob vznožju Ojstrice, na stičišču poti med savinjsko in kamniško stranjo je razumljivo, da se je pomembnost postojanke še naprej večala, s tem pa tudi potreba po širitvi, ki so jo opravili leta 1929, 1935 in 1996. Korošica je bila v preteklosti zbirališče turnih smučarjev, tu je bil pravi zimski eldorado.

Ne moremo mimo dejstva, da se je tukaj rodil slovenski ekstremni alpinizem v severni steni Lučkega Dedca, kjer sta Ciril Debeljak - Cic in Rado Kočevar leta 1949 preplezala centralni raz. Korošica je bila prestižno bojišče štajerskih in kranjskih alpinistov, ki so tekmovali med seboj, kdo bo v okolici preplezal kaj težjega. Najlepše trofeje so pobrali Cic in brata Golob, za njimi pa v novjšem času niso zaostajali Pollak, Škarja, Klemenc. Ne smemo pa mimo najboljšega alpinista, to je Frančka Kneza.

Na slovesnosti smo se spomnili oskrbnikov in nosačev, ki so oskrbovali Kocbekov dom in skrbeli za dobro počutje obiskovalcev. Najdaljši staž je imel Roman Polanšek. Oskrbnik je bil več kot 22 let in ni poznal »mrtve sezone«.

Leta 2004 smo sprejeli odločitev o začetku pripravljanih del, tj. izdelavi projekta, ki je vključeval:

- injektiranje nosilnih zidov s cementno malto,
- vgraditev jeklenih protipotresnih vezi,
- odstranitev propadajoče apnene malte in ponovno fugiranje z novimi materiali,
- obložitev zunanjih zidov z macesnom.

Načrtovali smo tudi:

- zamenjavo strešne kritine na kamnitem delu zgradbe,
- montažo dodatnih sončnih celic za polnjenje akumulatorjev,
- zamenjavo in povečanje števila akumulatorjev za pridobivanje električne energije,
- prestavitev oken na zunanji del postojanke,
- delno zamenjavo starih oken z novimi in montažo novih polken,
- zgraditev lončene peči za ogrevanje jedilnice,
- zamenjavo vhodnih vrat ter montažo dodatnih zunanjih vrat in notranjega vetrolova in
- več drugih manjših popravil in zamenjave opreme.

Po temeljitem premisleku smo se lani odločili, da odstopimo od

tistega dela projekta, ki je vključeval obložitev zgradbe z macesnom, ker bi bila investicija enkrat dražja, v Sloveniji nismo našli referenčnega objekta niti primernega izvajalca. S sedanjo obnovo smo ohranili naravno arhitekturno značilnost zgradbe, ki osvetljuje dobo, v kateri je bila kočica zgrajena.

Več kot polovico potrebnih sredstev je zagotovilo društvo. Znatno delež celotne investicije je sofinancirala Fundacija za šport, nekaj tudi različni donatorji. Z deli v Kocbekovem domu in okoli njega še nismo zaključili, kajti dela pri hiši nikoli ne zmanjka. V prihodnosti si želimo zgraditi tudi čistilno napravo.

Na slovesnosti smo podelili Kocbekovi plaketi - najvišje društveno priznanje. Prejela sta jo:

- družina Mlinar, po domače Planinšek, s planine Planica, kjer je nakladalna in razkladalna postaja za oskrbovanje Kocbekovega doma. Društvu nesebično in požrtvovalno že vrsto let pomagajo pri helikopterskih prevozi, njihov dom je vedno gostoljubno odprt;

- Poveljstvo sil Slovenske vojske, 15. helikopterski bataljon, ki je v minulih letih, še posebej v času prenove Kocbekovega doma, profesionalno, natančno in varno opravil prevoze tovora.

Slovesnost, ki jo je čutno povezovala pesnica Magda Šalamon, so s programom obogatili Habrovi fantje, Lučki pevci, Ansambel Ojstrica in člani Mladinskega oddelka društva.

Manja Rajh

Slovesnosti na Ribčevem Lazu

Natanko pred 229 leti je štirim pogumnim možem iz Bohinja

uspelo premagati skalne strmine najvišje slovenske gore - Triglav. Kot po navadi na ta dan so v soboto, 25. avgusta, v počastitev tega velikega dogodka za slovenski narod PD Bohinj - Srednja vas, Občina Bohinj in Planinska zveza Slovenije pripravili priložnostno slovesnost. Lep, sončen sobotni popoldan je v Bohinju pozdravil številne obiskovalce in goste, ki so uživali v kulturnem programu in pogledih na mogočne gore Julijskih Alp. Zaigrali so godba Gorje in Bohinjski rogisti, program pa sta obogatila tudi citrar Tomaž Plahutnik in baritonist Marko Kobal. Zbrane sta najprej pozdravila predsednik PD Bohinj - Srednja vas Janez Korošec in župan Občine Bohinj Franc Kramar. Slavnostni govornik priveditve v počastitev prvega vzpona na Triglav Franci Ekar, predsednik Planinske zveze Slovenije, je v svojem nagovoru poudaril veliki pomen slovenskega planinstva in gora za obstoj slovenskega naroda. Poudaril je tudi dogodek, ki se je zgodil dan prej - položitev temeljnega kamna za Slovenski planinski muzej, ki je plod dolgoletnih prizadevanj PZS in PD Dovje Mojstrana. Štirje srčni možje iz Bohinja so bili pionirji evropskega formata, saj so osvojili vrh Triglava prej, preden sta

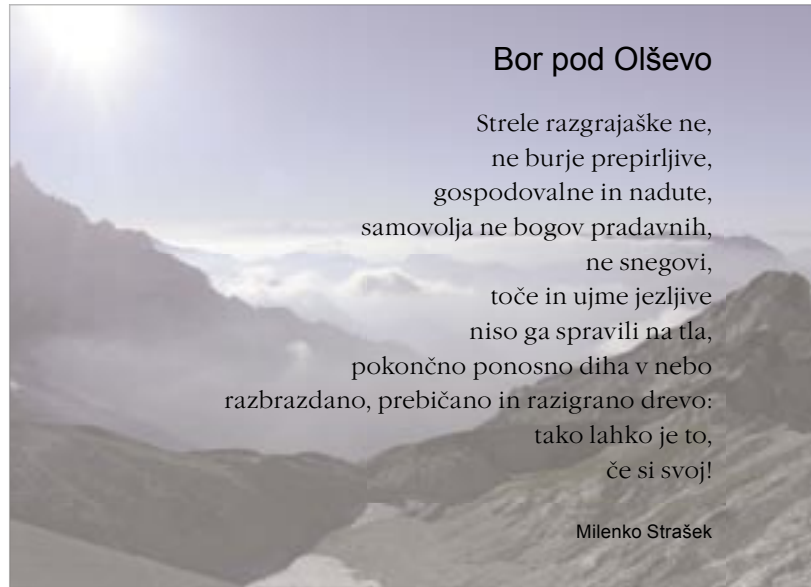

bila osvojena Mont Blanc in Veliki Klek (Grossglockner). Tudi s tem dosežkom se Slovenci uvrščajo v sam vrh svetovnega planinstva in alpinizma. Predsednik PZS in župan občine Bohinj sta potem s starosto bohinjskih planincev Jankom Lapajnetom tudi simbolično odprla Bohinjsko planinsko pot.

Danilo Sbrizaj

Tečaj za markaciste PZS

V Valvasorjevem domu pod Stolum je v dveh izredno lepih jesenskih vikendih, 8. in 9. septembra ter 22. in 23. septembra potekal tečaj za markaciste PZS. Tečaj je obiskovalo 27 tečajnikov iz 16 planinskih društev, oz. sedmih Odborov za planinske poti: 6 iz OPP Zasavja, 3 iz OPP Posočja, 7 iz OPP Gorenjske, 2 iz OPP Podravja, 4 iz OPP Ljubljana, 2 iz OPP Savinjske in 3 iz OPP Kamniško - Bistriškega. Tečaj so vodili inštruktorji markacisti PZS iz Komisije za planinske poti pod vodstvom Jožeta Rovana in Toneta Tomšeta. Poleg predavanj iz področja planinskih poti, ki jih predpisuje program usposabljanja, so tečajniki opravljali tudi praktično delo na poteh od Valvasorjevega doma proti Ajdnu, Žirovniški, Zabreški in Potoški planini in na delu poti proti

Bor pod Olševo

Strele razgrajaške ne,
ne burje prepirljive,
gospodovalne in nadute,
samovolja ne bogov pradavnih,
ne snegovi,
toče in ujme jezljive
niso ga spravili na tla,
pokončno ponosno diha v nebo
razbrazdano, prebičano in razizgrano drevo:
tako lahko je to,
če si svoj!

Milenko Strašek

vrhu Stola, kjer so obnovili markacije in naredili protierozijske zaščite.

Glavnina del je bila izvedena na poti, ki vodi do arheološkega najdišča na Ajdnu, saj ta državni kulturni spomenik I. kategorije zasluži dobro urejeno dostopno pot. Narejeno je bilo preko sto lesenih stopnic. Seveda je ostalo še kar precej dela na tej poti, da bo v celoti dobro urejena. Upajmo, da se bodo za to našla potrebna finančna sredstva.

Markacisti s svojim prostovoljnim delom skrbimo, da so pla-

ninske poti varne, prehodne in dobro označene. Le redko pa se pohodniki vprašajo, kdo skrbi za vse to? S to mislijo smo se odpravili proti dolini.

Tone Tomše

Prireditvi PD Podbrdo na Črni prsti

Planinsko društvo Podbrdo je 1. septembra pripravilo 14. tek iz Podbrda na Črno prst, ki je bil letos poimenovan po prvem predsedniku društva Ivanu Anderletu. Na cilj je prišlo 125 tekačev. Rekorda proge letos niso presegli. Absolutni zmagovalec je bil Simon Alič iz ŠD Peklenk s časom 0:50:14. 15. septembra pa je Planinsko društvo Podbrdo pripravilo še zadnjo prireditev pred koncem letošnje planinske sezone, t. j. srečanje planincev na Črni prsti. Prvič je pripravilo srečanje pred dvema letoma. Lani na ta dan je bil dostop na goro zaradi izredno slabega in deževnega vremena za običajne planince skoraj nemogoč, letos pa se je zgodnje jesensko jutro prepletalo s svežino sončnega vzhoda in se prelilo v jasen, z daljni-

Udeleženci tečaja za markaciste PZS na Valvasorjevem domu

mi razgledi obogaten dan, ki ga je popoldne umirilo in potopilo v topel in v koprenaste meglice ovit večer. Ob 11. uri so bili udeleženci navzoči pri sveti maši za preminule planince, ki jo je daroval župnik iz Sorice. Dan se je nadaljeval ob prijetnem druženju in pokušanju dobrot z žara, ki jih je pripravil spretni »amaterski« kuhar. Tako je Planinsko društvo Podbrdo uspešno zakrožilo niz prireditvev, ki jih je pripravilo ob 50-letnici svojega delovanja.

Olga Zgaga

Odprtje obnovljenega stolpa na Boču

Kdo izmed slovenskih planincev ni vsaj enkrat stal na vrhu Boča, 979 metrov visoke, masivne in veličastne štajerske gore, ki s svojo kopasto obliko izrazito izstopa nad širšo okolico. Nanjo se je najbrž povzpел iz Poljčan ali z južne, rogaške strani.

Boč z vseh strani obdajajo gozdovi, le na južni ga v spodnjem delu krasijo tudi vinogradi in zi-

danice. Vrh ni prostoren in tudi razgleda zaradi poraščenosti ne bi bilo, če nam ga ne bi omogočal lepoteč, ki tam stoji. Pa ni prvi. Pred njim so tam stali že njegovi predhodniki. V Planinskem vestniku iz leta 1899 beremo: »Znamenit je originalni razgledni stolp na Boču. Košati bukvi so posekali rogovilaste veje, na njo postavili oder iz desk in ga prekrili s streho. Prostora na odru ima do 10 oseb. Po lestvi prideš v stolp, od koder je lep razgled.« Lesen razgledni stolp, visok 16 metrov, so poljčanski planinci postavili leta 1930, vendar so ga Nemci leta 1944 porušili. Takoj po koncu vojne, leta 1946, so poljčanski planinci spet krepko pljunili v roke in na istem mestu je zrasel nov, 16-metrski stolp, narejen iz boške hoje. Prav dobro je služil svojemu namenu. Vendar je les dotrajal in stolp je postal nevaren. Tako je bilo znova treba zavihati rokave. Sprejeta je bila odločitev, da na vrhu postavimo nov, tokrat železen stolp, visok 20 metrov; ta bo laže kljuboval vremenu. Zakaj »postavimo«? Ker je to naredila zdaj živeča generacija. To se je zgodilo leta 1962. S tovarnjaki, konji in na ramenih smo tovorili material in mariborska Metalna, ki ga je izdelala, ga je tudi sestavila. Ponosno se je dvigal in obiskovalci so zdaj varno občudovali deželo z njegovega vrha.

Leta 1983 pa je moral svoj prostor na vršnem grebenu odstopiti 80-metrskemu vojaškemu velikanu, ki je skrbel za zveze. Razglednik so prestavili na kraj, na katerem stoji še zdaj. Izgubili smo pogled na Poljčane in to ni bilo prijetno. Pa smo se tolažili, da Poljčane pač vidimo z Babe ob vzponu iz Poljčan na Boč.

Že leta 1992 nam je stolp spet začel povzročati skrbi, ker so bila dela ob prestatitvi slabo opravljena. Popravila, ki smo jih tedaj opravili, so bila le kratkoročna rešitev. Temelji so postajali vse bolj porozn, stopnice so razpadale, barva se je luščila. Predračun obnove je bil 30.000 evrov.

Vedeli smo, da takega bremena poljčanski planinci kljub prostovoljnemu delu sami ne bodo zmogli. S prošnjo smo se obrnili na naše člane, planinske prijatelje, podjetja, društva in občine. S široko zastavljeno akcijo nam je uspelo. Na pomoč so priskočili naša nova občina Poljčane, občina Rogaška Slatina in podjetje Vodušek iz Poljčan. Temelje je saniralo podjetje Granit iz Slovenske Bistrice ob helikopterski podpori Slovenske vojske. Na plošči ob stolpu je zapisanih kar 158 darovalcev. Na eni strani 80 podjetij in društev ter obe občini, na drugi pa 78 posameznikov in družin.

V nedeljo, 2. septembra 2007, ob 10. uri je bila na vrhu pri stolpu krajša slovesnost. Predsednik PD Poljčane Janko Kovačič je pozdravil več kot sto udeležencev, ki so prišli na vrh. Trak je prerezal predsednik gradbenega odbora Jože Težak, ki je v obnovo vložil ogromno truda. Nato so se udeleženci spustili do planinskega doma na Boču; v tem je bila ob enajstih kratka slovesnost. Prizorišče je krasila razstava o graditvi stolpov in planinskega doma na Boču, ki jo je pripravila planinska mentorica Renata Korosec. Tam pa je bil tudi društveni prapor, ki je bil na vrhu in pri planinskem domu prvič v rokah praporščaka Branka Mlakarja. Prizadevna tajnica PD Poljčane Marina Marovt je poskrbela za majice, našitke in brošure, sicer pa za vso administracijo v zvezi s stolpom. V lepem sončnem dnevu je pozdravila več kot 200 planincev Dragica Onič, ki je povezovala program. Nastopili so cicibani planinci iz vrtcev v Poljčanah, Studenicah in Makolah z mentoricami Aleksandro Pirš, Olgo Kodrič in Dragico Žnidar. Recitiral je Tomaž Onič, vodnik iz PD Poljčane. Janko Kovačič, predsednik PD Poljčane, je v prijetnem govoru opisal zgodovino stolpa na Boču in se zahvalil vsem, ki so z denarjem, delom ali materialom pripomogli k obnovi. Pohvalil je izvajalce del, še

posebno javno zahvalo pa je namenil predsedniku gradbenega odbora Jožetu Težaku.

Zbor so pozdravili še podpredsednik PZS Uroš Vidovič, župan občine Rogaška Slatina Branko Kidrič in župan občine Poljčane Stane Kovačič. Vsi so poudarili pomembnost obnovljenega objekta, planinstva ter sodelovanja in povezovanja.

Dragica Onič

Mladi Trzinci na taborjenju

Mnogim trzinskim otrokom pomeni beseda Krnica že kar sinonim za mladinski planinski tabor. V bližini planine V Klinu pod Vrščem smo namreč že četrtrič doslej (prej že v letih 1985, 1993 in 2001) postavili naše šotore. Letošnji 21. mladinski planinski tabor MO PD Onger Trzin je bil torej obkrožen z znanimi velikani Julijskih Alp: Škrlatico, Špikom, Razorjem, Prisojnikom – posebno težo zadnjega kar čutimo, kot neznanski kolos se dviga nad tabornim prostorom.

Na taborjenju je sodelovalo trideset otrok iz vseh razredov osnovne šole, za katere je skrbela deseterica vodnikov PZS oz. njihovih pomočnikov. Med otroki je bilo precej tistih, ki so doslej šele eno leto drgnili šolske klopi. V

programu tabora smo tudi letos iskali ravnovesje med različnimi dejavnostmi: pripravili smo zanimive planinske izlete, plezanje v bližnjih stenah, zabavne dejavnosti, ustvarjalne delavnice ...

Planinski izleti so bili prilagojeni fizični sposobnosti posameznikov. Najprej smo se vsi skupaj skozi samotno dolino Za Kumlehom povzpeli na eno najlepših razgledišč na gorenjski strani Julijcev, na Špico v Sedelcih (oz. Visoki Mavrinc). Vzpon ne zahteva veliko napora, a skrivnostna lovska pot je že sama po sebi tako privlačna, da je razgled z vrha, ki zaobjame kamnite velikane nad Krnico in Vrščem, le pika na i. V naslednjih dneh so nekateri obiskali še eno podobno razgledišče, dostopno le po lovskih stezah – Kurji vrh. Strmi vzpon pa je poplačal čudovit razgled na nebotične stolpe Martuljka. Naš obisk so doživeli še Vitranc in Ciprnik (seveda ne ob pomoči sedežnice), Slemenova špica in Vrščič. Za konec pa so najsposobnejši odšli še na Špik. Če bodo udeleženci te ture že pozabili vzpon čez Lipnico na vrh, pa verjetno nikoli ne bodo pozabili precej dolgega sestopa po Kačjem grabnu. Seveda pa nismo hodili le v hribe: ob prihodu v tabor smo spoznavali skrivnosti Zelencev (izvir Save Dolinke), ob vrnitvi domov pa smo se

ustavili v novem informacijskem središču Triglavskega narodnega parka na Bledu.

Plezali smo v steni Zadnje glave blizu Koče v Krnici, v bližini kate-re je bil letos precej velik podor, zato je ta naravni ambient nekatero otroke verjetno navdajal tudi z občutkom majhnosti. Ob vrnitvi v tabor smo se počutili še manjše, saj so se nam pridružili močno deževje, blisk in grom.

Imeli smo veliko zabavnih dejavnosti, ki so že naša stalnica: Igre brez meja, ki so si letos nadele ime »Kekčeve igre«, Lov za skritim zakladom, v katerem je »nastopala« večina Vandotovih junakov, planinski krst pa je letos imel pomenljiv naslov: »Kekčev večer ali Bedanec se smeje«. Hmm, če ne veste, zakaj, naj prišepnemo, da je bil Bedanec pri krstu rabelj ... Večere na taboru smo si popestrili s kvizi, včasih smo zapeli ob kitari, imeli pa smo, ne boste verjeli, tudi čisto pravo TV Krnica. Za izboljšanje kakovosti našega izbora za Pesem Evrovizije smo pripravili kar svoj predizbor, ki se je imenoval »Kekec song 2007«.

Vse skupaj bomo predstavili v tabornem časopisu, ki je z leti dobil že uveljavljeno ime BN (Brezmejna Navkreberlazenja). DVD s slikami s tabora pa so otroci že prejeli.

Emil Pevec

Tabor Obalnega planinskega društva Koper

Od 30. junija do 7. julija je štiri-deset mladih planincev na tabornem prostoru na Jezerskem preživelo teden nepozabnih dni. Namen tabora je bilo spoznavanje mladih z gorami in življenjem v taboru, ne nazadnje pa tudi druženje z vrstniki. Otroci so bili razdeljeni na skupine po starosti, od najmlajših (otroci iz vrtca) do srednješolcev. V tednu dni smo opravili več tur, in sicer na Virnikov Grintovec, slap Čedca, Goli vrh, po Slovenski plezalni poti

smo se povzpeli na Ledine in skozi Žrelo prečili do Češke kočere opravili več izletov v bližnji okolici tabora. Vreme nam žal ni bilo preveč naklonjeno, smo si pa zato dneve krajšali z igrami, orientacijskimi pohodi in s plezanjem v bližnjem plezališču, obiskali smo kmetijo in izvir mineralne vode, z zanimanjem poslušali predavanje gorskega reševalca in pokušali dobrote naše kuharice Ane. Ob koncu tabora je sledil še tradicionalni krst; otrokom, ki so taborili prvič, smo dodelili planinska imena. Verjamem, da so otroci na taboru resnično uživali, saj so nas ob odhodu pozdravili z besedami: »Hvala za vse in vidimo se prihodnje leto!« Besede, ki človeku še dolgo ostanejo v spominu.

Tanja Brstilo

Srečanje z Messnerjem

Planinsko društvo Radovljica vsako leto organizira okoli trideset različnih tur in planinskih izletov. Nekaj jih seveda zaradi objektivnih razlogov odpade, vendar pa jih večino izpeljejo v zadovoljstvo vseh udeležencev. Eden najlepših izletov, ki bo planincem ostal v nepozabnem spominu, je bil letošnji vzpon na Monte Ritte v Dolomitih.

V soboto, 8. septembra, je bilo lepo sončno vreme, ki nam je omogočilo doživeti Dolomite v vsej njihovi lepoti. Vozili smo se skozi številne lepe vasi z mogočnimi, celo košatimi hišami, pripetimi na strma pobočja. Zanimiva je vas Lorenzago, kamor je hodil na oddih papež Janez Pavel II. in jo obiskuje tudi zdajšnji papež. Ustavili smo se še v vasi Cibiana di Cadore in si ogledali poslikave na fasadah hiš, po katerih je vas postala znana.

Na vrhu 2183 metrov visoke gore nas je dočakal kraljevski razgled na vse štiri strani sveta. Po počitku in malici smo si ogledali muzej, ki stoji na vrhu in je preurejen iz nekdanje vojaške utrdbe. To je eden od petih Messner-

jevih muzejev in ta dan je bil ta svetovno znani alpinist tam tudi osebno. Nedvomno je najslavnejši alpinist svojega časa: preplezal je vseh štirinajst osemto-sočakov, prvi je stopil na Everest brez dodatnega kisika, prvi je peš prečil Antarktiko, premikal je meje mogočega. O svojih podvigih je napisal trideset knjig. In radovljiški planinci smo se znašli z njim iz oči v oči! Bilo je nepozabno doživetje, še posebno zato, ker se je Messner izkazal za zares prijaznega. Predstavljali smo si namreč, da bo takšna alpinistična zvezda, ki ne potrebuje več nikakršne slave, nedostopen ali celo ohol, vendar je prijazen in potrpežljivo delil avtograme in se tudi fotografiral z nami. Bo že držalo tisto, da je resnično velik človek lahko samo tisti, ki zna biti tudi majhen.

Vzpon in spust sta zahtevala okoli pet ur hoje, vendar je bila težavnost primerna res za vse planince. Ob povratku smo si ogledali nesrečni jez Vajont. Pred 44 leti se je tam zgodila katastrofa: na gori Toc, ki ji domačini pravijo »gora, ki hodi«, je nastal zdrs. Ogromna kamnita gmota (okoli 270 milijonov m³) je zgrmela v akumulacijsko jezero in povzročila nastanek udarnega vala, t. i. antropogenega tsunamija. Manjši vodni val je segel po dolini Vajonta navzgor, glavni udarni val pa po navzdol. Preskočil je jez, ki praktično ni utrpel posledic, in z veliko močjo pometel z vas-

mi pod njim. Pod seboj je pokopal skoraj 2000 ljudi. Nesreča je nastala zaradi človeškega dejavnika, želje po dobičku, pa tudi nezmožnosti odgovornih strokovnjakov, da bi pravilno razlagali dogajanje v naravi. Jezera danes ni več, ob nekdanjem jezcu je turistična in gostinska točka. Skozi neštete doline, a po dobro vzdrževanih cestah smo se izvili objemu Dolomitov in se zvečer srečno vrnili domov. Srečanje z Messnerjem bo za vedno ostalo v naših spominih.

Ivanka Korošec

Franc Podlipnik - Anžlin 1922–2007

Ljubitelji gora in člani PD Bohinjska Bistrica so se 17. avgusta poslovili od najstarejšega člana, ki je v več kot pol stoletja pustil vidno sled v delovanju društva. Franc je že v zgodnji mladosti tekal za kravami na planinah pod Rodico. Tako je vzljubil lepote bohinjskih gora in začel širiti obzorje planinskega društva. S svojim legendarnim BMW-jem je dvakrat popeljal planince celo pod Mont Blanc. Pred 37 leti je bil priča uspelemu vzponu prve večje skupine Bohinjcev na to mogočno goro. Kot številni domačini je pozimi rad stopil na smuči. Bil je eden izmed pobudnikov turnega smuka z Rodice. Vseh enaintrideset smo gostili v njegovi koči na Suhi. Bil je nepogrešljiv organizator mednarodnih tekaških tekem. S svojo dobro voljo je prirediljem in

tekmovalcem vedno prinesel sonce. Več kot četrt stoletja je bil redni član upravnega odbora PD Bohinjska Bistrica. Nekaj časa je bil tudi podpredsednik društva. Poznali smo ga z imenom »mojster Fronc«, saj ni bilo stvari, ki ji ne bi bil kos. Bil je pravi inovator. Z njegovim orodjem je bila obnovljena Mencingerjeva koč. Pred tremi leti je bilo v njegovi delavnici izdelano pohošstvo za Orožnovo koč. Najbolj znan pa je bil po svoji družabnosti. Posebno rad je gostil znane in neznane obiskovalce Suhe. Vedno je ponudil čaj in poklepetal. Zaradi priljubljenosti se je večal krog stalnih gostov, med katerimi je bilo veliko tujcev iz različnih evropskih držav. Povedati je znal veliko bohinjskih pripovedk. Poznali so ga številni novinarji in tako se je ohranjala pomembna kulturna dediščina našega konca. Mojster Franc ne bo pozabljen.

Ivan Veber

Božu Cividiniju v spomin

Tistega vročega junijskega dne (20. 6.), na samem začetku poletja, so se na izolskem pokopališču zbrali številni planinci Obalnega planinskega društva Koper, da bi pospremili na zadnjo pot Boža Cividinija. Darko Butinar je spregovoril dolgoletnemu društvem delavcu v slovo: »Ob tvoji 75-letnici, pred dvema letoma, so te obalni planinci obiskali na domu v Porto-

rožu. Kljub hudi bolezni si bil zelo vesel. Vneto in živahno smo obujali spomine na skupne planinske izlete, planinska doživljanja in dogodke. Po vsem si spraveval in nam ob koncu obiska razkazal svojo planinsko zbirko, priznanja in vse, kar te je spominjalo na bogato planinsko življenje. Žal se danes poslavljamo od tebe. Tvoja planinska pot je trajala več desetletij. Bil si dolgoleten društveni delavec. Vodil si sekcijo planincev v Piranu in jo povezoval z Obalnim planinskim društvom. Z ženo Ivanko, pa tudi z otroki, si se redno udeleževal planinskih izletov našega društva po slovenskih, italijanskih in hribih v nekdanji Jugoslaviji. Osebnostno se najbolj spominjam skupnih pohodov na Durmitor, Velebit, Paklenico. Še posebno živo nam je ostalo v spominu, kako si nas popeljal v tebi najbližje in najljubše kraje: na Bijeletje in Matič Poljano, na katerih si opisal pogumne bitke partizanov na tistem območju. Prav posebej moram omeniti tvoj prirojeni občutek za vzpostavitev stikov in povezovanje planincev. S svojim humanizmom si vzpostavljaj pristne človeške odnose s planinci iz drugih jugoslovanskih republik. Ta prizadevanja so privedla do pobratenja OPD s planinskimi društvi iz Jajca, Prilepa, Valjeva, Zadra in Nikšiča. Bil si v delegaciji, ko smo v Jajcu leta 1981 podpisali listino o pobratenju. Tudi po osamosvojitvi Slovenije si vzdrževal stike s planinci in razvijal planinske odnose v novih razmerah. Pripadala ti je vloga ambasadorja, povezovalca in koordinatorja. Žal se ti ni uresničila zamisel, da bi oblikovali planinsko pot treh Snežnikov (Bistriškega, Snježnika nad Platkom in Kočevskega), čeprav si celo že skiciral izkaznico za to pot. V letih 1983–1986 si bil član upravnega odbora, v letih 1987–1996 pa član nadzornega odbora Obalnega planinskega društva Koper. Za svoje delo na planinskem področju si prejel bronasti častni znak (1983), srebrni

častni znak (1987) in zlati častni znak PZS (1997). Še posebno si bil zadovoljen, ko si pred dvema letoma ob svoji 75. obletnici dobil najvišje priznanje – spominsko plaketo PZS. Obalni planinci te bodo pogrešali. Posnemali bomo tvojo neposrednost in topli odnos, ki si ga znal gojiti med nami in vsemi planinci. V imenu vseh obalnih planincev in v svojem lastnem imenu izrekam tvojim najbližjim iskreno in globoko sožalje. Ko boš počival, bodo zrl nate zasneženi Dolomiti, mogočni Triglav in tvoj domači Slavnik in ti s šumenjem morskih valov prinašali planinske pozdrave.»

Maruška Lenarčič

Stojanu Iliču v spomin 1934–2007

Odšel je dober človek. Ljudje prihajajo v naše življenje in tudi odhajajo. Vsi pustijo v nas sledove in spomine in v nas živijo naprej. Vendar se nam nekateri vtisnejo

v srca in duše močnejše in globlje; vplivajo na nas, da tudi sami postanemo boljši ljudje. Eden takih je bil Stojan. Po težki mladosti in trudapolnem delu v službi elektroinženirja je živel polno življenje; živel je z naravo in z gorami z vso svojo bitjo. Stojana se spominjamo kot skromnega in mirnega človeka. Vendar smo vsi občudovali tudi njegovo neverjetno vdanost goram in njegovo vztrajnost pri športu. Bil je res polnokrven športnik, nesebično pa se je razdajal tudi drugim. Pri tem nam je bil vsem neprekosljiv

zglede. Kot kavelj – član društva Brazde vzdržljivosti vse od začetka pred 29 leti – in vodnik nas je vodil po prelepah skritih koticah naših gora. Z velikim žarom se je udeleževal kolesarskih, »suhih« in smučarskih tekaških maratonov doma in po svetu. Štirikrat je pretekel klasični maraton od maratonskega polja do Aten, z udeležbo na štirinajstih najznamenitejših smučarskih tekaških maratonih po vsem svetu pa je trikrat osvojil naslov master worldloppet-racerja.

Pogrešali ga bodo tudi njegovi planinski prijatelji, člani planinskega društva Rašica. Tudi tam je z velikim veseljem pomagal pri organizaciji in izvedbi izletov ter pri vodniškem delu. Zelo rad je vodil planinske izlete, posebno v čisto divjino Repovega kota in Male Pišnice. O njem so govorili, da je ambasador Rašice in vezni člen marsikatero družbe, s katero je redno vzdrževal stike.

Stojan je odšel, vsi ga pogrešamo, a v nas živi naprej.

Branko J. Rojc, Brazde vzdržljivosti

Kako poznamo naše gore?

Katera je gora na sliki s strmo odrezano, kratko, a zelo zahtevno steno?

Pravila naše igre smo objavili v januarški številki. Odgovore sprejemamo do 25.

oktobra. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat za nagrado ponuja rokavice Power Stretch. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov uganka@pzs.si.

A. S.

Rešitev iz prejšnje številke: Ljudje na sliki so se zbrali na vrhu Jezerske Kočne. Slika je bila narejena s teleobjektivom z vrha Grintovca, zato se zadaj vidijo tudi Julijske Alpe. Kočna je sicer od daleč videti kot celovita gora z elegantno zaobljenim zgornjim delom, vendar je njen najvišji greben zelo razčlenjen in je najvišja točka pravzaprav tak nenavaden rdečkast štrcelj. Prejeli smo 21 pravih odgovorov in smo med njimi izžrebali Tatjano Horvat iz Spodnjega Otoka pri Radovljici. Spletna trgovina Kibuba ji bo podarila jedilni komplet Outdoor. Napačna odgovora pa sta bila Dimniki in Spodnja Vrbanova špica.

Andrej Stritar

Planika

Planika Turnišče

proizvodnja in trgovina z obutvijo, d.o.o.

Prešernova ulica 4, 9224 Turnišče

Tel: 00386 2 572 38 50

Fax: 00386 2 572 38 51

E- mail: planika.turnisce@planika-t.si

Z nami na vse vrhove ...

Bohinj mid lady

Bohinj mid men

Bovec lite lady

Bovec lite men

Walker sport lady

Walker sport men

Walker lite lady

Walker lite men

SILVA

Get out there™

Kompasi, višinoмери in druga pohodniška oprema.
Kompasi in naklonoмери za profesionalno uporabo.

EDELWEISS

"Edelweiss" dinamične in statične vrvi ter varovalna oprema za alpinizem, športno plezanje, soteskanje, jamarstvo, reševanje, gasilce.

CARINTHIA

"Carinthia" spalne vreče za vse klimatske razmere od Afrike, Južne Amerike do Himalaje. Zaščita pred insekti, vlago in mrazom (toplotna zaščita do -45°C). Puhoške in druga planinska oblačila.

KONG

ITALY

"KONG", oprema za osebno varovanje (vponke, cepini dereze itd), oprema za reševanje v gorah, z visokih objektov in helikoptersko reševanje.

kdry
TECHNICAL
UNDERWEAR

Aktivno perilo K-DRY Bioaktiv

- srebrni ioni s svojim antibakterijskim delovanjem trajno preprečujejo nastanek neprijetnega vonja
- poleti ohranja suh občutek, pozimi dodatno termično izolira
- dvoslojni način pletenja zagotavlja prenos potu s kože na zunanjo stran perila
- izjemno hitro sušenje

Prodajna mesta po Sloveniji:

Hervis, Iglu šport, Velo Center Idrija, Goltes,
Elan in ostale dobro založene trgovine.

KARIBU

za popoln užitek.